

Τμήμα Οικονομικών
Επιστημών

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
Νομική Σχολή

**ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ**

Διπλωματική Εργασία

**Ελληνικό Φορολογικό Σύστημα: Αναζητώντας λύσεις για τον περιορισμό της
φοροδιαφυγής και την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των ελεγκτικών μηχανισμών**

Του
ΤΣΙΟΡΒΑ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης
Δίκαιο και Οικονομικά

Ιούνιος 2020

Τμήμα Οικονομικών
Επιστημών

**MSc law &
economics**

DEPARTMENT of ECONOMICS,
UNIVERSITY of MACEDONIA
and SCHOOL of LAW,
ARISTOTLE UNIVERSITY of THESSALY

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
Νομική Σχολή

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΥΠΟΨΗΦΙΟΥ ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΥ

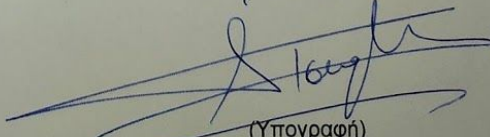
ΠΡΟΣ:	Δ.Π.Μ.Σ. Δίκαιο και Οικονομικά
Ο – Η Όνομα:	ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
Επώνυμο:	ΤΣΙΟΡΒΑΣ
Αριθμός Φοιτητικού Μητρώου:	MLE 19014
Τηλέφωνο:	235146336
Κινητό:	6973343978
Δ/ση Ηλεκτρ. Ταχυδρομείου(Email):	Tsio3katerini@gmail.com/ mle19014@uom.edu.gr

Υπεύθυνη Δήλωση

Με ατομική μου ευθύνη και γνωρίζοντας τις κυρώσεις που προβλέπονται από τις διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου 8 (Υποχρεώσεις Μεταπτυχιακών Φοιτητών) του Ε.Π.Σ. και Εσωτερικού Κανονισμού Λειτουργίας του Δ.Π.Μ.Σ. Δίκαιο και Οικονομικά δηλώνω υπεύθυνα ότι για τη συγγραφή της διπλωματικής μου εργασίας δεν έχω χρησιμοποιήσει ολόκληρο ή μέρος έργου άλλου δημιουργού ή τις ιδέες και αντιλήψεις άλλου δημιουργού χωρίς να γίνεται αναφορά στην πηγή προέλευσης (βιβλίο, άρθρο από εφημερίδα ή περιοδικό, ιστοσελίδα κλπ.)

Ημερομηνία: 07.06/2020

Ο – Η Δηλ. Ο.Ν. ....

(Υπογραφή)

**Αφιερώνεται
στην γλυκιά μου σύζυγο και
στα υπέροχα παιδιά μας**

Κατά την διάρκεια παρακολούθησης του μεταπτυχιακού προγράμματος αποκόμισα γνώσεις και εμπειρίες. Γνώρισα ξεχωριστούς ανθρώπους και επαγγελματίες. Τους ευχαριστώ όλους για όλα όσα μου προσέφεραν, τα οποία σε συνδυασμό με την σκληρή προσωπική μου εργασία οδήγησαν στο πέρας αυτού του εγχειρήματος.

Θέλω να ευχαριστήσω τους επιβλέποντες καθηγητές μου, κ. Παπακυριάκου Θεόδωρο και κ. Σαρτζετάκη Ευτύχιο για την βοήθεια και την συνδρομή τους στην περαίωση της μεταπτυχιακής μου εργασίας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η αναφορά στο διαχρονικό και παγκόσμιο φαινόμενο της φοροδιαφυγής, όπως αυτό εμφανίζεται κυρίως στην Ελλάδα. Τα ποσά που θα μπορούσε να αντλήσει η χώρα από την φορολογία είναι εξαιρετικά μεγάλα. Την εποχή αυτή, κατά την οποία είναι εμφανή τα σημάδια από την εκτεταμένη οικονομική κρίση στην οποία είχε περιέλθει, τα ποσά αυτά θα μπορούσαν να μειώσουν το δημοσιονομικό έλλειμμα ή και να το εξαλείψουν, συντελώντας ταυτόχρονα στην οικονομική και κοινωνική ανάκαμψη.

Καταρχάς επιχειρείται μια γενική προσέγγιση της έννοιας της φορολογίας και των βασικών αιτιών της φοροδιαφυγής. Επίσης γίνεται αναφορά στους εγχώριους και διεθνείς ελεγκτικούς μηχανισμούς, και παρουσιάζεται συνοπτικά το ισχύον θεσμικό πλαίσιο καταπολέμησης της.

Στη συνέχεια γίνεται προσπάθεια ανάδειξης τρόπων αντιμετώπισης του φαινομένου, μέσα από πραγματοποιηθείσα εμπειρική έρευνα σε πολίτες της ελληνικής κοινωνίας, διαφορετικών επαγγελματικών και εισοδηματικών κατηγοριών καθώς και μορφωτικού επιπέδου και φύλου. Διερευνάται η φορολογική ηθική των Ελλήνων, και αναζητούνται τα αίτια απόκρυψης των φορολογητέων εισοδημάτων τους από τις Αρχές καθώς και το τι θα μπορούσε να αλλάξει για να περιοριστεί το μέγεθος αυτής της απόκρυψης.

Τέλος εξετάζεται και το κομμάτι που αφορά το κράτος και τους φορείς του. Γίνεται προσπάθεια καταγραφής των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν κάποιες κατηγορίες φοροελεγκτικών μηχανισμών. Αναζητήθηκαν οι απόψεις των υπαλλήλων ορισμένων φοροελεγκτικών υπηρεσιών αιχμής, ώστε αυτοί να εκθέσουν τα πρακτικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν κατά την εκτέλεση του έργου τους και να προτείνουν τρόπους ενίσχυσης της αποτελεσματικότητας των υπηρεσιών τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1- ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ	10
1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ -ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	10
1.2 ΕΙΔΗ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ	11
1.3 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	12
1.4 ΧΡΟΝΟΣ ΕΠΙΒΟΛΗΣ ΦΟΡΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	12
1.5 ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΔΗΛΩΣΗΣ ΣΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	13
1.6 ΠΗΓΕΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	13
1.7 ΚΑΜΠΥΛΗ LAFFER	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2- ΟΡΙΣΜΟΣ, ΑΙΤΙΑ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ	17
2.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ	17
2.2 ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	18
2.3 ΔΙΑΦΘΟΡΑ	23
2.4 ΑΙΤΙΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΗΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΤΟ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ	23
2.5 ΜΕΘΟΔΟΙ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ	25
2.6 ΠΟΣΟΣΤΑ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΙ- ΔΙΩΚΤΙΚΟΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΚΥΡΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΟΛΗ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ	29
3.1 ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΣΤΗΝ ΗΜΕΔΑΠΗ	29
3.1.1 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑΣ	29
3.1.2. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ	30
3.1.3 ΤΕΛΩΝΕΙΑΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ - ΓΕΝΙΚΗ Δ/ΝΣΗ ΤΕΛΩΝΕΙΩΝ ΚΑΙ Ε.Φ.Κ	31
3.1.4 ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΡΕΥΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ	32
3.1.5 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΣΟΔΩΝ (Υ.Ε.Δ.Δ.Ε.)	33
3.1.6 ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ (Δ.Ο.Υ)	34
3.2 ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΚΑΙ ΛΑΘΡΕΜΠΟΡΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ	35
3.2.1 ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΑ	35
3.2.2 OLAF (Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης)	37
3.2.3 ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ (EUROPOL)	38
3.2.4 EUROJUST	39

3.3 ΚΥΡΩΣΕΙΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΩΣ ΜΕΣΟ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΝΟΜΗ ΤΑΞΗ	40
3.3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΚΥΡΩΣΕΙΣ ΩΣ ΜΕΣΟ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ	40
3.3.2 ΠΟΙΝΕΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	46
3.3.2.1 ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΚΥΡΩΣΕΙΣ	46
3.3.2.2 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΚΥΡΩΣΕΙΣ	48
3.3.2.3 ΠΟΙΝΕΣ ΛΑΘΡΕΜΠΟΡΙΑΣ	49
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	51
4.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΑ ΕΙΔΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	51
4.2 ΕΠΙΛΟΓΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΚΑΙ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	51
4.3 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	52
4.4 ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑ	52
4.5 ΕΓΚΥΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ	53
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	54
5.1 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ ΠΟΛΙΤΩΝ	54
5.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ	64
5.3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ	71
5.3.1 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑΣ	72
5.3.2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ	79
5.3.3 ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΚΑΤΕΡΙΝΗΣ	83
5.3.4 ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΣΟΔΩΝ	89
5.3.5 Ζ' ΔΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	95
5.3.6 ΔΙΩΞΗ ΛΑΘΡΕΜΠΟΡΙΟΥ ΤΕΛΩΝΕΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	96
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	97
ΠΙΝΑΚΑΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ	99
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	106

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.1- SIZE AND DEVELOPMENT OF TAX EVASION (% OF GDP) IN 38 OF OECD COUNTRIES	27
ΠΙΝΑΚΑΣ 5.1- ΦΥΛΟ	54
ΠΙΝΑΚΑΣ 5.2- ΗΛΙΚΙΑ	55
ΠΙΝΑΚΑΣ 5.3 ΕΙΣΟΔΗΜΑ	56
ΠΙΝΑΚΑΣ 5.4 ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	56
ΠΙΝΑΚΑΣ 5.5- ΥΨΗΛΟΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ	57
ΠΙΝΑΚΑΣ 5.6- ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΑΠΟ ΟΛΟΥΣ	58
ΠΙΝΑΚΑΣ 5.7- ΜΙΚΡΗ ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΥ	59
ΠΙΝΑΚΑΣ 5.8- ΑΝΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΠΛΗΡΩΜΗΣ	59

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.1 ΚΑΜΠΥΛΗ LAFFER ΓΙΑ ΤΟ ΦΟΡΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	14
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.2 ΚΑΜΠΥΛΗ LAFFER ΓΙΑ ΤΟ ΦΟΡΟ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ	15
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1.3 ΚΑΜΠΥΛΗ LAFFER ΓΙΑ ΤΟ ΦΟΡΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ	15
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.1- ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ	18
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.2- ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΤΟ 2009 ΣΕ 21 ΧΩΡΕΣ ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΟΟΣΑ	19
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.3α ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	20
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.3β ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΑΝΑ ΠΗΓΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ	20
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.4 ΠΟΣΟΣΤΟ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΟ ΑΦΟΡΟΛΟΓΗΤΟ ΟΡΙΟ Ή ΜΕ ΜΗΔΕΝΙΚΟ ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	21
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.5 ESTIMATED LEVEL OF EVALED TAXES IN EU COUNTRIES (IN BILLION EUROS)	28
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.1 Η ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ ΣΧΕΣΗ ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑΣ ΕΝΤΟΠΙΣΜΟΥ(P) ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΗΜΟΥ (Π) ΓΙΑ ΑΠΟΤΡΟΠΗ ΣΤΑΘΕΡΟΥ ΠΟΣΟΥ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ (Θ)	44
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.1 ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	55
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.2 ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ	56

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.3	ΑΝΑΓΚΕΣ ΠΟΛΙΤΩΝ	57
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.4	ΔΙΕΦΘΑΡΜΕΝΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ	58
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.5	ΤΟΜΕΙΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ	60
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.6	ΕΥΚΟΛΙΑ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ	60
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.7	ΑΔΡΑΝΕΙΑ	60
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.8	ΘΕΣΠΙΣΗ ΑΦΟΡΟΛΟΓΗΤΟΥ	61
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.9	ΑΦΟΡΟΛΟΓΗΤΟ ΣΤΑ 10.000€	61
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.10	ΠΟΣΟ ΕΙΣΦΟΡΩΝ ΚΑΤΩ ΤΟΥ 20%	62
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.11	ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑ	62
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.12	ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΠΟΛΙΤΩΝ	63
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.13	ΣΥΓΚΑΛΥΨΗ ΕΛΕΓΚΤΩΝ	63
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.14	ΔΙΑΦΘΟΡΑ ΣΤΑ ΚΛΙΜΑΚΙΑ	64
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.15	ΠΟΣΟΣΤΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΙΣΦΟΡΑΣ	66
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.16	ΥΨΗΛΟΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ	68
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.17	ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ ΑΠΟ ΟΛΟΥΣ	68
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.18	ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	69
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.19	ΣΥΓΚΑΛΥΨΗ ΕΛΕΓΚΤΩΝ	70
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.20	ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΟΡΦΩΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ	71

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1- ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ -ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Η έννοια της φορολογίας υφίσταται από σύστασης των πρώτων συγκροτημένων ανθρώπινων κοινωνιών λαμβάνοντας ανά τους αιώνες διάφορες μορφές. Ο εκάστοτε ισχυρός και στις περισσότερες περιπτώσεις ο βασιλιάς επέβαλε στους υπηκόους του να του παραδώσουν μέρος των αγαθών ή των χρημάτων που έβγαζαν από τις δραστηριότητές τους, για να χρηματοδοτήσει τις δημόσιες δαπάνες, τις πολεμικές επιχειρήσεις και οτιδήποτε άλλο αφορούσε το βασίλειο. Σε συνέχεια αυτών των κοινωνιών και με τη δημιουργία των σύγχρονων κρατών, οι ανάγκες για έσοδα, που θα λαμβάνονται και θα δαπανώνται από την κρατική υπόσταση δια μέσω των εκλεγμένων πολιτικών, παραμένει. Μάλιστα, στις σύγχρονες κοινωνίες όπου τα δικαιώματα των πολιτών κατοχυρώθηκαν θεσμικά και η αξιοπρεπής διαβίωσή τους εμπεριέχει συγκεκριμένες παροχές από το κράτος, σε τομείς όπως η δημόσια ασφάλεια, η υγεία, η παιδεία κτλ, η εξεύρεση και δαπάνη μεγάλων χρηματικών ποσών είναι επιβεβλημένη. Τα ποσά αυτά, λοιπόν, το κράτος τα αναζητά από τους πολίτες του, που του παραχωρούν, με την μορφή αναγκαστικής εισφοράς, ένα μέρος από τις απολαβές τους καθώς και από άλλες πηγές, όπως είναι εκμετάλλευση της περιουσίας τους (Σελλάς, 1989).

Σύμφωνα με τον Μπαλή (1998) «...φόρος είναι η χρηματική παροχή που επιβάλλεται αναγκαστικά από το κράτος σε βάρος ιδιωτών χωρίς αντιπαροχή για την κάλυψη δημοσίων βαρών...» (Μπαλής, 1998 σελ.30). Έτσι λοιπόν, σε φορολογία υπόκεινται τα φυσικά, τα νομικά πρόσωπα και κάθε είδους νομικές οντότητες όπως ορίζονται από τον Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (Κ.Φ.Ε.) που διαμένουν και ασκούν οικονομική δραστηριότητα στη χώρα.

Ο τρόπος που είναι δομημένο το φορολογικό σύστημα παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στην εύρυθμη λειτουργία της κοινωνικοοικονομικής ζωής. Το φορολογικό σύστημα, πέραν του καθαρά λογιστικού σκέλους του, συμβάλει στην αναδιανομή του εισοδήματος και την ανακατανομή του πλούτου μέσω της εισροής και εκροής χρηματικών κεφαλαίων. Η εισφορά του καθενός βάσει της φοροδοτικής του ικανότητας έχει ως στόχο να επιβαρύνονται περισσότερο τα υψηλά εισοδήματα και να ελαφρύνονται τα χαμηλά. Γι' αυτό και υπάρχουν διαφορετικές εισοδηματικές κλίμακες και φορολογικοί συντελεστές.

Οι συντελεστές φορολογίας και ο τρόπος χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών αποτελεί μείζον ζήτημα του πολιτικού συστήματος. Το μέρος του εισοδήματος που οι πολίτες και οι επιχειρήσεις καλούνται να καταβάλλουν στο κράτος παίζει καθοριστικό ρόλο στον τρόπο δράσης τους στην οικονομική ζωή του τόπου. Επίσης σε διεθνές επίπεδο, ο βαθμός

σταθερότητας και το ύψος των συντελεστών, δελεάζει ή όχι τους επενδυτές. Η εισροή ξένων κεφαλαίων είναι επιθυμητή και βρίσκεται πάντα πολύ ψηλά στην πολιτική ατζέντα (Τάτσος, 2001).

1.2 ΕΙΔΗ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ

Η αναγκαστική εισφορά των πολιτών προς το κράτος, ώστε το τελευταίο να καλύπτει δαπάνες για αγαθά που παρέχονται σε όλους τους πολίτες της χώρας άνευ αντιτίμου (δημόσια αγαθά), θεωρείται επιβεβλημένη. Το κράτος οφείλει να λαμβάνει εισφορές από όλα τα υποκείμενα του φόρου για την κάλυψη αυτών των αναγκών, ανάλογα βέβαια με την φοροδοτική τους ικανότητα, αποτρέποντας την αποφυγή πληρωμής φόρων από τα άτομα που ήθελαν να λειτουργήσουν ως τζαμπατζήδες (free rider) (Σταματόπουλος και Καραβοκύρης, 2017). Υπάρχουν πολλές διακρίσεις των φόρων ανάλογα με το φορολογικό αντικείμενο, υποκείμενο, τη φορολογική βάση και τον συντελεστή.

Ως προς το φορολογικό αντικείμενο υπάρχουν οι φόροι εισοδήματος, περιουσίας και δαπάνης. Ο φόρος εισοδήματος επιβάλλεται στα εισοδήματα από οικονομική δραστηριότητα των φυσικών και νομικών προσώπων. Ο φόρος περιουσίας εξαρτάται από το ύψος της περιουσίας του κάθε φορολογούμενου. Επιβάλλεται τόσο στην κατεχόμενη περιουσία, όσο και στη μεταβίβαση αυτής με ετεροβαρείς δικαιπραξίες και με ιδιωτικές συναλλαγές. Ο φόρος δαπάνης, είναι το ποσό που μεταβιβάζεται από κάθε φορολογική μονάδα προς το κράτος με την αγορά αγαθών και υπηρεσιών και εξαρτάται από το ύψος κάθε φορά της δαπάνης (Φλώρος 2010).

Ως προς το φορολογικό υποκείμενο, οι φόροι διακρίνονται σε άμεσους και έμμεσους. Άμεσος φόρος είναι αυτός που καταβάλλεται από τον φορολογούμενο, είτε πρόκειται για φυσικό είτε για νομικό πρόσωπο, απευθείας στο κράτος. Επιβάλλεται στο εισόδημα του φορολογούμενου από όποια πηγή και να προέρχεται, καθώς και στην περιουσία του είτε είναι κινητή ή ακίνητη, είτε προέρχεται από δωρεά, γονική παροχή, κληρονομιά ή από οποιαδήποτε άλλη αιτία. Έμμεσος είναι ο φόρος εκείνος στον οποίο παρατηρείται διάσταση ανάμεσα στο πρόσωπο στο οποίο επιβάλλεται και σε αυτό από το οποίο αποδίδεται. Επιβαρύνονται όλες οι κοινωνικές ομάδες το ίδιο, ανεξάρτητα από το εισόδημα ή την περιουσία τους. Τέτοιοι φόροι είναι ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας(Φ.Π.Α.), ο φόρος κύκλου εργασιών, το τέλος χαρτοσήμου και ο φόρος μεταβίβασης ακινήτων (Φλώρος, 2010; Σταματόπουλος και Καραβοκύρης, 2017).

Όσον αφορά τη φορολογική βάση, οι φόροι διακρίνονται σε πραγματικούς και προσωπικούς.

Προσωπικοί είναι οι φόροι που πέραν της φορολογικής βάσης λαμβάνουν υπόψη τους και άλλες παραμέτρους του υπόχρεου προσώπου, όπως το μέγεθος και τη σύνθεση της οικογένειάς του, που επηρεάζουν το πρόσωπο στη δυνατότητα καταβολής φόρων. Εδώ ανήκουν π.χ. ο φόρος εισοδήματος, ο φόρος γονικής παροχής κ.α. Πραγματικοί φόροι είναι αυτοί που δεν λαμβάνουν υπόψη την κατάσταση στην οποία βρίσκεται το υπόχρεο πρόσωπο. Τέτοιοι είναι π.χ. ο Φόρος Κύκλου Εργασιών (Φ.Κ.Ε.) ,ο Φ.Π.Α. κ.α. (Φλώρος 2010).

Τέλος, βάσει του φορολογικού συντελεστή, οι φόροι διακρίνονται σε αναλογικούς, προοδευτικούς και αντίστροφα προοδευτικούς. Αναλογικός είναι ο φόρος που βαρύνει τον φορολογούμενο με τον ίδιο συντελεστή ανεξάρτητα της φορολογικής βάσης. Τέτοιοι φόροι είναι ο φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων και ο Φ.Π.Α. Προοδευτικός φόρος είναι αυτός που αυξάνεται ανάλογα με την αύξηση της φορολογικής βάσης. Έτσι όσο μεγαλύτερη η φορολογική βάση τόσο μεγαλύτερο το ποσό που καλείται ο υπόχρεος να καταβάλλει και το αντίστροφο. Αντίστροφα προοδευτικός είναι ο φόρος στον οποίο με άνοδο της φορολογικής βάσης μειώνεται ο φορολογικός συντελεστής (Γάτσος, 2001).

1.3 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ

Σε ότι αφορά το φόρο εισοδήματος, που αποτελεί διαχρονικά έναν από τους βασικούς πυλώνες των φορολογικών εσόδων, αντικείμενο του φόρου, είναι το φορολογητέο εισόδημα που προκύπτει από τις δαπάνες οι οποίες εκπίπτουν, εκ του ακαθάριστου εισοδήματος. Αντικείμενο του φόρου, σύμφωνα με το άρθρο 7 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (Κ.Φ.Ε., Ν.4172/2013) είναι τόσο τα εισοδήματα των φυσικών προσώπων όσο και αυτά των νομικών και των νομικών οντοτήτων. Υποκείμενο του φόρου είναι τα φυσικά και νομικά πρόσωπα που κατοικούν/εδρεύουν στην Ελλάδα και αποκτούν εισοδήματα τόσο εντός της χώρας όσο και εκτός, σε παγκόσμιο επίπεδο, μέσα σε ένα φορολογικό έτος (ΦΕΚ Α' 167/23-07-2013).

1.4 ΧΡΟΝΟΣ ΕΠΙΒΟΛΗΣ ΦΟΡΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ

Σύμφωνα με το άρθρο 8 του Κ.Φ.Ε.), το φορολογικό έτος ταυτίζεται με το ημερολογιακό. Για τα νομικά πρόσωπα και τις νομικές οντότητες τα οποία τηρούν διπλογραφικά βιβλία δύναται να αρχίζει την 1η Ιουλίου και να λήγει την 30η Ιουνίου κάθε έτους. Σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να υπερβαίνει τους δώδεκα (12) μήνες. Σύμφωνα με τον Κ.Φ.Ε., ο επιβαλλόμενος φόρος αφορά τα εισοδήματα που αποκτήθηκαν το προηγούμενο έτος. Ως χρόνος κτήσης θεωρείται αυτός κατά τον οποίο ο δικαιούχος απέκτησε το δικαίωμα είσπραξης του εισοδήματος.

1.5 ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΔΗΛΩΣΗΣ ΣΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ

Φορολογική δήλωση υποβάλλει κάθε άτομο που διαμένει μόνιμα στην Ελλάδα και έχει συμπληρώσει το δέκατο όγδοο έτος της ηλικίας του, ανεξάρτητα αν είναι εξαρτώμενο μέλος ή όχι, αποκτώντας πραγματικό ή τεκμαρτό εισόδημα. Η φορολογική δήλωση γίνεται ηλεκτρονικά μέσω της εφαρμογής TAXISNET μέχρι την 30η Ιουνίου του επόμενου φορολογικού έτους. Τα εισοδήματα ανήλικων τέκνων δηλώνονται από τον γονέα που ασκεί την γονική μέριμνα καθώς και από τον κηδεμόνα, τον δικαστικό συμπαραστάτη ή τον επίτροπο. Οι κάτοικοι του εξωτερικού έχουν την υποχρέωση υποβολής φορολογικής δήλωσης εφόσον αποκτούν πραγματικό εισόδημα φορολογούμενο με οποιοδήποτε τρόπο στην Ελλάδα(Οδηγός του Πολίτη, 2020).

1.6 ΠΗΓΕΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ

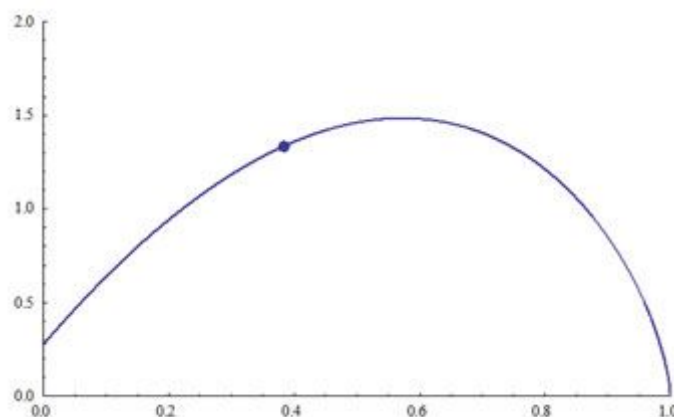
Σύμφωνα με το άρθρο 5 του Κ.Φ.Ε., ως εισόδημα νοείται: α) η οικονομική ωφέλεια που προκύπτει από μισθωτή εργασία και συντάξεις που παρέχονται στην ημεδαπή αλλά και αυτά που παρέχονται στην αλλοδαπή, και πληρώνονται από το Ελληνικό Δημόσιο, β) η επιχειρηματική δραστηριότητα στην ημεδαπή, οι διάφορες υπηρεσίες διοίκησης, οι συμβουλευτικές, οι τεχνικές, καθώς και οι καλλιτεχνικές και αθλητικές δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στην ημεδαπή, γ) η ακίνητη περιουσία και τα λοιπά δικαιώματα που προέρχονται από αυτή, καθώς και το αντάλλαγμα πώλησης ακίνητης περιουσίας ευρισκόμενη στην ημεδαπή, δ) η πώληση επιχείρησης ή μέρος αυτής, μεριδίων, μετοχών και λοιπών χρηματοπιστωτικών προϊόντων, καθώς και μερίσματα και λοιπά διανεμόμενα ποσά από νομικό πρόσωπο εγκατεστημένο φορολογικά στην Ελλάδα, ε) οι καταβληθέντες ή πιστωθέντες τόκοι που οφείλονται από φορολογικό κάτοικο Ελλάδας ή αλλοδαπής, μέσω μόνιμης εγκατάστασης στην ημεδαπή και τέλος στ) τα δικαιώματα που πιστώνονται ή καταβάλλονται από φορολογικό κάτοικο ημεδαπής ή αλλοδαπής μέσω μόνιμης εγκατάστασης στην ημεδαπή (Σταματόπουλος και Καραβοκύρης, 2017).

1.7 ΚΑΜΠΥΛΗ LAFFER

Ένα χρήσιμο εργαλείο στην διαπίστωση αν μία κυβέρνηση πρέπει να αυξήσει ή να μειώσει τους φορολογικούς συντελεστές προκειμένου να αυξήσει τα δημόσια έσοδα, είναι η καμπύλη Laffer. Η καμπύλη αυτή εντοπίζει τη σχέση που έχει το ύψος του φορολογικού συντελεστή (οριζόντια γραμμή) με τα έσοδα από τη φορολογία (κάθετη γραμμή). Συγκεκριμένα, η λογική της είναι απλή: Αν ο φορολογικός συντελεστής κάποιου φόρου είναι 0% τότε το κράτος δεν θα έχει φορολογικά έσοδα. Το ίδιο βέβαια ισχύει και αν ο φορολογικός συντελεστής είναι 100%, όπου πάλι το κράτος δεν εισπράττει καθώς ο φορολογούμενος δεν έχει κίνητρο να εργαστεί αφού θα

πρέπει όλο το εισόδημα του να το παραχωρήσει στο κράτος. Έτσι λοιπόν, από την καμπύλη διαφαίνεται το σημείο στο οποίο θα πρέπει να βρίσκεται ο φορολογικός συντελεστής, ώστε να μεγιστοποιούνται τα κρατικά έσοδα. Αν ο συντελεστής βρίσκεται σε χαμηλότερο επίπεδο από τον ιδανικό, τότε θα μπορούσε το κράτος να τον αυξήσει προκειμένου να μεγιστοποιήσει τα έσοδά του. Το αντίθετο ισχύει αν ο συντελεστής βρίσκεται σε ανώτερο επίπεδο. Σύμφωνα με μία έρευνα του 2016 από ακαδημαϊκούς του ΕΚΠΑ και συγκεκριμένα από τους Πετράκη Π., Κώτσιο Σ. και Κωστή Π., υπολογίστηκε η καμπύλη Laffer στους φορολογικούς συντελεστές του εισοδήματος, της κατανάλωσης και του κεφαλαίου χρησιμοποιώντας τη μεθοδολογία του Banjeree(2014).

Ο οριζόντιος άξονας του παρακάτω διαγράμματος παριστάνει το ύψος του φορολογικού συντελεστή, ενώ στον κάθετο άξονα αναφέρεται το ποσό των εσόδων από τη φορολογία σε δισεκατομμύρια ευρώ και διαφαίνεται η σχέση του φορολογικού συντελεστή εισοδήματος και του συνολικού ποσού φορολογικών εσόδων. Όσον αφορά την καμπύλη Laffer του εισοδήματος, ο φορολογικός συντελεστής του εισοδήματος για το έτος 2015 στην Ελλάδα ήταν 39,3% λίγο πιο αριστερά από το μέγιστο σημείο, κάτι που υποδηλώνει πως η κυβέρνηση θα μπορούσε να αυξήσει ακόμα το φορολογικό συντελεστή για να μεγιστοποιήσει τα έσοδά της. Το ανωτέρω ποσοστό υπολογίζεται αθροίζοντας τον φόρο εισοδήματος με τις εργοδοτικές και εργατικές ασφαλιστικές εισφορές.

Διάγραμμα 1.1 Καμπύλη Laffer για τον φόρο εισοδήματος

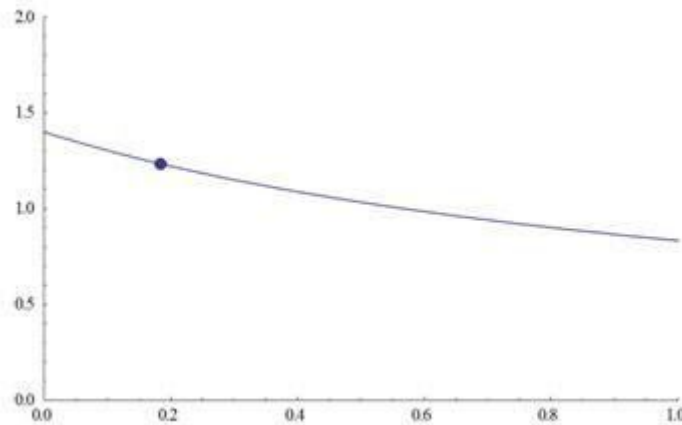
Πηγή: Πετράκης, Κώτσιος και Κωστής (2016)

Σημείωση: Ο φόρος εισοδήματος προκύπτει από τον OECD - Taxing Wages 2016 και περιλαμβάνει και τις ασφαλιστικές εισφορές των εργαζομένων και των εργοδοτών.

(<http://www.indeepanalysis.gr/oikonomia/h-kampylh-laffer-gia-thn-ellhnikh-oikonomia>)

Στο παρακάτω διάγραμμα ο οριζόντιος άξονας απεικονίζει το ύψος του φορολογικού συντελεστή, ενώ ο κάθετος άξονας το ποσό των εσόδων σε δισεκατομμύρια ευρώ και διαφαίνεται η σχέση του φορολογικού συντελεστή κατανάλωσης και του συνολικού ποσού φορολογικών εσόδων. Στην περίπτωση της κατανάλωσης, ο φόρος βρισκόταν το 2015 στο

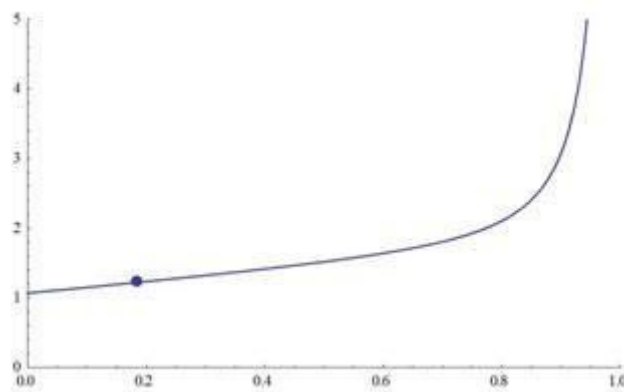
18,4% και η καμπύλη Laffer δείχνει πως μια περαιτέρω αύξηση του φορολογικού συντελεστή θα επέφερε μείωση στα φορολογικά έσοδα.

Διάγραμμα 1.2 Καμπύλη Laffer για το φόρο κατανάλωσης
Πηγή: Πετράκης, Κώτσιος και Κωστής (2016)

Σημείωση: Ο φόρος κατανάλωσης προκύπτει από στοιχεία του Υπ. Οικονομικών της Ελλάδος (Προϋπολογισμός 2016) και τη βάση AMECO της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Προκύπτει ως ο λόγος των εσόδων από έμμεσους φόρους (φόρους κατανάλωσης και ΦΠΑ) προς τη συνολική ιδιωτική κατανάλωση.

Τέλος, στο ακόλουθο διάγραμμα ο οριζόντιος άξονας απεικονίζει το ύψος του φορολογικού συντελεστή, ενώ ο κάθετος το ποσό των εσόδων σε δισεκατομμύρια ευρώ και διαφαίνεται η σχέση του φορολογικού συντελεστή κεφαλαίου και του ποσού των φορολογικών εσόδων. Έτσι, στο φόρο κεφαλαίου το ποσοστό κυμαινόταν στο 20%, που όπως φαίνεται από την καμπύλη είναι αριστερά του μέγιστου ποσοστού. Το κράτος θα μπορούσε επομένως να αυξήσει το συντελεστή και να έχει αύξηση των φορολογικών εσόδων. Το σχήμα της πάντως δείχνει πως θα έπρεπε το κράτος να προβεί σε μια μεγάλη αύξηση του φόρου προκειμένου να πετύχει μια μικρή αύξηση των εσόδων.

Διάγραμμα 1.3 Καμπύλη Laffer για το φόρο κεφαλαίου
Πηγή: Πετράκης, Κώτσιος και Κωστής (2016)

Σημείωση: Το capital tax rate προκύπτει από το Eurofast, Greece TaxCard 2015. Capital gains tax.

Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να τονιστεί, πως δεν είναι βέβαιο ότι μια αύξηση των φορολογικών συντελεστών θα οδηγούσε σε αύξηση των φορολογικών εσόδων, διότι όπως αναφέρεται σε μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σε χώρες με μεγάλο ποσοστό “μαύρης” οικονομίας, όπως η Ελλάδα, τα όρια της καμπύλης διαμορφώνονται προς τα κάτω. Έτσι είναι πολύ πιθανό μια απόφαση της κυβέρνησης για αύξηση των φορολογικών συντελεστών αντί να οδηγήσει σε αύξηση των εσόδων της, να οδηγήσει τελικά σε μεγαλύτερη ασφυξία της ελληνικής οικονομίας (Πετράκης, Κώτσιος και Κωστής, 2016).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2- ΟΡΙΣΜΟΣ, ΑΙΤΙΑ ΚΑΙ ΜΟΡΦΕΣ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ

2.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ

Η φοροδιαφυγή αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα των σύγχρονων κρατών καθώς, πέρα από τα προβλήματα που δημιουργεί στην οικονομική λειτουργία του κράτους, το οποίο αδυνατεί να καλύψει τις ανάγκες του, προκαλεί προβλήματα και στην κοινωνική συνοχή. Η απόκρυψη εισοδημάτων και πλούτου, τόσο από φυσικά όσο και από νομικά πρόσωπα, οδηγεί σε ανισοκατανομή φορολογικών βαρών με αποτέλεσμα να δημιουργείται αίσθημα αδικίας μεταξύ των πολιτών.

Η μελέτη της Ernest και Young (2016) προσδιορίζει ως φοροδιαφυγή την εκούσια απόκρυψη από μέρους των φορολογουμένων, με παράνομη πράξη ή παράλειψη, φορολογητέων εισοδημάτων και αντικειμένων, ώστε να προκληθεί έτσι μείωση της νόμιμης φορολογικής υποχρέωσης και απόδοσης του οφειλόμενου φόρου στις κρατικές αρχές. Η φοροδιαφυγή μπορεί να έχει διάφορες μορφές, όπως τη μη υποβολή φορολογικής δήλωσης, την υποβολή ανακριβούς δήλωσης, τη μη έκδοση αποδείξεων, τη μη καταβολή ΦΠΑ, την απόκρυψη περιουσιακών στοιχείων κ.α. Στοιχείμα όλων των κυβερνήσεων και συνεχής προεκλογική δέσμευση τους είναι η πάταξή της, ως μέσο που θα επιφέρει αύξηση των δημοσίων εσόδων και κάλυψη των κρατικών δαπανών. Πάντως, δεν είναι εύκολη η διατύπωση ενός ενιαίου ορισμού, διότι υπάρχουν πολλοί φόροι και η κάθε επαγγελματική ομάδα επιδεικνύει διαφορετικές πρακτικές. Η φοροδιαφυγή υπάρχει σε όλες τις χώρες και είναι πολύ δύσκολο να αντιμετωπιστεί. Αρχικά, θα πρέπει να καλλιεργηθεί στους πολίτες του κάθε κράτους η φορολογική ηθική. Αποτελεί αδήριτη ανάγκη, η αποτελεσματική λειτουργία των κρατικών αρχών για εντοπισμό συμπεριφορών φοροδιαφυγής και επιβολή νόμιμων κυρώσεων με σκοπό τη χρήση των χρημάτων από το κράτος για το κοινωνικό σύνολο.

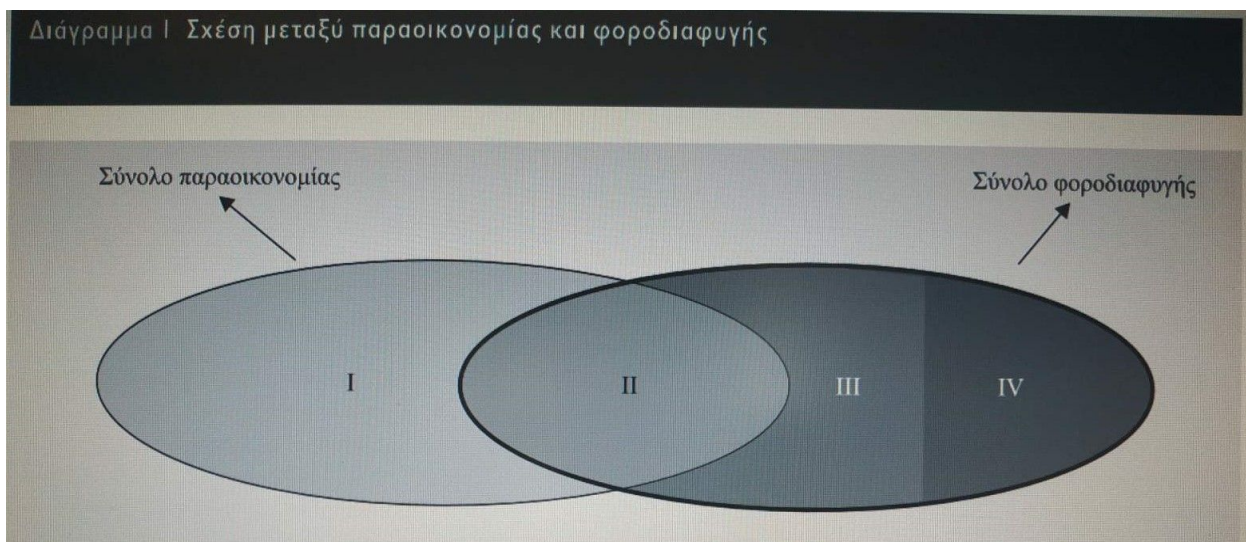
Το εισόδημα που δεν δηλώνεται μπορεί να προέρχεται από τρεις κύριες πηγές: α) εισόδημα από παράνομες δραστηριότητες εκτός της νόμιμης αγοράς το οποίο δεν δηλώνεται κυρίως λόγω της ποινικής αντιμετώπισης που θα έχει (λαθρεμπόριο όπλων, ναρκωτικά κτλ.), β) εισόδημα που προέρχεται από προϊόντα που παράγονται και καταναλώνονται από το ίδιο νοικοκυριό και, τέλος, γ) εισόδημα που προέρχεται με νόμιμους τρόπους μέσα στην νόμιμη αγορά αλλά, ενώ θα έπρεπε να δηλώνεται, αποκρύπτεται σκοπίμως.

Πέρα από την φοροδιαφυγή υπάρχει και η φοροαποφυγή. Η διαφορά τους είναι νομικής φύσεως. Η φοροαποφυγή έχει το ίδιο αποτέλεσμα, τούτο προκαλείται όμως με άλλο τρόπο,

<<νόμιμο>>, ήτοι μέσω λογιστικών πρακτικών και κατόπιν μελέτης της νομοθεσίας και των δικαστικών αποφάσεων, ώστε να επιτυγχάνεται μείωση της φορολογικής βάσης και της απόδοσης φόρου χωρίς να διαπιστώνεται ευθεία παράβαση νόμου. Αξίζει να σημειωθεί πως και η φοροαποφυγή δημιουργεί μια πλαστή εικόνα για την φοροδοτική ικανότητα του υπόχρεου προσώπου, φυσικού και νομικού (Τσάτσος, 2001).

2.2 ΠΑΡΑΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

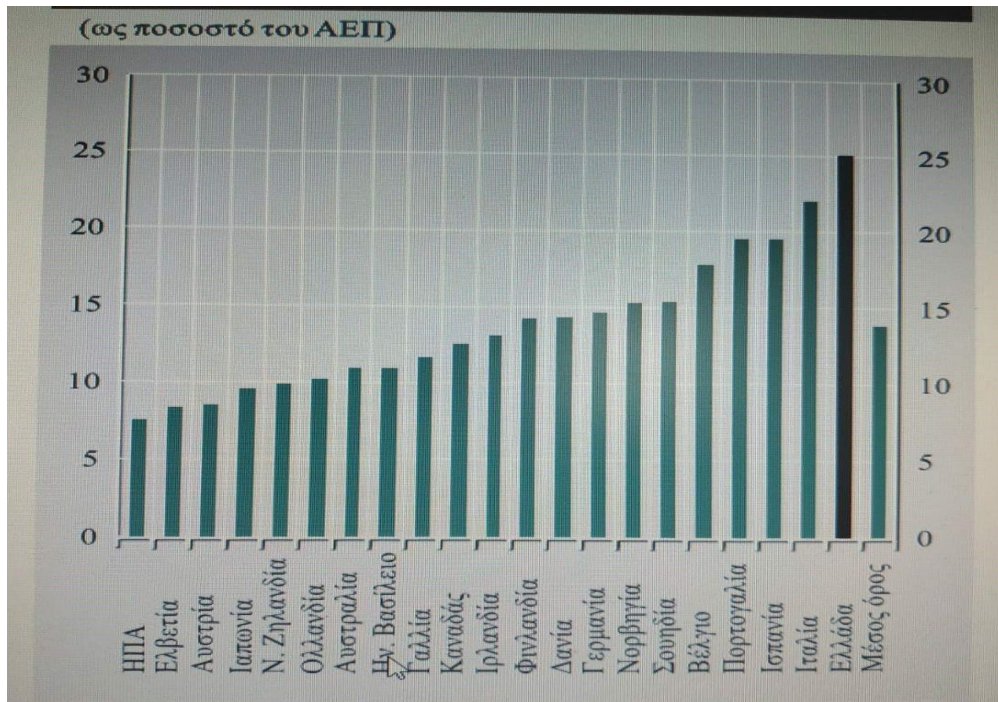
Η φοροδιαφυγή δεν ταυτίζεται πάντα με την παραοικονομία, αν και ένα μέρος της συνδέεται μ' αυτήν, η οποία ορίζεται ως η οικονομική δραστηριότητα που δεν καταγράφεται στους εθνικούς λογαριασμούς, ενώ θα έπρεπε. Φοροδιαφυγή μπορεί να υπάρξει και στην καταγραφόμενη και στην μη καταγραφόμενη οικονομική δραστηριότητα τρέχουσα και μη τρέχουσα (Μανεσιώτης, 1990).

Διάγραμμα 2.1- Σχέση μεταξύ παραοικονομίας και φοροδιαφυγής
Πηγή: Καλυβιανάκης, 1993.

Το I απεικονίζει την οικονομική δραστηριότητα που δεν καταγράφεται, αλλά τα αντίστοιχα εισοδήματα και έμμεσοι φόροι δηλώνονται (αποδίδονται) στην εφορία. Παραοικονομία χωρίς φοροδιαφυγή. Το II απεικονίζει την οικονομική δραστηριότητα που δεν καταγράφεται, και τα αντίστοιχα εισοδήματα και έμμεσοι φόροι δεν δηλώνονται (αποδίδονται) στην εφορία. Παραοικονομία και φοροδιαφυγή. Το III δείχνει την προστιθέμενη αξία που καταγράφεται στους εθνικούς λογαριασμούς αλλά τα αντίστοιχα εισοδήματα και έμμεσοι φόροι δεν δηλώνονται (αποδίδονται) στην εφορία, π.χ. αγροτική παραγωγή και οικοδομική δραστηριότητα. Φοροδιαφυγή χωρίς παραοικονομία. Τέλος, το IV δείχνει το τμήμα της φοροδιαφυγής που δεν συνδέεται με την τρέχουσα οικονομική δραστηριότητα, π.χ. φοροδιαφυγή στις μεταβιβαστικές πληρωμές, στη φορολογία κληρονομιών, δωρεών και γονικών παροχών, στα τέλη κυκλοφορίας. Φοροδιαφυγή χωρίς παραοικονομία.

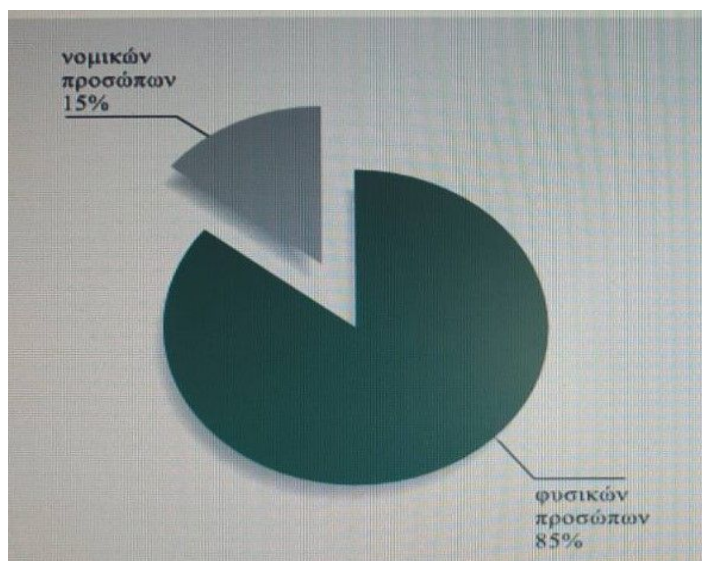
Σε σχέση με άλλες προηγμένες οικονομίες χωρών μελών του ΟΟΣΑ, η Ελλάδα παρουσιάζει ένα από τα υψηλότερα ποσοστά παραοικονομίας ως προς το ΑΕΠ. Το γεγονός αυτό πιθανολογείται πως εντείνει και την φοροδιαφυγή.

Διάγραμμα 2.2- Εκτιμήσεις για το μέγεθος της παραοικονομίας το 2009 σε 21 χώρες- μέλη του ΟΟΣΑ.

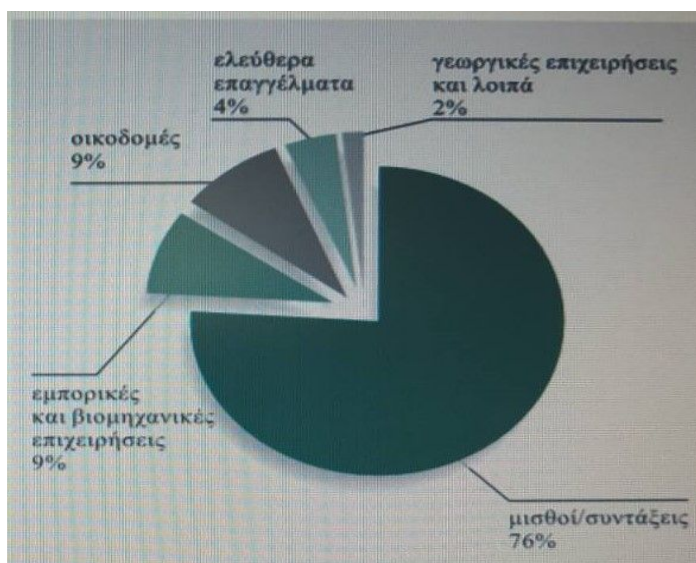
Πηγή: Προσωρινές εκτιμήσεις του καθηγητή F. Schneider, University of Linz
www.econ.jku.at/members/Schneider/files/publications/ShadowEconomy21OECD_2009.pdf,
 Απρίλιος 2009

Όσον αφορά το μέγεθος της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα, αυτό έχει εκτιμηθεί σε 4% του ΑΕΠ (Καλυβιανάκης, 1993). Σύμφωνα με έρευνα των Ματσαγκάνη και Φλεβοτόμου το 2010, τα φυσικά πρόσωπα δηλώνουν εισοδήματα κατά 10% μειωμένα σε σχέση με τα πραγματικά, μειώνοντας τα φορολογικά έσοδα κατά 26% λόγω προοδευτικότητας της φορολογίας. Σύμφωνα με την ίδια έρευνα, μεγαλύτερη ροπή προς τη φοροδιαφυγή έχουν τα ελεύθερα επαγγέλματα, ήτοι εμπορικές- βιομηχανικές επιχειρήσεις, οικοδομές και ελεύθεροι επαγγελματίες.

Διάγραμμα 2.3α- Συνολικό φορολογούμενο εισόδημα

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, επεξεργασία στοιχείων από το 'Στατιστικό δελτίο φορολογικών δεδομένων οικονομικού έτους 2009' Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων, Υπουργείο Οικονομικών

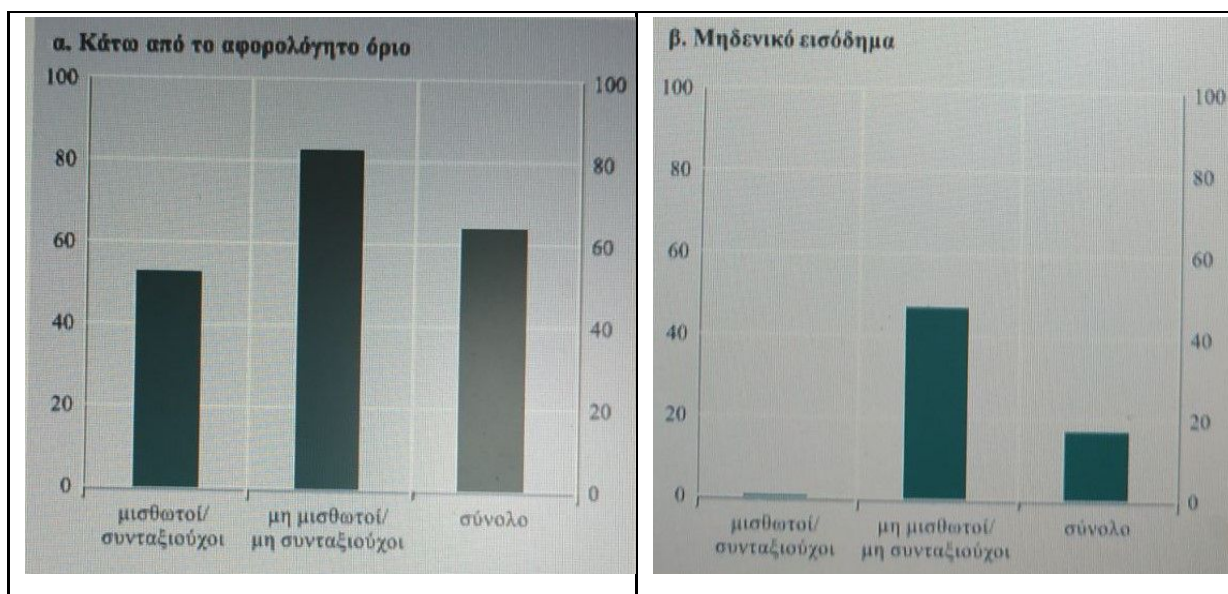

Διάγραμμα 2.3β- Δηλωθέν εισόδημα φυσικών προσώπων ανά πηγή προέλευσης

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, επεξεργασία στοιχείων από το 'Στατιστικό δελτίο φορολογικών δεδομένων οικονομικού έτους 2009' Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων, Υπουργείο Οικονομικών

Σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, για το 2008 το συντριπτικό ποσοστό των αποκτούμενων εισοδημάτων αφορούσε τα φυσικά πρόσωπα με ποσοστό 85% και το υπόλοιπο 15% αφορούσε τα νομικά πρόσωπα. Σχετικά με τα δηλωθέντα εισοδήματα, το 76% αφορούσε εισοδήματα από μισθωτή εργασία και συντάξεις, το 9% εισοδήματα από εμπορικές-βιομηχανικές επιχειρήσεις, το 9% εισοδήματα από οικοδομές, 4% εισοδήματα από ελεύθερα επαγγέλματα και το 2% εισοδήματα από γεωργικές επιχειρήσεις, εισοδήματα από κινητές αξίες και εισοδήματα από την αλλοδαπή.

Έρευνα του ΚΕΠΕ δείχνει πως οι φορολογούμενοι με υψηλά εισοδήματα τα αποκρύπτουν ανεξάρτητα της επαγγελματικής ομάδας στην οποία ανήκουν. Όσο για τους ελεύθερους επαγγελματίες η ίδια έρευνα δείχνει ότι είναι αυτοί που έχουν μεγαλύτερη ευελιξία στη δήλωση εισοδημάτων, καθώς μπορούν να αλλάζουν το χρονοδιάγραμμα εργασίας τους και τις απολαβές τους και πολλές φορές στρέφονται στην παραοικονομία.

Διάγραμμα 2.4- Ποσοστό φορολογούμενων ατόμων κάτω από το αφορολόγητο όριο ή με μηδενικό δηλωθέν εισόδημα.

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, επεξεργασία στοιχείων από το 'Στατιστικό δελτίο φορολογικών δεδομένων οικονομικού έτους 2009' Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων, Υπουργείο Οικονομικών)

Στο ανωτέρω διάγραμμα καταδεικνύεται το μέγεθος του προβλήματος. Υπό (α) εμφανίζονται περίπου οι μισοί μισθωτοί και συνταξιούχοι να έχουν ατομικά εισοδήματα και κάτω του φορολογητέου ορίου, που το 2008, ήταν 12.000 οπότε δεν όφειλαν φόρο. Όσο για τις λοιπές κατηγορίες τα στοιχεία είναι απελπιστικά, σε ότι αφορά τη δήλωση εισοδήματος και την απόδοση φόρου, καθώς πάνω από το 80% δήλωσε πως είναι κάτω από το όριο. Υπό (β) εμφανίζονται πάνω από το 40% των ελεύθερων επαγγελματιών και των εταιρειών να δηλώνουν μηδενικά εισοδήματα. Με βάση την εικόνα που έχει κανείς από την σύγχρονη ελληνική οικονομική πραγματικότητα δύσκολα μπορεί να θεωρηθεί πως τα στοιχεία αυτά αποτυπώνουν την αλήθεια και μάλιστα στο βαθμό που αφορούν σε περίοδο πριν να εισέλθει η χώρα στη βαθιά ύφεση. Πάντως από τα ανωτέρω καταδεικνύεται και η ανεπάρκεια του φοροεισπρακτικού μηχανισμού, η οποία πολλές φορές επιδεινώνεται από το γεγονός ότι πολλές φορολογικές δικαστικές υποθέσεις είναι πολύπλοκες και χρονοβόρες (Vasardami, 2011).

Η πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος σε συνδυασμό με τη διάρθρωση της ελληνικής οικονομίας και τον μεγάλο αριθμό των αυτοαπασχολούμενων συμβάλλει στη δημιουργία φοροδιαφυγής (Καλυβιανάκης, 1993).

2.3 ΔΙΑΦΘΟΡΑ

Η διαφθορά στον δημόσιο αλλά και ιδιωτικό τομέα συνδέεται άμεσα με την παραοικονομία και φυσικά τη φοροδιαφυγή. Πολλές από τις περιπτώσεις φοροδιαφυγής χρειάζονται τη συνδρομή ή έστω την ανοχή του ελεγκτικού και γενικά του διοικητικού μηχανισμού, προκειμένου να ευδοκιμήσουν.

Η συνδρομή ή ανοχή του ελεγκτικού μηχανισμού μπορεί να πάρει πολλές μορφές, όπως η επιλογή, βάσει συμφερόντων, των επιχειρήσεων που θα ελεγχθούν ή ο εικονικός φορολογικός έλεγχος ή και η παροχή απόρρητων πληροφοριών φορολογούμενων, που δημιουργεί πρόβλημα στον ανταγωνισμό και εικόνα έλλειψης δικαιοσύνης. Η έκδοση ψευδών ή ανακριβών πιστοποιητικών δημιουργεί μία πλαστή εικόνα που επιτρέπει στον φορολογούμενο να συνεχίσει την παράνομη δραστηριότητα του. Επίσης, μπορεί σκοπίμως να καθυστερεί η ελεγκτική διαδικασία με αποτέλεσμα την παραγραφή των αδικημάτων, να αναγνωρίζονται απαλλαγές και φοροελαφρύνσεις χωρίς να συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις και γενικά να υπάρχει ανοχή σε υπερτιμολόγηση και υποτιμολόγηση αγαθών με σκοπό την αφαίρεση φορολογικής ύλης από τον υπόχρεο. Με όλες αυτές τις συμπεριφορές το δημόσιο χάνει μεγάλο μέρος των φορολογικών του εσόδων και επιβαρύνεται σημαντικά ο κρατικός προϋπολογισμός.

Το αρνητικό φαινόμενο της διαφθοράς, παρόλο που κάποιοι υποστηρίζουν πως μπορεί να έχει και θετικές επιδράσεις ως <<λιπαντικό στον τροχό της ανάπτυξης>>(Leff,1964, Huntington,1968, όπως αναφέρεται στο Ertimi and Saeh, 2013) εμφανίζεται σε όλες τις χώρες, σε άλλες σε μεγαλύτερο και σε άλλες σε μικρότερο βαθμό. Στις ανεπτυγμένες χώρες η διαφθορά κυμαίνεται συνήθως σε χαμηλά επίπεδα, οπότε λύνεται με μέτρα διοικητικού χαρακτήρα και καθιέρωση εσωτερικών ελέγχων. Στις χώρες με μεγάλο ποσοστό διαφθοράς χρειάζονται δραστηκότερα μέτρα, όπως υποκατάσταση του κρατικού μηχανισμού με νέες υπηρεσίες, πρόσληψη νέου προσωπικού και εισαγωγή νέου επιπέδου αμοιβών ή ανάθεση του ελέγχου και της είσπραξης των φορολογικών εσόδων σε ιδιωτικές εταιρίες.

Σύμφωνα με μελέτη των Gray και Kaufmann (1998), στις χώρες όπου υπάρχει διαφθορά, οι επιχειρήσεις καταναλώνουν περισσότερο χρόνο με τη γραφειοκρατία και αντιμετωπίζουν μεγαλύτερα επενδυτικά κόστη από αυτές που δεν δωροδοκούν. Η διαφθορά αυξάνει τις οικονομικές ανισότητες, και σε σημαντικό βαθμό την ανισοκατανομή του εισοδήματος, όπως

επιβεβαίωσε και μια έρευνα των Gupta et.al.(2001). Επίσης επιδρά αρνητικά στην οικονομική ανάπτυξη, και μειώνει τις κοινωνικές δαπάνες και την αποτελεσματικότητα τους σε ότι αφορά την κατανομή των περιουσιακών στοιχείων ή άλλους τομείς.

2.4 ΑΙΤΙΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΗΣ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΤΟ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ

Οι αιτίες που προκαλούν το φαινόμενο της φοροδιαφυγής, είναι πολλές. Σε ότι αφορά την Ελλάδα, όπου υπάρχει φοροδιαφυγή σε μεγάλο ποσοστό, τα αίτια θα εξεταστούν διεξοδικά, σε επόμενο κεφάλαιο, όπου θα γίνει ανάλυση και των αποτελεσμάτων σχετικής εμπειρικής έρευνας.

Οι παράγοντες που καθορίζουν το ύψος της φοροδιαφυγής διεθνώς είναι οι κάτωθι τρεις:

1. Το ύψος των συντελεστών φορολογίας
2. Η πιθανότητα εντοπισμού του παραβάτη και το ενδεχόμενο επιβολής ποινής
3. Το μέγεθος των επιβαλλόμενων κυρώσεων, τόσο των ποινικών όσο και των διοικητικών (Γεωργακόπουλος, 2016).

Έτσι, αν το ύψος των φορολογικών συντελεστών είναι υψηλό, δίνεται κίνητρο στα φυσικά και νομικά πρόσωπα να φοροδιαφύγουν, ενώ, αν ισχύει το αντίθετο, μειώνεται το σχετικό κίνητρο. Αν οι αρμόδιοι ελεγκτικοί μηχανισμοί λειτουργούν αποτελεσματικά και η πιθανότητα εντοπισμού των παραβατικών συμπεριφορών και επιβολής των προβλεπόμενων ποινών, οι οποίες σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει να είναι αμελητέες, είναι υψηλή, τότε πολύ πιο δύσκολα θα προβεί κάποιος σε παραβίαση του νόμου.

Στα γενικότερα αίτια θα μπορούσαν να ενταχθούν:

- Η έλλειψη φορολογική ηθικής των πολιτών και γενικότερης κουλτούρας για τη διάθεση των δημοσίων εσόδων προς κάλυψη των αναγκών των πολιτών.
- Η έλλειψη κοινωνικής αποδοκimasίας για φορολογικά αδικήματα και πολλές φορές η επικρότηση της παραβατικής συμπεριφοράς.
- Η έλλειψη εμπιστοσύνης των πολιτών προς τους διαχειριστές των κρατικών εσόδων και την ορθή χρησιμοποίηση αυτών των εσόδων.
- Η υποστελέχωση των αρμόδιων ελεγκτικών μηχανισμών, με την πιθανότητα ελέγχου και επιβολής νόμιμης ποινής να είναι έτσι μηδαμινή.
- Η χαμηλή ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών από το κράτος, ώστε να οδηγείται ο φορολογούμενος σε εικασία για διασπάθιση του δημοσίου χρήματος σε συνδυασμό με τα υψηλά επίπεδα διαφθοράς από κρατικούς φορείς.

- Οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές και η πολυνομία που δημιουργούν ένα ασταθές οικονομικό και φορολογικό περιβάλλον τόσο για τα άτομα όσο και για τις επιχειρήσεις. Η συνεχής αλλαγή φορολογικών συντελεστών και νομοθεσίας δημιουργεί, ειδικότερα, σύγχυση στους φορολογούμενους, καθώς πολλές φορές γίνεται αδύνατη η παρακολούθηση των εξελίξεων και η κατανόηση των διατάξεων. Σύμφωνα με έρευνα της διαNEΟσις, από το 1975 και έπειτα ψηφίστηκαν στην Ελλάδα 250 φορολογικά νομοσχέδια και εκδόθηκαν 115.000 υπουργικές αποφάσεις. (Γεωργακόπουλος, 2016).
- Σύμφωνα με την οικονομική θεωρία, ο ορθολογικός καταναλωτής προσπαθεί με το περιορισμένο εισόδημά του να ικανοποιήσει τις ανάγκες του λαμβάνοντας τη μέγιστη δυνατή χρησιμότητα. Έτσι, προκειμένου να πληρώσει το αναλογούν φορολογικό βάρος πρέπει να εξοικονομήσει ένα ποσό από την κατανάλωση άλλων αναγκαίων αγαθών, με αποτέλεσμα να προσπαθεί να βρει τρόπο αποφυγής ή περιορισμού του φορολογικού βάρους.
- Η έλλειψη επαρκών τεχνολογικών συστημάτων συμβάλλει στην αδυναμία των ελεγκτικών μηχανισμών να καταστούν αποτελεσματικοί στη διαπίστωση παραβατικών συμπεριφορών. Το γεγονός αυτό είναι αποτέλεσμα της ανυπαρξίας πραγματικής πολιτικής βούλησης αντιμετώπισης του φαινομένου παρά τις μεγάλοστομες εξαγγελίες.
- Η ύπαρξη έντονης γραφειοκρατίας συντελεί στην αδυναμία διαπίστωσης της πραγματικής οικονομικής δραστηριότητας της χώρας αλλά και διασταύρωσης των οικονομικών στοιχείων που θα οδηγούσε στην είσπραξη των φόρων.
- Η έλλειψη συνεργασίας και πληροφόρησης μεταξύ των αρμόδιων ελεγκτικών αρχών, η δυσλειτουργία στη διαδικασία επίλυσης φορολογικών διαφορών, καθώς και η επιβολή ποινών που είναι ήπιες και εξαγοράσιμες εντείνουν το πρόβλημα του ηθικού κινδύνου(moral hazard) των φορολογούμενων (Vasardami, 2011).

Οι κυριότεροι παράγοντες που οδηγούν τους φορολογούμενους στη φοροδιαφυγή είναι:

- Το μορφωτικό επίπεδο. Όσο χαμηλότερο είναι αυτό, τόσο δυσκολότερα γίνεται αντιληπτό από τον υπόχρεο πως τα φορολογικά έσοδα επιστρέφουν στον ίδιο μέσω των κρατικών δαπανών. Επίσης, δεν μπορεί να γίνει κατανοητή η κοινωνική προσφορά, καθώς το ατομικό συμφέρον υπερτερεί έναντι του κοινωνικού.
- Η έλλειψη φορολογικής δικαιοσύνης. Όταν επωμίζονται το φορολογικό βάρος μερικές μόνο επαγγελματικές κατηγορίες, ενώ δίνονται πολλές και μεγάλες φοροαπαλλαγές και προνόμια σε κάποιες άλλες, διαταράσσονται οι όροι του υγιούς ανταγωνισμού με αποτέλεσμα να οδηγούνται οι πολίτες στη φοροδιαφυγή. Ακόμη και οι έντιμοι φορολογούμενοι αν αντιληφθούν πως δεν τυγχάνουν ευνοϊκότερης μεταχείρισης έναντι των φοροφυγάδων και επωμίζονται σταδιακά όλο και μεγαλύτερο φορολογικό φορτίο, θα οδηγηθούν και αυτοί στην φοροδιαφυγή.

-Το υψηλό επίπεδο φορολογικών συντελεστών αυξάνει το κίνητρο του φορολογούμενου να διαφύγει της καταβολής του αναλογούν φόρου καθώς αντιστοιχεί σε μεγάλο ποσοστό του εισοδήματός του.

- Ο τρόπος δαπάνης των φορολογικών εσόδων. Όσο περισσότερο νιώθει ο φορολογούμενος πως γίνεται συνετή χρήση των φορολογικών εσόδων χωρίς σπατάλες, τόσο περισσότερο θεωρεί πως οι προσωπικές του θυσίες έχουν έναν θετικό κοινωνικό αντίκτυπο (Κορομηλάς, 2018).

- Η διάρθρωση του φορολογικού συστήματος. Αν υπάρχουν πολλοί φόροι που επιβάλλονται στα εισοδήματα, είναι πολύ πιο εύκολο να υπάρξει φοροδιαφυγή, καθώς γίνεται όλο και πιο δύσκολος ο εντοπισμός από τις φορολογικές αρχές. Αντίθετα, αν υπάρχουν πιο πολλοί έμμεσοι φόροι, είναι πιο δύσκολη η φοροδιαφυγή. Επίσης, αν η επιβολή του φόρου γίνεται στο επίπεδο της βιομηχανίας είναι πιο εύκολη η είσπραξη του, παρά αν γίνεται μέσα στο πολύπλοκο σύστημα λιανικής.

-Η διαρκής ενημέρωση του προσωπικού των φοροεισπρακτικών υπηρεσιών και η εξειδίκευση των αρχών ελέγχου. Δεν φτάνει μόνο να αυξάνεται ο αριθμός των ελέγχων και του προσωπικού των Υπηρεσιών, αλλά θα πρέπει οι υπάλληλοι να έχουν τις απαραίτητες γνώσεις ώστε να είναι ο έλεγχος αποδοτικός και να επιφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα τόσο κατασταλτικά, με την εξακρίβωση φορολογικής παράβασης και επιβολής νόμιμης ποινής, όσο και προληπτικά με την αποτροπή ανάλογης συμπεριφοράς στο μέλλον από τον ελεγχόμενο ή άλλον. Εκτός από την αναβάθμιση του προσωπικού απαραίτητη είναι και η αναβάθμιση των τεχνολογικών υποδομών, με χρήση των τελευταίας τεχνολογίας συστημάτων παρακολούθησης και ελέγχου των συναλλαγών σε κάθε βαθμίδα της οικονομικής δραστηριότητας.

- Η δομή της αγοράς. Η ύπαρξη πολλών μικρών και λογιστικά ανοργάνωτων επιχειρήσεων καθιστά πολύ δύσκολη έως αδύνατη την αποτελεσματική παρακολούθηση τους από τις ελεγκτικές αρχές. Μεγάλες επιχειρήσεις με οργανωμένο λογιστήριο και τήρηση λογιστικών βιβλίων με συνέπεια, βοηθούν σε σωστό και αποτελεσματικό έλεγχο (ΔιαΝΕΟσις, 2018).

2.5 ΜΕΘΟΔΟΙ ΜΕΤΡΗΣΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ

Επί σειρά ετών, πολλοί διεθνείς οργανισμοί και κυβερνήσεις επιχειρήσαν να μετρήσουν την έκταση της φοροδιαφυγής, προκειμένου σχεδιαστούν οικονομικές πολιτικές που θα οδηγήσουν σε αύξηση των κρατικών εσόδων. Στην πράξη όμως δεν είναι καθόλου εύκολο, καθώς τα στοιχεία που διαθέτουν είναι πολλές φορές αναξιόπιστα. Επίσης, οι διαφορές στα φορολογικά συστήματα επηρεάζουν αρνητικά, καθώς πολλές φορές οι χώρες με εκτεταμένη φοροδιαφυγή και απώλεια μεγάλου μέρους των κρατικών εσόδων εξαναγκάζονται σε αύξηση των

φορολογικών συντελεστών, κάτι που οδηγεί σε στρέβλωση των εκτιμήσεων και μεγέθυνση του φαινομένου.

Οι συνηθέστεροι μέθοδοι μέτρησης της φοροδιαφυγής είναι:

- Μέθοδος των Εθνικών Λογαριασμών
- Μέθοδος των Οικογενειακών Προϋπολογισμών
- Μέθοδος Δειγματοληπτικής Έρευνας
- Μέθοδος Απόκλισης Πραγματικών και Δυνητικών Εσόδων
- Μέθοδος Σταθερού Λόγου Φόρων-ΑΕΠ
- Μέθοδος Φορολογικής Αμνηστίας (Τάτσος, 2001, σελ. 54)

2.6 ΠΟΣΟΣΤΑ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ

Το μέγεθος της φοροδιαφυγής, όπως αναφέρθηκε, είναι δύσκολο να εκτιμηθεί. Όμως εκτιμήσεις έχουν γίνει, σε μια σειρά από μελέτες που μετρούν στοιχεία ενδεικτικά του μεγέθους της. Σύμφωνα με έρευνα της διαΝΕΟσις του 2016, έγινε προσπάθεια εκτίμησης του μεγέθους φοροδιαφυγής στην Ελλάδα. Τα διαφυγόντα έσοδα από τη φοροδιαφυγή των φυσικών προσώπων κυμαίνονται από 1,9% ως 4,7% του ΑΕΠ ετησίως. Από τη φοροδιαφυγή στον ΦΠΑ εκτιμάται ότι χάνεται ποσό ίσο με το 3,5% του ΑΕΠ. Απώλειες από το λαθρεμπόριο ποτών, τσιγάρων και καυσίμων αντιστοιχεί σε περίπου 0,5% του ΑΕΠ. Όσον αφορά τα νομικά πρόσωπα, τα διαφυγόντα κέρδη για τη χώρα από τη φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή των επιχειρήσεων υπολογίζονται γύρω στο 0,15% του ΑΕΠ. Κατά συνέπεια, το μέγεθος της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα μπορεί να προσδιοριστεί σε ένα ποσοστό από 6% έως 9% του ΑΕΠ, δηλαδή ανάμεσα σε €11 και €16 δις το χρόνο (Γεωργακόπουλος, 2016). Έρευνα που πραγματοποίησαν οι A. Buehn, & F. Schneider το 2012 και δημοσιεύθηκε το 2016, αφορούσε το μέγεθος της φοροδιαφυγής των 38 χωρών του ΟΟΣΑ σε% του ΑΕΠ για την περίοδο 1999-2010 με βάση το μοντέλο MIMIC (πίνακας 2.1), έχοντας ως δεδομένο ότι η έμμεση φορολογία είναι η κινητήρια δύναμη της φοροδιαφυγής. Φαίνεται πως υπάρχει μια αρνητική τάση, που σημαίνει ότι το μέγεθος της φοροδιαφυγής είχε μειωθεί κατά την περίοδο 1999 έως 2010. Το μέσο μέγεθος της φοροδιαφυγής σε όλες τις 38 χώρες του ΟΟΣΑ ήταν 2,0% του ΑΕΠ το 1999 και είχε μειωθεί σχεδόν σταθερά στο 1,4% ή 1,5% του επίσημου ΑΕΠ κατά τα έτη 2009 και 2010. Την υψηλότερη τιμή της φοροδιαφυγής (μετρούμενη σε% του ΑΕΠ) την είχε η Βουλγαρία με μέση τιμή 3,9% για την περίοδο 1999 έως 2010. Το Μεξικό είχε το δεύτερο υψηλότερο μέσο επίπεδο φοροδιαφυγής με μέση τιμή 3,8% για την περίοδο αυτή, ακολουθούμενη από τη Μάλτα και την Κύπρο με μέσες τιμές 3,2% και 3,0 %, αντίστοιχα. Το χαμηλότερο επίπεδο φοροδιαφυγής είχαν οι Ηνωμένες Πολιτείες με μέση τιμή φοροδιαφυγής

0,1% για την περίοδο 1999 έως 2010, ακολουθούμενη από την Ελβετία με μέση τιμή 0,8% (ισχύει και για την Αυστρία και τον Καναδά) (Buehn and Schneider, 2012).

Country	99	2000	01	02	03	04	05	06	07	08	09	2010	Average
Australia	1.2	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.0	1.0	0.9	0.8	0.9	1.0
Austria	0.9	0.8	0.8	0.9	0.9	0.9	0.8	0.8	0.7	0.7	0.7	0.8	0.8
Belgium	1.5	1.4	1.4	1.4	1.4	1.4	1.4	1.2	1.2	1.1	1.0	1.1	1.2
Bulgaria	4.6	4.2	4.2	4.2	4.4	4.2	4.0	3.7	3.5	3.2	3.0	3.2	3.9
Canada	0.9	0.9	0.9	0.9	0.9	0.9	0.8	0.8	0.7	0.7	0.7	0.7	0.8
Chile	2.2	2.2	2.1	2.2	2.2	2.1	2.1	1.9	1.8	1.7	1.8	1.9	2.0
Cyprus	3.5	3.2	3.1	3.2	3.2	3.2	3.1	2.9	2.8	2.6	2.4	2.5	3.0
Czech Rep.	2.0	1.8	1.8	1.8	1.9	1.8	1.7	1.6	1.4	1.2	1.2	1.3	1.6
Denmark	2.0	1.9	1.9	1.9	2.0	1.9	1.8	1.7	1.6	1.3	1.2	1.5	1.7
Estonia	-	2.9	2.8	2.8	2.8	2.7	2.6	2.4	2.3	1.9	2.2	2.2	2.5
Finland	1.8	1.6	1.6	1.6	1.7	1.6	1.6	1.5	1.4	1.2	1.2	1.3	1.5
France	1.2	1.2	1.1	1.2	1.2	1.1	1.1	1.1	1.0	0.9	0.9	1.0	1.1
Germany	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.1	1.0	0.9	0.9	1.0	1.1
Greece	2.0	2.0	1.9	1.9	1.9	1.9	1.8	1.7	1.6	1.5	1.4	1.5	1.8
Hungary	2.9	2.7	2.7	2.7	2.8	2.7	2.6	2.4	2.2	2.1	2.0	2.2	2.5
Iceland	2.1	2.0	1.9	2.0	2.1	1.9	1.9	1.8	1.6	1.4	1.4	1.6	1.8
Ireland	1.9	1.8	1.8	1.8	1.9	1.8	1.8	1.7	1.6	1.5	1.6	1.6	1.7
Italy	1.7	1.6	1.6	1.6	1.7	1.6	1.6	1.5	1.4	1.3	1.2	1.4	1.5
Korea, Rep.	2.5	2.2	2.2	2.2	2.4	2.2	2.2	2.1	2.0	1.8	1.6	1.8	2.1
Latvia	2.5	2.4	2.2	2.2	2.4	2.2	2.2	2.0	1.9	1.9	1.6	1.9	2.1
Lithuania	2.6	2.4	2.4	2.4	2.4	2.2	2.2	2.0	2.0	1.9	1.7	2.0	2.2
Luxembourg	1.1	1.0	1.0	1.0	1.1	1.0	1.0	0.9	0.9	0.8	0.8	0.9	1.0
Malta	3.6	3.4	3.2	3.4	3.5	3.5	3.4	3.2	3.0	2.8	2.6	3.0	3.2
Mexico	4.2	4.0	3.9	4.1	4.2	4.0	3.9	3.6	3.4	3.2	3.1	3.4	3.8
Netherlands	1.4	1.2	1.2	1.4	1.4	1.4	1.3	1.2	1.2	1.1	1.0	1.2	1.2
New Zealand	1.1	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0	0.9	0.9	0.8	0.8	0.8	0.9
Norway	2.0	1.9	1.8	1.9	1.9	1.8	1.8	1.7	1.6	1.4	1.4	1.6	1.7
Poland	2.5	2.4	2.4	2.4	2.5	2.4	2.2	2.2	2.0	1.8	1.7	1.8	2.2
Portugal	2.2	2.1	2.1	2.2	2.2	2.2	2.2	2.0	1.9	1.7	1.6	1.8	2.0
Romania	2.8	2.6	2.5	2.6	2.6	2.5	2.4	2.2	2.1	2.0	1.8	2.1	2.4
Slovak Rep.	2.0	1.9	1.8	1.9	1.9	1.8	1.7	1.6	1.5	1.3	1.2	1.4	1.7
Slovenia	3.0	2.9	2.8	2.9	2.9	2.8	2.7	2.5	2.4	2.1	2.0	2.2	2.6
Spain	1.4	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.1	1.1	1.1	1.1	1.1	1.2
Sweden	2.0	1.8	1.8	1.8	1.9	1.8	1.8	1.6	1.5	1.4	1.4	1.5	1.7
Switzerland	0.9	0.8	0.8	0.8	0.9	0.8	0.8	0.8	0.7	0.6	0.6	0.7	0.8
Turkey	3.4	3.1	3.2	3.2	3.2	3.1	2.9	2.7	2.5	2.2	2.2	2.5	2.9
UK	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2	1.1	1.1	1.0	1.0	1.0	1.1
United States	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
Average	2.0	1.9	1.9	1.9	2.0	1.9	1.8	1.7	1.6	1.5	1.4	1.5	1.8

Source: Own calculations.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.1- Size and development of tax evasion (% of GDP) in 38 of OECD countries

Πηγή : (A. Buehn, & F. Schneider, p.1-11 ,2012)

Σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη του Πανεπιστημίου του Λονδίνου για λογαριασμό της κοινοβουλευτικής ομάδας των Σοσιαλιστών και Δημοκρατών στο κοινοβούλιο της ΕΕ, τα κράτη της ΕΕ έχασαν περίπου το ποσό των 824 δισ. Ευρώ φόρων το 2015. Αυτό το ποσό είναι πολύ μεγαλύτερο από το ποσό που χάνει το δημόσιο από τις επιχειρήσεις που αποφεύγουν νόμιμα τους φόρους. Το ποσό αυτό υπολογίζεται σε 50 με 190 δισεκατομμύρια ευρώ. Παρόλο που το ποσό της φοροδιαφυγής στην ΕΕ έχει μειωθεί κατά 12% με 16% από το 2009, εξακολουθεί να

είναι πολύ υψηλό. Σε απόλυτους αριθμούς, το μεγαλύτερο μέρος αυτού αντιστοιχεί στην Ιταλία, ενώ ακολουθούν η Γερμανία και η Γαλλία, με την Ελλάδα να βρίσκεται στην 9η θέση, σχετικά ψηλά στη λίστα των χωρών της ΕΕ.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2.5- Estimated level of evaded taxes in EU countries (in billion euros)

Πηγή : (Armstrong, 2019)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΙ- ΔΙΩΚΤΙΚΟΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΚΥΡΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΟΛΗ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ

3.1 ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΣΤΗΝ ΗΜΕΛΑΠΗ

3.1.1 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑΣ

Στο άρθρο 33 του Κ.Π.Δ. (Ν 4620/2019) ρυθμίζεται ο θεσμός του Εισαγγελέα Οικονομικού Εγκλήματος και οι αρμοδιότητές του. Συγκεκριμένα, πρόκειται για δικαστικό λειτουργό με το βαθμό του Εισαγγελέα ή Αντεισαγγελέα Εφετών, που υπηρετεί στην Εισαγγελία Εφετών Αθηνών, ο οποίος κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του συνεπικουρείται από πέντε τουλάχιστον εισαγγελείς ή αντεισαγγελείς πρωτοδικών, εκ των οποίων τέσσερις τουλάχιστον από εκείνους που υπηρετούν στην εισαγγελία πρωτοδικών Αθηνών και ένας από εκείνους που υπηρετούν στην Εισαγγελία Πρωτοδικών Θεσσαλονίκης. Η δικαιοδοσία του Εισαγγελέα Οικονομικού Εγκλήματος εκτείνεται σε όλη την επικράτεια. Οι αρμοδιότητές του είναι η έρευνα, η προανάκριση και η προκαταρκτική εξέταση για εξακρίβωση τέλεσης αδικήματος σχετικού με τη φορολογία καθώς και άλλων οικονομικών και συναφών εγκλημάτων που στρέφονται εναντίον του Ελληνικού Δημοσίου, Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Νομικών Προσώπων Ιδιωτικού και Δημοσίου Δικαίου. Επίσης αυτών των εγκλημάτων που στρέφονται κατά των συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και γενικότερα αδικημάτων που πλήττουν σοβαρά την εθνική οικονομία.

Για να φέρει σε πέρας το έργο του ελέγχει, καθοδηγεί και συντονίζει τις ενέργειες των γενικών και ειδικών προανακριτικών υπαλλήλων, ιδίως του Σώματος Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος και της Διεύθυνσης Οικονομικής Αστυνομίας καθώς και της νεοσυσταθείσας Διεύθυνσης Ερευνών Οικονομικού Εγκλήματος. Για το σκοπό αυτό ο εισαγγελέας και οι βοηθοί δικαστικοί λειτουργοί, αφού ενημερωθούν για αδικήματα της αρμοδιότητάς τους και λάβουν πληροφορίες από τις αρμόδιες ελεγκτικές Αρχές, προβαίνουν στη διερεύνηση των αδικημάτων παραγγέλοντας προανάκριση ή προκαταρκτική εξέταση στους ανωτέρω γενικούς και ειδικούς προανακριτικούς υπαλλήλους.

Ιδιαίτερη περίπτωση αποτελεί η Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε.), στην οποία ο Εισαγγελέας Οικονομικού Εγκλήματος δεν διαβιβάζει παραγγελίες για διενέργεια ελέγχων, ούτε παραγγέλλει προανάκριση και προκαταρκτική εξέταση. Οι διαδικασίες αυτές πραγματοποιούνται από άλλες Υπηρεσίες που έχουν αρμοδιότητα την πάταξη της φοροδιαφυγής και των λοιπών οικονομικών εγκλημάτων και διαθέτουν για το σκοπό αυτό ειδικούς προανακριτικούς υπαλλήλους. Η μόνη περίπτωση που υπάλληλοι της Α.Α.Δ.Ε. αναλαμβάνουν να

διεκπεραιώσουν προανάκριση ή προκαταρκτική εξέταση είναι αυτή στην οποία η παραγγελία του Εισαγγελέα έγινε μετά από αίτημα της ελεγκτικής αρχής της Α.Α.Δ.Ε. στην οποία ανήκουν. Παραγγελίες του Εισαγγελέα για προανάκριση και προκαταρκτική εξέταση διαβιβάζονται και σε τελωνειακούς υπαλλήλους καθώς και σε υπαλλήλους της Διεύθυνσης Εσωτερικών Υποθέσεων για υποθέσεις που υπάγονται στην αρμοδιότητα τους.

Μετά το πέρας της διερεύνησης και τον σχηματισμό δικογραφίας, αυτή διαβιβάζεται στους κατά τόπους αρμόδιους Εισαγγελείς Πρωτοδικών, οι οποίοι υποχρεούνται άμεσα στην άσκηση ποινικής δίωξης.

Τέλος, στο πλαίσιο των δικαιωμάτων του Εισαγγελέα εμπίπτει και η εξουσία πρόσβασης σε κάθε πληροφορία και στοιχείο που αφορά την διερευνώμενη υπόθεση χωρίς να περιορίζεται από κάποιο απόρρητο και έχοντας την δυνατότητα να κάνει χρήση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που τηρούνται σε Υπηρεσίες και Οργανισμούς. Επίσης μπορεί να ελέγχει και σε περίπτωση που κρίνει πως χρειάζεται, να δεσμεύει τραπεζικούς λογαριασμούς και κάθε άλλο περιουσιακό στοιχείο, κινητό και ακίνητο, για χρονικό διάστημα ενός έτους που μπορεί να παραταθεί, προκειμένου διασφαλιστεί η περιουσία του Δημοσίου.

3.1.2. ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ

Η Διεύθυνση Οικονομικής Αστυνομίας συστάθηκε το 2011 και εδρεύει στην Αθήνα με αρμοδιότητα σε όλη την ελληνική επικράτεια. Παράρτημά της αποτελεί η Υποδιεύθυνση Οικονομικής Αστυνομίας Βορείου Ελλάδος με αρμοδιότητα τις περιοχές της βόρειας Ελλάδας από την Θεσσαλία και άνω και το βόρειο Αιγαίο. Με το άρθρο 24 του Ν. 4249/2014 (ΦΕΚ Α 73/24-3-2014) καθορίστηκε το πεδίο δράσης και οι αρμοδιότητές της. Αυτές είναι η πρόληψη, έρευνα και καταστολή των οικονομικών εγκλημάτων που τελούνται σε βάρος του ελληνικού Δημοσίου και γενικά της εθνικής οικονομίας έχοντας χαρακτηριστικά οργανωμένου εγκλήματος. Επίσης, ασχολείται με περιπτώσεις ανασφάλιστης εργασίας και κάθε είδους εισφοροδιαφυγής εκτελώντας ταυτόχρονα και παραγγελίες του Εισαγγελέα Οικονομικού Εγκλήματος για θέματα αρμοδιότητάς της. Η έρευνα, ανάλυση και αξιοποίηση πληροφοριών και παρακολούθηση θεμάτων οικονομικού ενδιαφέροντος είναι μέσα στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της, καθώς και η συνεργασία με λοιπές εγχώριες και αλλοδαπές ελεγκτικές Αρχές, τόσο σε επίπεδο ανταλλαγής πληροφοριών όσο και σε επιχειρησιακό επίπεδο.

Πιο συγκεκριμένα, ασχολείται με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων του κράτους αλλά και της Ε.Ε. από κατάχρηση αλλά και κακή διαχείριση, καθώς και αδιαφανή και παράνομη κατοχή κοινοτικών πόρων και κρατικών χρηματοδοτήσεων. Επιλαμβάνεται σε κάθε αδίκημα

εθνικό η διασυνοριακό που πλήττει ή ενδέχεται να πλήξει τα οικονομικά συμφέροντα του κράτους ή της Ε.Ε. Η καταπολέμηση του παραεμπορίου και η διαφύλαξη της πνευματικής ιδιοκτησίας και των εμπορικών σημάτων αποτελεί ένα σημαντικό κομμάτι των δραστηριοτήτων της. Άλλο μεγάλο κομμάτι της ενασχόλησής της είναι η φορολογική και τελωνειακή νομοθεσία ακόμα και στις περιπτώσεις που δεν υπάρχει ποινικό αδίκημα, καθώς και η μη καταβολή των προβλεπόμενων από τον νόμο ασφαλιστικών εισφορών τόσο από φυσικά όσο και από νομικά πρόσωπα. Ένας άλλος σημαντικός τομέας αρμοδιότητάς της και θέματα του συστήματος υγείας όπως π.χ. παράνομες συνταγογραφήσεις, η υπερκοστολόγηση υλικών και μηχανημάτων καθώς και η χρήση ψευδών γνωματεύσεων και πλαστών πιστοποιητικών για προσπόριση οφελών σε θέματα συντάξεων και παροχών υγείας.

Σημειώνεται ότι προβλέπεται η σύσταση και λειτουργία Τμήματος Ειδικών Ελέγχων και Επιχειρήσεων από το Π.Δ. 178/2014(ΦΕΚ Α 73/24-3-2014), που όμως ακόμα εκκρεμεί .

3.1.3 ΤΕΛΩΝΕΙΑΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ - ΓΕΝΙΚΗ Δ/ΝΣΗ ΤΕΛΩΝΕΙΩΝ ΚΑΙ Ε.Φ.Κ

Η Γενική Διεύθυνση Τελωνείων και Ειδικών Φόρων Κατανάλωσης ανήκει οργανωτικά στην Α.Α.Δ.Ε. μαζί με τις λοιπές κεντρικές Τελωνειακές Διευθύνσεις και τις Ειδικές Αποκεντρωμένες και Περιφερειακές Τελωνειακές Αρχές απαρτίζοντας την <<Τελωνειακή Υπηρεσία>>. Τα καθήκοντα και η αποστολή της Υπηρεσίας οριοθετούνται από τις διατάξεις του Εθνικού Τελωνειακού Κώδικα όπως τροποποιήθηκε και ισχύει (Ν.2960/2001), του Ενωσιακού Τελωνειακού Κώδικα και της λοιπής εθνικής και κοινοτικής νομοθεσίας που αφορά προϊόντα που υπόκεινται σε ειδικούς φόρους κατανάλωσης (ΦΕΚ Α' 265/22-11-2001).

Αποστολή της εν λόγω Υπηρεσίας είναι η συλλογή εσόδων και η διασφάλιση των εθνικών και ενωσιακών οικονομικών συμφερόντων. Μεταξύ άλλων επιδιώκει την πάταξη του λαθρεμπορίου με την εφαρμογή της τελωνειακής νομοθεσίας και την ενίσχυση του νόμιμου εμπορίου. Η είσπραξη των οφειλόμενων δασμών και έμμεσων φόρων εισαγόμενων προϊόντων, όπως οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης και ο ΦΠΑ, αποτελούσαν για χρόνια την κύρια αρμοδιότητα των τελωνείων. Σήμερα όμως, αυτά είναι επιφορτισμένα και με πρόσθετες ελεγκτικές αρμοδιότητες. Μεταξύ άλλων, εντοπίζουν διακίνηση ρευστών χρηματικών διαθεσίμων προερχόμενων από εγκληματική δραστηριότητα του κοινού ποινικού δικαίου καθώς και από οικονομική εγκληματικότητα. Προστατεύουν την δημόσια υγεία από επικίνδυνα εισαγόμενα προϊόντα, καθώς και από άλλα που τελούν υπό απαγόρευση. Προστατεύουν το περιβάλλον τόσο το φυσικό όσο και το πολιτιστικό εφαρμόζοντας την κείμενη νομοθεσία. Ελέγχουν τα εμπορεύματα για αποτροπή εισόδου απομιμητικών προϊόντων και συμμόρφωσή τους με τα ισχύοντα πρότυπα. Πραγματοποιούν ελέγχους σε άτομα, εμπορεύματα και μεταφορικά μέσα για ανεύρεση

απαγορευμένων ναρκωτικών ουσιών και πρόδρομων χημικών ουσιών, όπλων, εκρηκτικών υλών και λοιπών παράνομων δραστηριοτήτων. Για την πραγματοποίηση του σκοπού της η Υπηρεσία συνεργάζεται με λοιπές εγχώριες και διεθνείς ελεγκτικές αρχές (ΦΕΚ Α' 265/22-11-2001).

3.1.4 ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΡΕΥΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

Η Υπηρεσία αυτή δημιουργήθηκε με το νόμο 4512/2018(ΦΕΚ Α 5/17-1-2018) ως νέο, μικρό και ευέλικτο Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος (ΣΔΟΕ). Είναι Υπηρεσία του Υπουργείου Οικονομικών με αρμοδιότητα σε όλη την ελληνική επικράτεια και υπάγεται απευθείας στον αρμόδιο υπουργό. Την ευθύνη της καθοδήγησης και του συντονισμού της έχει ο Εισαγγελέας Οικονομικού Εγκλήματος. Αποστολή της είναι η διενέργεια ερευνών, προανάκρισης και προκαταρκτικής εξέτασης κατόπιν εντολής του Εισαγγελέα Οικονομικού Εγκλήματος για εξακρίβωση παραβάσεων του άρθρου 66 του Κ.Φ.Δ. και συναφών οικονομικών εγκλημάτων που βλάπτουν σοβαρά τα οικονομικά συμφέροντα του ελληνικού κράτους αλλά και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συντάσσοντας πορισματική έκθεση για κάθε υπόθεση.

Οι υπάλληλοί της κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους θεωρούνται ειδικοί ανακριτικοί υπάλληλοι και ενεργούν ανακριτικές πράξεις σύμφωνα με τον Κ.Π.Δ. Έχουν τη δυνατότητα ελέγχου φορολογικών βιβλίων και στοιχείων που ορίζονται από τη νομοθεσία καθώς και ερευνών στον επαγγελματικό χώρο και στα μέσα της επιχείρησης μόνο στο πλαίσιο της συγκεκριμένης έρευνας. Λαμβάνουν αντίγραφα εγγράφων σε έγγραφη ή ηλεκτρονική μορφή και αν κρίνεται αναγκαίο κατάσχουν έγγραφα και αρχεία για διατήρηση της αποδεικτικής τους αξίας. Έχουν πρόσβαση στις εφαρμογές της ΑΑΔΕ, εφόσον της την γνωστοποιήσουν, και μπορούν να συλλέγουν κάθε είδους στοιχείο, μη υπαγόμενοι σε φορολογικό απόρρητο στα πλαίσια της συγκεκριμένης έρευνας που διενεργούν. Επίσης, έχουν πρόσβαση στο «Σύστημα Μητρώων Τραπεζικών Λογαριασμών και Λογαριασμών Πληρωμών» σύμφωνα με τα άρθρα 62 και 63 του Ν. 4170/2013 (ΦΕΚ Α' 163/12-07-2013) και στα λοιπά πληροφοριακά συστήματα και τις βάσεις δεδομένων που διαχειρίζονται άλλες δημόσιες υπηρεσίες, χωρίς να υπόκεινται σε τραπεζικό και επαγγελματικό απόρρητο πάντα όμως σεβόμενοι τον κανόνα εχεμύθειας που προβλέπεται στο άρθρο 26 του Υπαλληλικού Κώδικα. Η Υπηρεσία συνεργάζεται και με άλλες Αρχές του εσωτερικού και του εξωτερικού, τόσο σε επιχειρησιακό όσο και πληροφοριακό επίπεδο. Μπορεί να ζητάει στοιχεία και στατιστικά από άλλες Αρχές που αφορούν το φάσμα αρμοδιοτήτων της καθώς και από εισαγγελικές και λοιπές δικαστικές Αρχές όσον αφορά την πορεία των υποθέσεων με τις οποίες ασχολήθηκε (Διεύθυνση Ερευνών Οικονομικού Εγκλήματος, 2019).

3.1.5 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΣΟΔΩΝ (Υ.Ε.Δ.Δ.Ε.)

Οι Υπηρεσίες Ερευνών και Διασφάλισης Δημοσίων Εσόδων είναι περιφερειακές Υπηρεσίες της Α.Α.Δ.Ε. Συστάθηκαν με την υπ' αριθμ. Δ6Α 1058824 ΕΞ 8.4.2014 απόφαση του Γενικού Γραμματέα Δημοσίων Εσόδων (Γ.Γ.Δ.Ε.) (Β' 865), υπάγονται απευθείας στον Δ/τη της και εποπτεύονται από την Διεύθυνση Προγραμματισμού και Αξιολόγησης Ελέγχων και Ερευνών (ΔΙ.Π.Α.Ε.Ε.).

Έχουν ως αποστολή την προάσπιση των οικονομικών συμφερόντων του κράτους εφαρμόζοντας την φορολογική νομοθεσία και καταπολεμώντας την φοροδιαφυγή καθώς και την φοροαποφυγή που εκδηλώνεται με διάφορες μορφές απάτης.

Διενεργούν προληπτικούς ελέγχους για διαπίστωση εφαρμογής της φορολογικής νομοθεσίας εντός και εκτός επιχειρήσεων. Διενεργούν μερικούς ελέγχους στους παρακρατούμενους και επιρριπτόμενους φόρους, ιδίως στον ΦΠΑ. Πραγματοποιούν ελέγχους σε όλα τα στάδια διακίνησης προϊόντων στα οποία επιβάλλεται Ειδικός Φόρος Κατανάλωσης (Ε.Φ.Κ.) καθώς και σε πλοία εντός χωρικών υδάτων για εξακρίβωση παράνομης διακίνησης εμπορευμάτων και λαθρεμπορίου. Ειδική μέριμνα καταβάλλουν και στον τομέα της συνεργασίας με παροχή συνδρομής και υποβοήθηση του έργου λοιπών αρχών δίωξης της φοροδιαφυγής και του λαθρεμπορίου, καθώς και για διενέργεια κοινών ελέγχων με τελωνειακές υπηρεσίες κατόπιν σχετικού αιτήματος.

Πραγματοποιούν έρευνες και σε υποθέσεις όπου υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις εκτεταμένης φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής κατά παράβαση της φορολογικής νομοθεσίας. Στοχεύουν στην εξάρθρωση αποφυγής πληρωμής φόρων και τελών καθώς και στην ανακάλυψη περιουσιακών στοιχείων φυσικών ή νομικών οντοτήτων που φοροδιαφεύγουν ή προέρχονται από το λαθρεμπόριο. Για την εξάρθρωση τέτοιων κυκλωμάτων συνεργάζονται με λοιπές διωκτικές αρχές της ημεδαπής και της αλλοδαπής και προβαίνουν σε ελέγχους για αποκάλυψη φοροδιαφυγής μέσω ηλεκτρονικών μέσων και προηγμένων τεχνολογικών συστημάτων.

Για την διασφάλιση των κρατικών εσόδων έχουν τη δυνατότητα δέσμευσης τραπεζικών λογαριασμών και λοιπών περιουσιακών στοιχείων, σύλληψης και ανάκρισης προσώπων, έρευνας μεταφορικών μέσων, αγαθών, αντικειμένων, προσώπων, καταστημάτων, αποθηκών, οικιών και λοιπών χώρων, διενέργειας ειδικών ανακριτικών πράξεων και τέλος παραπομπής υποθέσεων στον αρμόδιο Εισαγγελέα Οικονομικού Εγκλήματος.

3.1.6 ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ (Δ.Ο.Υ)

Οι Δ.Ο.Υ., σύμφωνα με το Οργανόγραμμα της ΑΑΔΕ, αποτελούν περιφερειακές Υπηρεσίες που ανήκουν στην Γενική Διεύθυνση Φορολογικής Διοίκησης. Στις κύριες αρμοδιότητές τους ανήκουν η πάταξη της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής, τη βελτίωση της συμμόρφωσης των φορολογουμένων και την ποιοτική εξυπηρέτηση αυτών. Επίσης, στόχο έχουν την αποτελεσματική είσπραξη των δημοσίων εσόδων και την ορθή εφαρμογή της νομοθεσίας. Στις Δ.Ο.Υ. Α΄ τάξεως λειτουργούν τμήματα Ελέγχων στις αρμοδιότητες των οποίων εντάσσονται:

(α) Η διενέργεια φορολογικού ελέγχου σε επιχειρήσεις, με ετήσια ακαθάριστα έσοδα, όπως καθορίζονται και ανακαθορίζονται εκάστοτε με αποφάσεις του Διοικητή της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων, που δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, και σε φυσικά πρόσωπα, τα οποία δεν χαρακτηρίζονται ως φορολογούμενοι μεγάλου πλούτου, όπως αυτά καθορίζονται ή ανακαθορίζονται με όμοιες αποφάσεις.

(β) Η διενέργεια φορολογικών ελέγχων για την διαπίστωση της συμμόρφωσης των φορολογουμένων και τον εντοπισμό εισοδημάτων και περιουσιακών στοιχείων που δεν έχουν δηλωθεί, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων του έβδομου κεφαλαίου του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας, όπως ισχύουν, και με τα εκδοθέντα επιχειρησιακά προγράμματα.

(γ) Η επιδίωξη της πλήρους επίτευξης των ποσοστών κάλυψης των ελέγχων ανά τύπο ελέγχου, που έχουν τεθεί από την Διεύθυνση Ελέγχων της Γενικής Διεύθυνσης Φορολογικής Διοίκησης, σύμφωνα με το επιχειρησιακό σχέδιο και η παρακολούθηση της πορείας αυτών.

(δ) Η αποτελεσματική και αποδοτική διενέργεια όλων των τύπων ελέγχου, με την ορθή και ποιοτική εφαρμογή των διαδικασιών ελέγχου, σύμφωνα με τα προγράμματα που έχουν αναπτυχθεί από την Διεύθυνση Ελέγχων.

(ε) Η τήρηση των ελεγκτικών προτύπων, που έχουν εκπονηθεί από την Διεύθυνση Ελέγχων, και η εφαρμογή σύγχρονων βέλτιστων πρακτικών ελέγχου, καθώς και των διαδικασιών, των κανόνων και των οδηγιών που έχουν τεθεί από τις αρμόδιες Υπηρεσίες της Γενικής Διεύθυνσης Φορολογικής Διοίκησης.

(στ) Η εφαρμογή των διατάξεων περί τήρησης βιβλίων και έκδοσης στοιχείων (Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων, 2017).

Πέραν των ΔΟΥ υπάρχουν το Κέντρο Ελέγχου Μεγάλων Επιχειρήσεων (Κ.Ε.ΜΕ.ΕΠ.) και το Κέντρο Ελέγχου Φορολογουμένων Μεγάλου Πλούτου (Κ.Ε.ΦΟ.ΜΕ.Π.), τα οποία είναι Ειδικές Αποκεντρωμένες Υπηρεσίες φορολογικού ελέγχου, επιπέδου Διεύθυνσης, της Γενικής Διεύθυνσης Φορολογικής Διοίκησης, που έχουν έδρα τον Δήμο Αθηναίων και η κατά τόπον αρμοδιότητά τους εκτείνεται σε όλη την Επικράτεια.

Το Κ.Ε.ΜΕ.ΕΠ. έχει ως επιχειρησιακούς στόχους την πάταξη της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής και την αποτελεσματική είσπραξη των εσόδων, που αφορούν στις μεγάλες επιχειρήσεις όλης της Επικράτειας, οι οποίες καθορίζονται ή ανακαθορίζονται, με αποφάσεις του Διοικητή της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε.), που δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, σύμφωνα με τις εκάστοτε κείμενες διατάξεις. Για τα έσοδα αυτά χρησιμοποιούνται βελτιωμένες διαδικασίες ελέγχου και είσπραξης. Επιπρόσθετα, θα πρέπει να τονιστεί πως συμβάλλει στην βελτίωση της φορολογικής συμμόρφωσης των μεγάλων επιχειρήσεων με έγγραφη παροχή ειδικών συμβουλευτικών υπηρεσιών και λύσεων επί συγκεκριμένων φορολογικών και διαδικαστικών θεμάτων.

Το Κ.Ε.ΦΟ.ΜΕ.Π., πέραν από τον κοινό στόχο της πάταξης της φοροδιαφυγής και της φοροαποφυγής, έχει ως στόχο και την αποτελεσματική είσπραξη των εσόδων, που αφορούν τους φορολογουμένους μεγάλου πλούτου όλης της Επικράτειας, μέσω βελτιωμένων διαδικασιών ελέγχου και είσπραξης αυτών. Και σε αυτήν την περίπτωση οι φορολογούμενοι μεγάλου πλούτου καθορίζονται ή ανακαθορίζονται, με αποφάσεις του Διοικητή της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων, που δημοσιεύονται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ Α' 170/26-07-2013).

3.2 ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΚΑΙ ΛΑΘΡΕΜΠΟΡΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

3.2.1 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΑ

Ο κανονισμός για τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας εγκρίθηκε από το Συμβούλιο Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων στις 12 Οκτωβρίου 2017 και τέθηκε σε ισχύ στις 20 Νοεμβρίου 2017 με συμμετοχή 22 κρατών. Η έδρα της Υπηρεσίας θα είναι στο Λουξεμβούργο και θα αρχίσει την επιχειρησιακή της δράση μέχρι τα τέλη 2020.

Η Ευρωπαϊκής Εισαγγελία θα είναι ανεξάρτητη υπηρεσία έχοντας αρμοδιότητα έρευνας, άσκησης ποινικής δίωξης και παραπομπής στη δικαιοσύνη εγκλημάτων εναντίον των οικονομικών συμφερόντων της ΕΕ, όπως η απάτη, η διαφθορά ή η διασυνοριακή απάτη στον τομέα του ΦΠΑ για ποσά μεγαλύτερα των 10 εκατομμυρίων ευρώ. Έως τώρα μόνο οι εθνικές αρχές είχαν τη δυνατότητα έρευνας και παραπομπής αδικημάτων εναντίον της ΕΕ. Τα δικαιώματα και οι αρμοδιότητες αυτών των αρχών σταματούσαν στα εθνικά τους σύνορα ενώ αυτές πολλές φορές δεν έδιναν την δέουσα προσοχή στην δίωξη τέτοιων εγκλημάτων με αποτέλεσμα η ΕΕ να στερείται ένα διόλου ευκαταφρόνητο ποσό από τον προϋπολογισμό της. Επίσης τα υπάρχοντα όργανα της ΕΕ, όπως η OLAF (Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της

Απάτης), η Eurojust (ο οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη συνεργασία στον τομέα της ποινικής δικαιοσύνης) και η Ευρωπόλ (Ευρωπαϊκή Αστυνομική Υπηρεσία), δεν μπορούν να ασκούν διώξεις αλλά μόνο να διαδραματίζουν συντονιστικό ρόλο και να εξάγουν συμπεράσματα από διοικητικές έρευνες. Με τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας αναμένεται να ξεπεραστούν χρονοβόρες διαδικασίες μεταξύ των δικαστικών αρχών καθώς θα λειτουργεί ως ενιαία υπηρεσία. Όσον αφορά τις σχέσεις με τις ανωτέρω Υπηρεσίες θα υπάρχει συνεργασία σε τομείς κοινού ενδιαφέροντος. Συγκεκριμένα, η OLAF θα παραμείνει αρμόδια για διοικητικές έρευνες παρατυπιών, συμπεριλαμβανομένων υποθέσεων απάτης, που πλήττουν τα οικονομικά συμφέροντα της ΕΕ, καθώς και σοβαρών παραπτώματων του προσωπικού της ΕΕ. Για τα κράτη που δεν συμμετέχουν στο θεσμό θα εξακολουθήσει να διεξάγει διοικητικές έρευνες όπως και σήμερα. Σε υποθέσεις που ξεκινά έρευνα η Εισαγγελία, δεν θα επεμβαίνει η OLAF αλλά θα συνεργάζεται χορηγώντας πληροφορίες, ενώ αν δεν διεξάγεται έρευνα από την Εισαγγελία, η OLAF μπορεί να διεξάγει η ίδια. Στην περίπτωση της Eurojust, αυτή θα βοηθάει στο συντονισμό των ερευνών της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας με τις ανακριτικές αρχές των κρατών μελών τα οποία δεν συμμετέχουν στη σύσταση της Εισαγγελίας. Η Eurojust μπορεί να παρέχει στην Ευρωπαϊκή Εισαγγελία υποστήριξη και δικούς της διοικητικούς πόρους. Η Εισαγγελία δεν θα μπορεί να συλλαμβάνει υπόπτους. Αυτό θα το κάνουν μόνο οι εθνικές αρχές μέσω των εντεταλμένων ευρωπαϊών εισαγγελέων σε κάθε κράτος μέλος.

Ορίζεται ένας ευρωπαίος γενικός εισαγγελέας και 22 ευρωπαίοι εισαγγελείς ένας για κάθε συμμετέχον κράτος μέλος σε κεντρικό επίπεδο καθώς και τουλάχιστον δύο ευρωπαίοι εξουσιοδοτημένοι εισαγγελείς (EDP) που βρίσκονται σε κάθε συμμετέχον κράτος μέλος, σε αποκεντρωμένο επίπεδο. Οι έρευνες που διεξάγονται από τους εξουσιοδοτημένους εισαγγελείς θα εποπτεύονται, εξ ονόματος του μόνιμου τμήματος, από τον ευρωπαίο εισαγγελέα από το ίδιο κράτος μέλος. Αυτός ο εποπτεύων ευρωπαίος εισαγγελέας διαθέτει εκτεταμένη γνώση της γλώσσας και του νομικού συστήματος του αντίστοιχου κράτους μέλους και, ως εκ τούτου, είναι σε θέση να συμμετάσχει διεξοδικά στη διαδικασία και θα βρίσκεται σε διαρκή διάλογο μαζί τους.

Η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία είναι διαρθρωτικά ανεξάρτητη καθώς δεν ανήκει σε κανένα θεσμικό όργανο ή άλλη υπηρεσία της ΕΕ και δεν λαμβάνει οδηγίες. Σε ότι αφορά τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των υπόπτων και των κατηγορούμενων, από τον κανονισμό προβλέπεται ότι ο ύποπτος έχει όλα τα δικαιώματα που του παρέχει η νομοθεσία της ΕΕ και ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και η εκάστοτε εθνική νομοθεσία. Τα δικαιώματα αυτά παρατίθενται ρητά και περιλαμβάνουν τα εξής:

- το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση,

- το δικαίωμα ενημέρωσης και πρόσβασης στο υλικό της δικογραφίας,
- το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο και επικοινωνίας με τρίτα πρόσωπα και ενημέρωσής τους σε περίπτωση κράτησης,
- το δικαίωμα σιωπής και σεβασμού του τεκμηρίου αθωότητας,
- το δικαίωμα στο ευεργέτημα της πενίας,
- το δικαίωμα προσκόμισης αποδεικτικών στοιχείων, διορισμού εμπειρογνομόνων και εξέτασης μαρτύρων (Καρκατζούνης, 2018).

Πηγή : Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, 2019

3.2.2 OLAF (Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης)

Η OLAF ιδρύθηκε το 1999 με απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και δεν αποτελεί ανεξάρτητη νομική προσωπικότητα αλλά υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που δρα κατά της κοινοτικής απάτης, της διαφθοράς και άλλων παράνομων δραστηριοτήτων που θίγουν τα οικονομικά συμφέροντα της ΕΕ καθώς και κατά σοβαρών επαγγελματικών παραπτώματων από μέλη του προσωπικού της ΕΕ. Από το 1995 ο κοινοτικός νομοθέτης καθόρισε ως πυλώνα προστασίας των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης την καταπολέμηση της απάτης, που πολλές φορές δεν περιορίζεται στα σύνορα μίας μόνο χώρας και διεξάγεται από οργανωμένα εγκληματικά κυκλώματα, περιλαμβάνοντας την τέλεση διαφόρων εγκληματικών πράξεων. Οι αρμοδιότητες και τα καθήκοντα της OLAF καλύπτουν τρεις κύριους τομείς: πληροφορίες, ανάπτυξη της πολιτικής για την καταπολέμηση της απάτης, έρευνες και συντονισμό.

Πραγματοποιεί διοικητικές έρευνες με εκτεταμένες αρμοδιότητες κατά της απάτης, βάσει του Κανονισμού (ΕΥ, Euratom) 883/2013, παρέχοντας τις απαραίτητες πληροφορίες για την τέλεση αδικημάτων στις εθνικές δικαστικές αρχές και συντονίζει διακρατικές υποθέσεις. Στις αρμοδιότητες της βρίσκεται η διερεύνηση υποθέσεων απάτης στον τελωνειακό τομέα, κακοδιαχείρισης κοινοτικών επιδοτήσεων, φοροδιαφυγής, το διασυνοριακό οργανωμένο έγκλημα και η καταπολέμηση της διαφθοράς.

Τον Μάιο του 2018 προτάθηκε από την Κομισιόν τροποποίηση του Κανονισμού της ενόψει της επικείμενης δημιουργίας της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, προκειμένου να υπάρχει στενή συνεργασία βάσει των αντίστοιχων εντολών και την ανταλλαγή πληροφοριών, με κοινό στόχο την προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης. Η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία θα εκτελεί έρευνες και ποινικές διώξεις, ενώ η OLAF θα διεξάγει διοικητικές έρευνες και θα λαμβάνει διοικητικά μέτρα για την πρόληψη και περιορισμό των ζημιών στα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης (Καϊάφα, 2014).

3.2.3 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ (EUROPOL)

Η Ευρωπαϊκή Αστυνομική Υπηρεσία (EUROPOL) ιδρύθηκε το 1995 αλλά η πραγματική της λειτουργία ξεκίνησε το 1999. Εδρεύει στη Χάγη και το διοικητικό της συμβούλιο περιλαμβάνει έναν εκπρόσωπο από κάθε Κράτος Μέλος. Διαθέτει στους κόλπους της εκπροσώπους από τις εθνικές αρχές επιβολής του νόμου, οι οποίοι θεωρούνται από τους καλύτερα εκπαιδευμένους της Ευρώπης.

Αποστολή της είναι η ενίσχυση της αποτελεσματικότητας και της συνεργασίας μεταξύ των διαφόρων διωκτικών αρχών των Κρατών Μελών με στόχο την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος στα πεδία της τρομοκρατίας, της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών ουσιών, της λαθρεμπορίας όπλων, της παιδικής πορνογραφίας, της εμπορίας ανθρώπων, της εμπορίας κλαπέντων οχημάτων, της παραχάραξης χρημάτων κ.α. Αποσκοπεί στην συνεργασία μεταξύ των κρατών για την αντιμετώπιση των ιδιαίτερα σοβαρών εγκληματικών πράξεων που λαμβάνουν χώρα μεταξύ δύο ή περισσότερων Κρατών Μελών. Διαθέτει ένα ψηφιοποιημένο σύστημα συλλογής και επεξεργασίας πληροφοριών. Επίσης, βοηθά τα κράτη να εκπαιδεύουν τις ελεγκτικές αρχές τους.

Το 2000 επεκτάθηκαν οι αρμοδιότητες της και στην νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Το 2004 υπογράφηκε πρωτόκολλο συνεργασίας με την Eurojust για καλύτερο συντονισμό και συνεργασία στην αντιμετώπιση των ανωτέρω εγκλημάτων.

Η Europol δεν αποτελεί μια καθεαυτή αστυνομική υπηρεσία με εκτελεστικές δυνατότητες όσον αφορά την διεξαγωγή ερευνών με σκοπό τη σύλληψη υπόπτων, αλλά ο σκοπός της είναι η συνεργασία και ο συντονισμός των αρχών επιβολής του νόμου με την συγκέντρωση, ανάλυση και διάχυση πληροφοριών. Πάντως μπορεί να ζητά την έναρξη μιας εθνικής ποινικής έρευνας. Το 2017 υπογράφηκε νέο πρωτόκολλο, για την καταπολέμηση των ιδιαίτερα σοβαρών οργανωμένων εγκλημάτων, με το οποίο υποχρεούνται τα Κράτη Μέλη στην παροχή στοιχείων απαραίτητων για την διεξαγωγή έρευνας της Europol.

Για την περίοδο 2018 -2021, όπως αποφασίστηκε στο Συμβούλιο της ΕΕ το 2017, τέθηκε ως πρωταρχικό μέλημα η καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες με σκοπό την δήμευση των παράνομων εσόδων των εγκληματικών ομάδων. Για το σκοπό αυτό δόθηκε μεγάλη σημασία στους μηχανισμούς με τους οποίους γίνεται αυτή η νομιμοποίηση από κάποιες ομάδες ατόμων που δίνουν κάλυψη στο οργανωμένο έγκλημα.

3.2.4 EUROJUST

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ίδρυσε την EUROJUST το 2002 με την υπ' αριθμ. 2002/187/ΔΕΥ απόφαση του, με σκοπό την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των δικαστικών και λοιπών διοικητικών αρχών των χωρών της ευρωπαϊκής ένωσης για την αντιμετώπιση σοβαρών διασυνοριακών εγκλημάτων προερχόμενα από οργανωμένες εγκληματικές ομάδες. Η EUROJUST εδρεύει στη Χάγη και κάθε κράτος μέλος έχει αντιπροσωπεία που αποτελείται από ανώτερους δικαστικούς ή αξιωματικούς της Αστυνομίας, ενώ παράλληλα δεσμεύεται να συστήσει σύστημα συντονισμού των εκπροσώπων του στη Χάγη με τοπικούς εμπειρογνώμονες για διενέργεια κοινών ομάδων δράσης.

Η EUROJUST αποτελεί μόνιμο όργανο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και έχει ως αρμοδιότητα τον συντονισμό των ποινικών δικαστικών αρχών των κρατών, προκειμένου να οδηγούνται, τάχιστα και με αποτελεσματικότητα, οι υπεύθυνοι σοβαρών εγκλημάτων ενώπιον της δικαιοσύνης. Είναι επιφορτισμένη κυρίως με την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, της εμπορίας ανθρώπων, της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών σκευασμάτων, των εγκλημάτων στο διαδίκτυο, των εγκλημάτων απάτης και της διαφθοράς καθώς και λοιπών εγκλημάτων αποτέλεσμα οργανωμένων κυκλωμάτων. Συνεργάζεται με την OLAF, την EUROPOL, τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό για τη Διαχείριση της Επιχειρησιακής Συνεργασίας στα Εξωτερικά Σύνορα των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Frontex) και το Συμβούλιο, ιδίως το Κέντρο Διαχείρισης Κρίσεων, παρέχοντας πληροφορίες συμπεριλαμβανομένων των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, συντονίζοντας τις ενέργειες των αρμόδιων υπηρεσιών. Παρέχει υλικοτεχνική υποδομή και προΐσταται συνεδριάσεων μεταξύ δικαστικών και αστυνομικών αρχών για επίλυση τόσο δικονομικών θεμάτων όσο και πρακτικών.

Μπορεί να εκδίδει αποφάσεις σε περιπτώσεις που δεν είναι σαφής η αρμοδιότητα μεταξύ Κρατών Μελών αλλά και σε περιπτώσεις που κάποιο Κράτος Μέλος αρνείται να συνεργαστεί. Επίσης παρέχει συνδρομή σε διώξεις και έρευνες που πραγματοποιούνται μεταξύ Κράτους Μέλους και μη, για αδικήματα που στόχο έχουν να πλήξουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης. Αποκρίνεται σε αιτήματα βοήθειας από εθνικές αρχές για διεκπεραίωση υποθέσεων ποινικού χαρακτήρα, βοηθάει στην εφαρμογή δικαστικών εργαλείων όπως το διεθνές ένταλμα σύλληψης και παράλληλα μπορεί να ζητάει από αυτές την έναρξη έρευνας και δίωξης για συγκεκριμένη υπόθεση.

Με την δημιουργία της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, και συγκεκριμένα με το άρθρο 120 παράγραφος 2 του κανονισμού (ΕΕ) 2017/1939, καθορίζεται ο διαχωρισμός των αρμοδιοτήτων όσον αφορά την έρευνα και τη δίωξη εγκλημάτων εναντίον των οικονομικών συμφερόντων της

Ένωσης. Στο άρθρο 3 του Κανονισμού ορίζεται πως η Eurojust δεν ασκεί τα καθήκοντα της για αδικήματα που άπτονται των αρμοδιοτήτων της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, παρά μόνο αν το ζητήσει η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία ή αν αφορούν κράτη που δεν συμμετέχουν στο θεσμό του Ευρωπαϊκού Εισαγγελέα κατόπιν σχετικής αίτησης τους. Για αδικήματα εναντίον των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης, η Eurojust ασκεί τα καθήκοντά της και για κράτη που συμμετέχουν στην Ευρωπαϊκή Εισαγγελία, στην περίπτωση εκείνη που δεν ασκεί την αρμοδιότητα της η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία ή είναι αναρμόδια. Τα κράτη μέλη που δεν συμμετέχουν στην ενισχυμένη συνεργασία για τη σύσταση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας μπορούν να συνεχίσουν να ζητούν τη στήριξη της Eurojust σε όλες τις υποθέσεις που αφορούν αδικήματα τα οποία θίγουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης. Η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία και η Eurojust θα πρέπει να αναπτύξουν στενή επιχειρησιακή συνεργασία σύμφωνα με τις αντίστοιχες αρμοδιότητές τους.

3.3 ΚΥΡΩΣΕΙΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΩΣ ΜΕΣΟ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΝΝΟΜΗ ΤΑΞΗ

3.3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΚΥΡΩΣΕΙΣ ΩΣ ΜΕΣΟ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ

Αποτελεί μια σταθερά των ποινικών και εγκληματολογικών επιστημών πως η προσφυγή στο ποινικό δίκαιο θα πρέπει να αποτελεί έσχατο μέσο. Για την αντιμετώπιση του οικονομικού εγκλήματος θα πρέπει να αξιοποιούνται συχνότερα το διοικητικό δίκαιο, το εμπορικό, το φορολογικό, το αστικό και το δίκαιο του ανταγωνισμού. Έτσι θεωρείται πως η στέρηση της ελευθερίας του ατόμου, είτε ως μέσο δικονομικού καταναγκασμού είτε ως ποινική κύρωση, θα πρέπει να αποφεύγεται στο μέτρο του δυνατού. Θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η σοβαρότητα της παράβασης και η προσωπικότητα του δράστη έχοντας ως βασικό μέλημα την εξεύρεση και υλοποίηση εναλλακτικών κυρώσεων, μέτρων και περιορισμών για τα ελαφράς και μεσαίας βαρύτητας αδικήματα. Η ύπαρξη ευρέως φάσματος κυρώσεων ελαχιστοποιεί την πιθανότητα επιβολής ποινής στερητικής της ελευθερίας, προτάσσοντας λιγότερο επώδυνες ποινές από αυτήν. Αποτελεσματικότερες δε, θεωρούνται οι ποινές που αποσκοπούν και καταφέρνουν να ακυρώσουν τα οικονομικά οφέλη που αποκτήθηκαν παρανόμως. Έτσι, οι στερητικές της ελευθερίας ποινές είναι κατάλληλες για περιπτώσεις ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων και στον τομέα των οικονομικών εγκλημάτων. Όσο για την επιβολή χρηματικών ποινών θα πρέπει να είναι σύμφωνη με την σοβαρότητα του οικονομικού εγκλήματος και με την οικονομική κατάσταση του παραβάτη, λαμβάνοντας ταυτόχρονα μέτρα ώστε να μην καταβάλλεται από άλλο πρόσωπο από αυτό που τέλεσε την παράβαση. Επίσης, πέραν των χρηματικών ποινών, η

αποζημίωση του ζημιωθέντος, το κλείσιμο της επιχείρησης για ορισμένο χρονικό διάστημα, η απαγόρευση άσκησης επαγγέλματος και ίσως η δημοσίευση της καταδίκης θα πρέπει να αποτελέσουν βέλη στην φαρέτρα του νομοθέτη. Για τα νομικά πρόσωπα, πλήθος διοικητικών κυρώσεων μπορούν να επιβάλλονται, όπως η παύση λειτουργίας τους, η παύση διευθυντών και ο διορισμός προσωρινής διοίκησης, το πρόστιμο και η δήμευση περιουσιακών στοιχείων.

Πάντως, είναι γενικά παραδεκτό πως οι δράστες οικονομικών εγκλημάτων αντιμετωπίζονται πιο ευνοϊκά από τους δράστες κοινών εγκλημάτων. Η άσκηση ποινικής δίωξης και σαφώς η καταδίκη είναι σπανιότερες, όπως και η επιβολή ποινών στερητικών της ελευθερίας. Σε αυτό βέβαια συμβάλλει η πολυπλοκότητα των περιπτώσεων αυτών καθώς και η δυσκολία απόδειξής τους, έτσι ώστε μεσολαβεί μεγάλο χρονικό διάστημα από την τέλεση του εγκλήματος ως την καταδίκη και περιορίζεται η εκφοβιστική λειτουργία της ποινής. Για το λόγο αυτό χρειάζονται γνώσεις λογιστικής, marketing και management από τους εκπροσώπους των διωκτικών αρχών (Αλεξιάδης, 2006, σελ.311; Πιτσέλα, 2010, σελ.211).

Ο καθένας από εμάς είναι υποψήφιος εγκληματίας καθώς το έγκλημα τις περισσότερες φορές είναι μια επιλογή που γίνεται από ορθολογικά σκεπτόμενους ανθρώπους. Ο υποψήφιος εγκληματίας, υπολογίζει το αναμενόμενο κόστος (Expected Cost) και το συγκρίνει με το αναμενόμενο όφελος (Expected Benefit) του εγκλήματος πριν αποφασίσει να το διαπράξει. Στην περίπτωση που το καθαρό αναμενόμενο όφελος (Net Expected Benefit) έχει θετικό πρόσημο, ο δράστης σταθμίζοντας τις τυχόν εναλλακτικές λύσεις, θα προβεί στην διάπραξη του εγκλήματος. Το αναμενόμενο όφελος συνήθως μπορεί να υπολογιστεί, όμως το αναμενόμενο κόστος δεν είναι τόσο εύκολο καθώς υπάρχουν πολλές συνέπειες, συχνά απρόβλεπτες. Συνήθως στις πολιτισμένες χώρες μπορεί να υπολογιστεί η αναμενόμενη ποινή. Θεωρώντας ότι ο εγκληματίας είναι αμοραλιστής, η αναμενόμενη ποινή ισούται με το αναμενόμενο κόστος του, οπότε μπορεί να αποδοθεί με μια απλή εξίσωση:

$EC = P \times PA \times PP \times PC \times PI$ όπου:

P: μέση επιβαλλόμενη ποινή

PA: πιθανότητα σύλληψης

PP: πιθανότητα άσκησης ποινικής δίωξης

PC: πιθανότητα καταδίκης

PI: ποσοστό πραγματικής εκτέλεσης της ποινής

Βέβαια χρειάζεται η ύπαρξη ασφαλών στατιστικών δεδομένων, τα οποία πολλές φορές δεν είναι εφικτό να βρεθούν. Παρόλα αυτά τις περισσότερες φορές αρκεί η προσωπική παρατήρηση, η

συναναστροφή με άλλους ανθρώπους αλλά και η παρατήρηση της παραβατικής συμπεριφοράς των άλλων για την εξαγωγή συμπερασμάτων.

Έτσι το καθαρό όφελος προκύπτει από την διαφορά ($NEB = EB - EC$) και συγκρίνεται με τις εναλλακτικές επιλογές/δυνατότητες/ευκαιρίες που διαθέτει ο υποψήφιος εγκληματίας. Θα συγκρίνει το καθαρό αναμενόμενο όφελος (NEB) με το κόστος ευκαιρίας (OC), δηλαδή με το καθαρό αναμενόμενο όφελος της σημαντικότερης εναλλακτικής επιλογής του. Άρα ο ορθολογικός εγκληματίας πράττει το έγκλημα αν $NEB = (EB - EC) > OC$.

Από τα ανωτέρω, συνάγεται πως ο στόχος της Πολιτείας δεν πρέπει να είναι (και δεν μπορεί να είναι άλλωστε) η εξάλειψη του εγκλήματος, αλλά η διατήρησή του σε ένα αποτελεσματικό επίπεδο. Το αποτελεσματικό επίπεδο του εγκλήματος είναι εκείνο το σημείο στο οποίο το οριακό κόστος της αποτροπής του εγκλήματος (MCD) ισούται με το οριακό όφελος που οφείλεται στην αποτροπή (MBD), δηλαδή $MCD = MBD$. Το κράτος θα πρέπει να αποτρέπει το έγκλημα μέχρι το σημείο που το οριακό όφελος αυτής της επιπλέον αποτροπής είναι μεγαλύτερο από το κοινωνικό κόστος που προκαλεί. Το φθηνότερο μέσο για το κράτος είναι η αύξηση των ποινών, η οποία δεν επιφέρει κρατικές δαπάνες για αστυνομία, δικαιοσύνη και φυλακές. Όμως έχει αποδειχθεί πως σημαντικότερος ανασταλτικός παράγοντας για τους εγκληματίες είναι η αυξημένη πιθανότητα σύλληψης παρά η επιβολή μιας εξουθενωτικής ποινής, η οποία μπορεί και να μην επιβληθεί (Χατζής, 2010).

Συχνά, κατά την βιβλιογραφία, θεωρούνται πολύ αποτελεσματικές και συνάμα έχουν χαμηλό κόστος οι ποινές στιγματισμού. Σαν παράδειγμα, όσοι πραγματοποιούν κλοπές σε καταστήματα να τιμωρούνται με το να στέκονται έξω από το κατάστημα που επιχειρήσαν να κλέψουν, φορώντας διακριτικά της κλοπής. Όσοι έχουν συλληφθεί να οδηγούν μεθυσμένοι, να υποχρεούνται να έχουν ειδικές πινακίδες. Ιδιαίτερα αποτελεσματικό θεωρείται ότι είναι, π.χ. καταχραστές να αναγκάζονται να γράψουν απολογητικά γράμματα σε εμπορικά περιοδικά, γεγονός το οποίο επιφέρει μεγάλη ζημιά στην φήμη τους. Βέβαια ίσως να υπάρχουν κάποιοι από τους εγκληματίες που μπορεί να το απολαμβάνουν και αυτό να μειώνει το αποτέλεσμα της ποινής. Το ίδιο, όμως, μπορεί να συμβαίνει με όλες τις ποινές χαμηλού κόστους. Βέβαια πρέπει να δίνεται σημασία στο αποτέλεσμα, στην εξεύρεση της αποτελεσματικότερης ποινής με το χαμηλότερο κόστος (Παλυβός, Λίτινα και Χριστοπούλου, 2019).

Το 'στοίχημα' κάθε κυβέρνησης και μία από τις σημαντικότερες ασχολίες των φορολογικών αρχών είναι η βεβαίωση των φορολογικών οφειλών και κυρίως η είσπραξή τους, προκειμένου να γεμίζουν τα κρατικά ταμεία για να ικανοποιούνται οι εκτεταμένες κρατικές ανάγκες. Πέραν από την φορολογική ηθική των πολιτών και την εκούσια πειθάρχησή τους στις φορολογικές

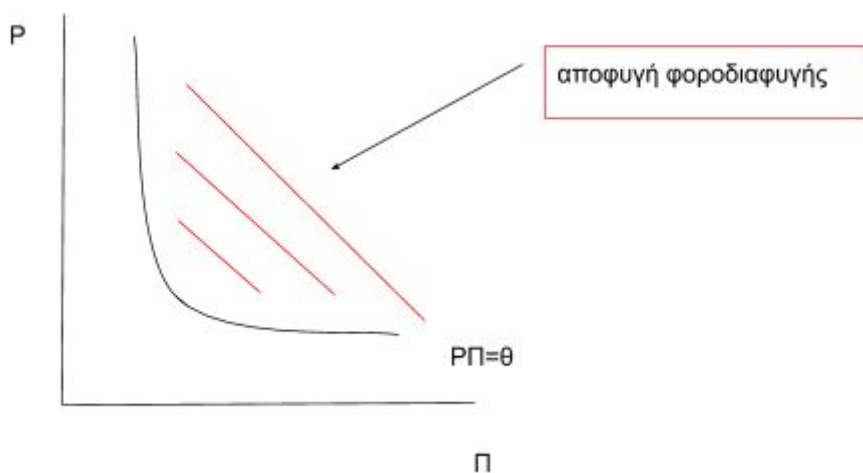
τους υποχρεώσεις, κάθε κράτος χρησιμοποιεί νομικούς κανόνες και ποινές που θεωρεί ενδεδειγμένες για την επέλευση του προσδοκώμενου σκοπού.

Σε αντίθεση με τους φορολογικούς συντελεστές, όπου οι μελέτες αναφέρουν πως αν μειωθούν μειώνεται και η φοροδιαφυγή, η αυστηρότητα της ποινής και η πιθανότητα εντοπισμού και σύλληψης, συνδέονται αρνητικά με το ύψος της φοροδιαφυγής. Συνεπώς, οι περισσότερες μελέτες έχουν δείξει πως όσο μεγαλύτερη η πιθανότητα εντοπισμού των φοροφυγάδων και όσο μεγαλύτερο το ύψος των επιβαλλόμενων ποινών, τόσο μικρότερο είναι το επίπεδο της φοροδιαφυγής και τόσο μεγαλύτερο το επίπεδο δηλωθέντος εισοδήματος. Μάλιστα φαίνεται πως η αυστηρότητα των ποινών είναι πιο αποτελεσματικός παράγοντας για τη μείωση της φοροδιαφυγής και αυτό συμβαίνει γιατί η αύξηση της πιθανότητας εντοπισμού των παρανομούμενων συχνά επιφέρει αυξημένες κρατικές δαπάνες για την βελτίωση του ελεγκτικού και εισπρακτικού μηχανισμού τόσο από άποψη επιμόρφωσης των υπαλλήλων όσο και από άποψη εφοδιασμού με σύγχρονη υλικοτεχνική υποδομή (Κανελλόπουλος, Κουσουλάκος, Ράπανος, Κωστής και Μακροπούλου, 1995, σελ.22).

Οι Allighman και Sandmo (1972) υποστηρίζουν πως οι φορολογούμενοι που υποβάλλουν φορολογικές δηλώσεις με φανερή έλλειψη κανονικότητας, ήτοι πολύ υψηλά εισοδήματα τη μια χρονιά και πολύ χαμηλά την άλλη, θα πρέπει να υφίστανται φορολογικό έλεγχο με μεγαλύτερη πιθανότητα, μιας και αν ανακαλυφθούν φορολογικές ατασθαλίες τη μια χρονιά μπορεί αυτό να οδηγήσει και στην ανακάλυψη έτερων τα προηγούμενα έτη. Οι φορολογούμενοι αυτοί θεωρητικά είναι πιθανότερο να φοροδιαφύγουν καθώς δρουν με την μέγιστη δυνατή χρησιμότητα που τους αποφέρει μια ενέργεια την συγκεκριμένη χρονική στιγμή χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τις αλλαγές που θα επέλθουν μελλοντικά στο φορολογικό τοπίο. Συνεπώς, αυτοί οι φορολογούμενοι θα πρέπει να αντιμετωπίζουν μεγαλύτερη πιθανότητα ελέγχου. Σε συνέχεια αυτών, η ανάλυση του Singh, το 1973 έδειξε πως η πραγματική αύξηση των εσόδων θα επέλθει όχι μόνο με την αύξηση της πιθανότητας ελέγχου, αλλά και με την επιβολή της προβλεπόμενης ποινής. Η πιο ευκολη και λιγότερο κοστοβόρα απόφαση του κρατικού τομέα, είναι η αύξηση των προβλεπόμενων ποινών και όχι η πιθανότητα εντοπισμού των φοροφυγάδων καθώς η οργάνωση ενός αποτελεσματικού συστήματος εντοπισμού, επιφέρει σημαντικά κόστη στον κρατικό προϋπολογισμό. Αυτό συμβαίνει διότι δεν λαμβάνονται συνήθως υπόψη η ύπαρξη παραγόντων όπως η γραφειοκρατία, οι ασάφειες που παρουσιάζουν οι νόμοι, ο υπερβολικά μεγάλος αριθμός αυτών, η διαφθορά και άλλα, που επιφέρουν ακριβώς αντίθετο αποτέλεσμα από αυτό που εκτιμάται, ήτοι μεγαλύτερη ασυδοσία και φοροδιαφυγή παρά πάταξη της (Τάτσος, 2001).

Οι κυβερνήσεις όλων των κρατών λαμβάνουν διάφορα μέτρα φορολογικής συμμόρφωσης που συνήθως ξεκινούν από ηπιότερα και καταλήγουν σε εντονότερα. Έτσι, η συνήθης πρακτική λέει πως αρχικά ενημερώνεται και παρακινείται ο φορολογούμενος να τακτοποιήσει τις οφειλές του και αν δεν συμμορφωθεί σε εύλογο χρονικό διάστημα, επιβάλλονται διοικητικές κυρώσεις που καταλήγουν ακόμα και σε στέρηση της προσωπικής ελευθερίας. Επίσης, οι κυβερνήσεις μπορούν να δημεύουν περιουσιακά στοιχεία του φορολογούμενου και να διεκδικούν τα χρήματα από τριτεγγυητές. Μπορούν να κατάσχουν χρήματα από τραπεζικούς λογαριασμούς και κυρίως από λογαριασμούς μισθοδοσίας, να προεισπράττουν τον φόρο και να απαγορεύουν τη μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων αν οι φορολογούμενοι δεν τακτοποιήσουν τις εκκρεμείς φορολογικές τους υποχρεώσεις. Στις περιπτώσεις εκπρόθεσμης καταβολής των φόρων συνήθως προβλέπεται η πληρωμή τόκου, και σε πολλές περιπτώσεις επιβάλλεται μια προσαύξηση με την μορφή ποινής. Τέλος, λαμβάνονται και πρόσθετα μέτρα όπως η προσωρινή παύση της εργασίας, η αφαίρεση της άδειας άσκησης ορισμένων δραστηριοτήτων και η δημοσιοποίηση των ονομάτων των φοροφυγάδων.

Σύμφωνα με τους Allighman και Sandmo όπως αναφέρεται στο Τάτσος (2001) ένα άτομο για να φοροδιαφύγει θα πρέπει η ποινή που θα του επιβληθεί να είναι μικρότερη από το φόρο που θα καταβάλει. Δηλαδή, αν P η πιθανότητα εντοπισμού, Π η προβλεπόμενη ποινή και θ ο φόρος εισοδήματος τότε θα πρέπει $P\Pi < \theta$. Στο διάγραμμα παρουσιάζεται η καμπύλη $P\Pi = \theta$ που δείχνει τη σχέση πιθανότητας εντοπισμού και αυστηρότητας της ποινής, με το θ σταθερό. Το ύψος του θ καθορίζει και τις μέγιστες τιμές των P και Π . Σε περίπτωση αύξησης του θ θα πρέπει να προσαρμοστούν τα P και Π ειδάλως ο φορολογούμενος θα έχει κίνητρο να φοροδιαφύγει. Τα σημεία που βρίσκονται πάνω από την καμπύλη δείχνουν την πλήρη φορολογική συμμόρφωση. Για συνδυασμούς σημείων (P, Π) που βρίσκονται στα αριστερά και κάτω της καμπύλης ο υπόχρεος φορολογίας ύψους θ έχει κίνητρα να φοροδιαφύγει.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3.1- Η αντίστροφη σχέση πιθανότητας εντοπισμού (P) φοροδιαφυγής και προσήμου (Π) για αποτροπή σταθερού ποσού φοροδιαφυγής (θ)

Πηγή : Τάτσος (2001), σελ.376

Θεωρητικά υπάρχουν άπειρα σημεία και άπειροι συνδυασμοί για τον καθορισμό του P και του Π. Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, μια ενδεχόμενη αύξηση του P συνεπάγεται αύξηση των κρατικών δαπανών για αύξηση του αριθμού και βελτίωση της εκπαίδευσης του προσωπικού και τον εφοδιασμό του με υλικοτεχνικό εξοπλισμό, ενώ μια ενδεχόμενη αύξηση του επιπέδου των ποινών πραγματοποιείται με μία απλή ψήφιση αυστηρότερης φορολογικής νομοθεσίας. Όμως, αν και θεωρητικά το πλεόν συμφέρον για το κράτος είναι το σχεδόν μηδενικό επίπεδο εντοπισμού του παραβάτη και μία υπερβολικά αυστηρή ποινή, στην πραγματικότητα καμία έννομη τάξη δεν το εφαρμόζει. Και αυτό συμβαίνει διότι εφαρμόζεται η αρχή της αναλογικότητας με την οποία η διοίκηση οφείλει να επιλέγει τα λιγότερο επαχθή μέτρα για τον πολίτη. Πρέπει να υπάρχει εύλογη σχέση μεταξύ του συγκεκριμένου διοικητικού μέτρου και του επιδιωκόμενου σκοπού. Η σχέση αυτή υπάρχει, μόνο όταν το λαμβανόμενο μέτρο:

α) είναι πρόσφορο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού, β) συνεπάγεται τα λιγότερα μειονεκτήματα για τον πολίτη και, γ) οι επαχθείς για τον πολίτη συνέπειες δεν είναι προφανώς δυσανάλογες προς τα πλεονεκτήματα που αντλεί το κοινωνικό σύνολο (Τσιώτση, 2017).

Επίσης, τίθεται θέμα κοινωνικής ισότητας καθώς είναι αδιανόητο να καταδικαστεί κάποιος π.χ. σε ισόβια κάθειρξη επειδή παρέβη την φορολογική νομοθεσία. Πόσω δε μάλλον όταν υπάρχουν πλείστες περιπτώσεις όπου ο φορολογούμενος δεν προέβη σε εσκεμμένη παράβαση του νόμου, αλλά λόγω έλλειψης πληροφόρησης ή και λόγω ασαφειών ή πολυπλοκότητας του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου. Για το λόγο αυτό, η πλειονότητα των κρατών υιοθετούν αναλογικά μέτρα σχετικά με την σοβαρότητα της παράβασης τα οποία κυμαίνονται από ένα μικρό χρηματικό πρόστιμο και σπανίως φτάνουν στην προσωποκράτηση. Τέλος, θα μπορούσε να ειπωθεί πως και η απόλυτη πάταξη της φοροδιαφυγής ίσως δεν είναι το απολύτως επιθυμητό, καθώς μια τέτοια προσπάθεια της κυβέρνησης με επιβολή πολύ αυστηρών ποινών ή με αύξηση των δαπανών επιτήρησης θα οδηγούσε σε μείωση της κοινωνικής ευημερίας, οπότε θα πρέπει να αναζητηθεί το σημείο ισορροπίας, που θα επέτρεπε ένα μικρό ποσοστό φοροδιαφυγής.

3.3.2 ΠΟΙΝΕΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

3.3.2.1 ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΚΥΡΩΣΕΙΣ

Κυρώσεις για την αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα προβλέπεται κυρίως στον Ν.4174/2013 (ΦΕΚ Α' 170/26-07-2013), ο οποίος αντικατέστησε τον Ν.2523/1997 (ΦΕΚ Α'179/11/9/97), όπως αυτός τροποποιήθηκε με τον Ν.4337/2015 (ΦΕΚ Α' 129/17-10-2015). Συγκεκριμένα, στα άρθρα 66-71 του Ν.4174/2013 τυποποιούνται τα εγκλήματα φοροδιαφυγής και οι σχετικές ποινές που επιβάλλονται σε κάθε περίπτωση. Επίσης, στα άρθρα 53, 54, 56, 58, 58Α, 59 του ίδιου νόμου καθορίζονται πρόστιμα και λοιπές κυρώσεις για την παραβίαση των διατάξεων του Κώδικα Φορολογικής Νομοθεσίας, που είναι ανεξάρτητα από τις ποινικές κυρώσεις.

Ποινικά αξιόλογη φοροδιαφυγή συνιστά η μη υποβολή ή υποβολή ανακριβούς δήλωσης ΕΝΦΙΑ, ΕΦΑ και φόρου εισοδήματος. Αν ο ετήσιος φόρος, που αποκρύπτεται υπερβαίνει τα 100.000 ευρώ, προβλέπεται φυλάκιση από 2 έως 5 χρόνια ή χρηματική ποινή. Αν η απόκρυψη του αναλογούντος ετήσιου φόρου υπερβαίνει τα 150.000 ευρώ, επιβάλλεται κάθειρξη από 5 έως 15 χρόνια. Δεν είναι δυνατή η άθροιση διαφυγόντων φόρων από διαφορετικά οικονομικά έτη ή διαφορετικών ειδών φόρων. Οι ίδιες ποινές επιβάλλονται και για μη απόδοση, εν όλω ή εν μέρει, παρακρατούμενων ή επιρριπτόμενων φόρων, αν διαπιστώνεται υπέρβαση ανά διαχειριστικό έτος των ανωτέρω χρηματικών ορίων. Συνεπώς για να υπάρχει ποινική ευθύνη θα πρέπει να υπάρχει υπέρβαση ενός ελάχιστου ποσού φόρου. Για την μη απόδοση, εν όλω ή εν μέρει, και για τον απατηλό συμψηφισμό ή την έκπτωση ΦΠΑ ισχύουν οι ως άνω ποινές αλλά τα χρηματικά όρια μεταβάλλονται, σε 50.000 ευρώ και 100.000 ευρώ, αντίστοιχα ανά διαχειριστικό έτος.

Επιπλέον προβλέπεται για την έκδοση, αποδοχή πλαστών ή εικονικών φορολογικών στοιχείων, ανεξαρτήτως της αποφυγής φόρου, φυλάκιση τουλάχιστον 3 μηνών ή χρηματική ποινή. Αν η έκδοση, αποδοχή πλαστών ή εικονικών φορολογικών στοιχείων αφορά ανύπαρκτη συναλλαγή συνολικής αξίας άνω των 75.000 ευρώ, τότε απειλείται φυλάκιση 1 έως 5 έτη ή χρηματική ποινή, αν όμως η συνολική αξία υπερβαίνει τα 200.000 ευρώ, προβλέπεται ποινή στερητικής της ελευθερίας από 1 έως 6 έτη. Τέλος, όσον αφορά τα χρέη προς το Δημόσιο (άρθρο 25 του Ν. 1882/90), το όριο του αξιοποίνου ανέρχεται στα 100.000 και 200.000 ευρώ αντίστοιχα. Τιμωρούνται πάντα σε βαθμό πλημμελήματος, με φυλάκιση από 1 έως 5 έτη, ανεξαρτήτως ύψος ποσού (Στάθης, 2016; Παπακυριάκου, 2018).

Η ποινική δίωξη ασκείται αυτεπαγγέλτως (άρθρο 68 § 1 του ΚΦΔ) κατόπιν υποβολής μηνυτήριας αναφοράς από τον Γενικό Γραμματέα Δημοσίων Εσόδων ή από τα όργανα της Φορολογικής Διοίκησης ή από τη Διεύθυνση Οικονομικής Αστυνομίας της Ελληνικής Αστυνομίας. Η μηνυτήρια αναφορά υποβάλλεται εάν συντρέχει, με βάση την οριστική πράξη διορθωτικού προσδιορισμού φόρου(άρθρο 55Α του ΚΦΔ), περίπτωση τέλεσης ή απόπειρας τέλεσης εγκλήματος φοροδιαφυγής. Με το Ν. 4337/2015 καθιερώθηκε, πλέον, ως ενιαίος κανόνας για όλα τα ποινικά αδικήματα του ΚΦΔ, η άμεση έναρξη της ποινικής δίωξης χωρίς της οριστικοποίηση της φορολογικής ενοχής, χωρίς αυτό να σημαίνει πλήρη ανεξαρτησία της ποινικής διαδικασίας από τη φορολογική. Αυτό φαίνεται και από τις προϋποθέσεις έναρξης της ποινικής δίωξης οι οποίες είναι η σύνταξη έκθεσης ελέγχου, η έκδοση πράξης προσδιορισμού φόρου όπου απαιτείται και η υποβολή μηνυτήριας αναφοράς.

Ο νόμος 4337/2015 κατήργησε μεταξύ άλλων το "αυτόφωρο" για τα χρέη προς το δημόσιο. Η μη καταβολή χρεών, κατά το ν. 1882/1990, δεν αποτελεί πλέον διαρκές έγκλημα ώστε να ενεργοποιείται η αυτόφωρη διαδικασία. Επομένως οι οφειλότες θα έχουν να αντιμετωπίσουν μόνο τα διοικητικά μέτρα (κατασχέσεις κ.λπ.), αλλά όχι και τον αρμόδιο εισαγγελέα (Μαργαρίτης, 2016; Στάθης, 2016).

Η παραγραφή των εγκλημάτων φοροδιαφυγής αρχίζει από την τελεσιδικία της απόφασης επί της προσφυγής που ασκήθηκε ή σε περίπτωση μη άσκησης προσφυγής από την οριστικοποίηση της φορολογικής εγγραφής λόγω παρόδου της προθεσμίας άσκησης προσφυγής (άρθρο 68 § 2 του ΚΦΔ). Η προθεσμία ποινικής παραγραφής για τα παραπάνω αδικήματα «επιμηκύνεται» για όλο το χρονικό διάστημα, κατά το οποίο η Φορολογική Διοίκηση έχει ενεργό δικαίωμα έκδοσης πράξης προσδιορισμού φόρου καθώς και για όλο το χρονικό διάστημα δικαστικής αμφισβήτησης της εκδοθείσας πράξης. Έτσι μπορεί να συμβεί το παράδοξο, να ασκηθεί και να περατωθεί η ποινική δίκη χωρίς καν να έχει αρχίσει να τρέχει η προθεσμία παραγραφής του οικείου εγκλήματος.

Η άσκηση ενδικοφανούς προσφυγής και προσφυγής ενώπιον των Διοικητικών Δικαστηρίων δεν επηρεάζει την ποινική διαδικασία. Το ποινικό δικαστήριο δύναται πάντως, σε περίπτωση που κρίνει ότι η έκβαση εκκρεμούς διοικητικής δίκης είναι ουσιώδης για τη δίκη του κρίση επί της υπόθεσης, να αναστείλει με απόφασή του την ποινική δίκη μέχρι την τελεσίδικη κρίση του διοικητικού δικαστηρίου (άρθρο 68 § 3 του ΚΦΔ) (Βρούμας, 2017; Οδηγός του πολίτη, 2017; Παπακυριάκου, 2018).

Τέλος σημαντικό είναι να αναφερθεί πως ανακύπτουν θέματα συρροής αδικημάτων φοροδιαφυγής μεταξύ τους ή με αυτά του Π.Κ. Στο άρθρο 66 παρ. 5 του ΚΦΔ εισάγεται περίπτωση εκ του νόμου φαινομενικής συρροής μεταξύ των λοιπών εγκλημάτων φοροδιαφυγής και της έκδοσης – αποδοχής πλαστών/εικονικών φορολογικών στοιχείων που χρησιμοποιήθηκαν ως μέσο για τη διάπραξη αυτών. Στην περίπτωση αυτή ο δράστης τιμωρείται ως αυτουργός ή συμμετέχων, αποκλειστικά για το «βασικό» αδίκημα φοροδιαφυγής (Οδηγός του πολίτη, 2017).

Το αδίκημα της φοροδιαφυγής είναι πολύ πιθανό να συρρέει με τα αδικήματα της απάτης ή και της πλαστογραφίας του Π.Κ. Η συρροή είναι φαινομενική για τον λόγο ότι το προστατευόμενο έννομο αγαθό των συρρέοντων αδικημάτων ταυτίζεται [περιουσιακή ζημία του Δημοσίου]. Κατά συνέπεια, εφαρμόζονται μόνο οι διατάξεις για τη φοροδιαφυγή ως ειδικότερες και ευμενέστερες. Κατ' εξαίρεση, αν η πράξη της φοροδιαφυγής έχει και άλλο προορισμό και παράγει και άλλες συνέπειες ή ο δράστης επιδιώκει ή προσπορίζει και άλλο τυχόν όφελος πέρα από το αντίστοιχο ποσό φόρου που διαφεύγει, όπως βλάπτοντας και άλλα αγαθά του δημοσίου ή άλλου ιδιώτη, η συρροή είναι αληθινή, και ο δράστης τιμωρείται για περισσότερα αδικήματα (Βρούμας, 2017; Παπακυριάκου, 2018).

3.3.2.2 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΚΥΡΩΣΕΙΣ

Οι φορολογικές κυρώσεις που συνήθως θεσπίζονται προβλέπουν: α) την επιβολή προσαυξήσεων ή πρόσθετων φόρων, τελών κλπ., β) την επιβολή χρηματικών κυρώσεων (προστίμων), γ) την επιβολή άλλων κυρώσεων, οι οποίες είτε έχουν σχέση με την φορολογική κατάσταση του φορολογούμενου (λ.χ. απόρριψη βιβλίων) είτε έχουν σχέση με την οικονομική του δραστηριότητα (λ.χ. αναστολή λειτουργίας εγκατάστασης). Επίσης στην φορολογική νομοθεσία προβλέπεται και η λήψη διοικητικών μέτρων εις βάρος των φορολογουμένων (λ.χ. δέσμευση καταθέσεων) και η εφαρμογή διαδικασιών διοικητικού καταναγκασμού (λ.χ. εκτέλεση για την είσπραξη των δημοσίων εσόδων κ.λπ.) (Τσιρώνάς, 2015).

Σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, οι διοικητικές κυρώσεις, αφενός δεν πρέπει να είναι δυσανάλογες σε σχέση με την παράβαση, και αφετέρου θα πρέπει να επιβάλλονται ως κυρώσεις μόνο όσες είναι αναγκαίες και κατάλληλες να εξυπηρετήσουν τον υπό του νόμου επιδιωκόμενο σκοπό. Για το λόγο αυτό καταργήθηκε η προσωποκράτηση για αυτού του είδους τα αδικήματα διότι αποτελεί μέτρο καταναγκασμού όχι επί της παρουσίας, αλλά επ' αυτού τούτου του προσώπου του οφειλέτη (Τσιρώνάς, 2015)

Σήμερα υπάρχουν τα πρόστιμα διαδικαστικών παραβάσεων στο άρθρο 54 του ΚΦΔ που κυμαίνονται από 100- 2500 Ευρώ. Σε περίπτωση διαπίστωσης, στο πλαίσιο ελέγχου, εκ νέου διάπραξης της ίδιας παράβασης, εντός πενταετίας από την έκδοση της αρχικής πράξης, τα πρόστιμα επιβάλλονται στο διπλάσιο και, στην περίπτωση κάθε επόμενης ίδιας παράβασης, στο τετραπλάσιο του αρχικώς επιβληθέντος προστίμου.

Σύμφωνα με το άρθρο 58 ΚΦΔ προβλέπεται επίσης πρόστιμο ανακριβούς ή μη υποβολής δήλωσης, όταν δεν συμπίπτει το ποσό του φόρου της δήλωσης με την φορολογική οφειλή βάσει του διορθωτικού προσδιορισμού φόρου από την Διοίκηση. Τα πρόστιμα ανέρχονται από 10% έως 50% της διαφοράς.

Τα ανωτέρω δεν ισχύουν για ανακριβή ή μη δήλωση ΦΠΑ και παρακρατούμενων φόρων. Τα πρόστιμα για αυτές τις περιπτώσεις καθορίζονται στο άρθρο 58Α και 59 ΚΦΔ, και ανέρχονται στο 50% του ΦΠΑ ή των παρακρατούμενων φόρων που θα έπρεπε να έχουν αποδοθεί .

Μια σημαντική αλλαγή που επέφερε η ψήφιση του Ν.4337/2015 είναι ότι τα άρθρα 58 – 58Α και 59 του Ν.4174/2013 ισχύουν μόνο εφόσον διαπιστωθούν οι προϋποθέσεις τους από έλεγχο με βάση την περίπτωση 7 του άρθρου 62 Ν.4174/2013. (Πουρνιά, 2015)

Συνδέεται πλέον ορθά το ύψος των κυρώσεων με το ύψος του διαφυγόντος φόρου, ενώ στο παρελθόν το ύψος των κυρώσεων συνδεόταν με το ύψος της συναλλαγής, ιδίως όταν δεν υπήρχε διαφυγή φόρου. Έτσι, πλέον δεν αρκεί η τέλεση της λεγόμενης «παράβασης φοροδιαφυγής», αλλά θα πρέπει να έχει διαπιστωθεί και η φοροδιαφυγή (Φινοκαλιώτης, 2016).

3.2.2.3 ΠΟΙΝΕΣ ΛΑΘΡΕΜΠΟΡΙΑΣ

Τα αδικήματα λαθρεμπορίας και οι προβλεπόμενες γι' αυτά ποινές τυποποιούνται στον Εθνικό Τελωνειακό Κώδικα (Ν. 2960/2001) και συγκεκριμένα στα άρθρα 155-160. Στον ίδιο Κώδικα γίνεται μια περαιτέρω διάκριση των προβλεπόμενων κυρώσεων, σε κυρώσεις για απλές τελωνειακές παραβάσεις που αναφέρονται στα άρθρα 143- 149, στα ασφαλιστικά και διοικητικά μέτρα των άρθρων 153, 154 και 159 και τέλος στις ποινές για τη λαθρεμπορία. Οι απλές τελωνειακές παραβάσεις δεν συνεπάγονται άμεση ζημία του Δημοσίου, αλλά ενδεχόμενο κίνδυνο ζημίας αυτού, και έτσι τιμωρούνται μόνο με διοικητικό πρόστιμο, και όχι ποινικά. Μάλιστα επιβάλλεται το πρόστιμο στον παραβάτη ανεξάρτητα της ύπαρξης δόλου ή αμέλειας (Κονταξή, 1992, σελ. 154).

Οι παραβάσεις λαθρεμπορίας, τιμωρούνται τόσο διοικητικά με την επιβολή πολλαπλού τέλους (αρθ. 155 παρ. 1 ΕΤΚ), από το τριπλάσιο μέχρι το πενταπλάσιο των δασμοφορολογικών επιβαρύνσεων, που αναλογούν στο αντικείμενο αυτής, όσο και ποινικά. Προβλέπονται ποινές

φυλάκισης αλλά και κάθειρξης, ανάλογα με το μέγεθος της χρηματικής απώλειας του Δημοσίου ή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και ανάλογα με το αν πραγματοποιήθηκε από δράστη υπότροπο ή αν διεπράχθη από περισσότερους των τριών δραστών ή με τη χρήση όπλου. Για τη στοιχειοθέτηση του αδικήματος της λαθρεμπορίας απαιτείται πάντοτε δόλος του δράστη και συμμετόχων. Συγκεκριμένα απαιτείται η γνώση του τελούντος τελωνειακή παράβαση ή του συμμετέχοντος σε αυτή, ότι με τις εν λόγω ενέργειες ή παραλείψεις του, και την εν γένει συμπεριφορά του, το Δημόσιο θα αποστερηθεί από τους ανήκοντες σε αυτό δασμούς και λοιπές δημοσιονομικές επιβαρύνσεις. Δεν είναι αναγκαίο να σκοπείται από το δράστη ή συνεργό της τελωνειακής παράβασης βλάβη της περιουσίας του Δημοσίου (ΣτΕ 990/2004 Ολομ).

Τέλος, τα ασφαλιστικά και διοικητικά μέτρα επιβάλλονται ανεξάρτητα από τις καταλογιζόμενες δασμοφορολογικές επιβαρύνσεις και τα πολλαπλά τέλη και πρόστιμα που, βάσει αυτών των μέτρων, προβλέπουν οι υπόλοιπες διατάξεις π.χ. οι ΔΟΥ δεν δύνανται να χορηγούν στους παραβάτες βεβαιώσεις ή πιστοποιητικά και να παραλαμβάνουν δηλώσεις για την κατάρτιση συμβολαιογραφικών πράξεων μεταβίβασης περιουσιακών στοιχείων. Αναστέλλεται επίσης έναντι του Δημοσίου το απόρρητο των καταθέσεων, των λογαριασμών, των κοινών λογαριασμών, και δεσμεύεται το πενήντα τοις εκατό (50%) αυτών. Επίσης δεν μπορεί ο παραβάτης να λάβει μέρος σε δημοπρασίες και να συνάψει συμβάσεις με το Δημόσιο και άλλους Οργανισμούς και φορείς για ένα και τρία έτη, αντίστοιχα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΑ ΕΙΔΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σύμφωνα με τους Cohen and Manion (1994) έρευνα είναι κάθε κοινοποιημένη συστηματική αναζήτηση. Οι επιστημονικές έρευνες έχουν στόχο την ανάλυση δεδομένων, τον έλεγχο των μεταβλητών ενώ εάν τα δεδομένα αφορούν δείγμα του συνολικού πληθυσμού, αυτό πρέπει να είναι τυχαία επιλεγμένο (Ευκλείδη, Κιοσέογλου και Θεοδωράκης, 2004). Η μεθοδολογία της έρευνας είναι «η συλλογή μεθόδων ή κανόνων με τους οποίους κάνουμε μια έρευνα, καθώς και οι υποκειμενικές αρχές, θεωρίες και αξίες κάθε ειδικής ερευνητικής προσέγγισης» (Somekh and Lewin, 2004, σελ. 346). Η εμπειρική έρευνα στις κοινωνικές επιστήμες διακρίνεται σε δύο προσεγγίσεις, την ποιοτική και την ποσοτική έρευνα (Τσιώλης, 2011). Οι διαφορές ανάμεσα στις δύο κατηγορίες έρευνας εντοπίζονται στο διαφορετικό τρόπο σκέψης που υιοθετούν και όχι στις διαφορετικές τεχνικές που χρησιμοποιούνται σε κάθε μία (Κυριαζή, 2002). Πιο συγκεκριμένα, στην ποιοτική έρευνα ο ερευνητής εστιάζει κυρίως στον τρόπο ερμηνείας του κοινωνικού φαινομένου με στόχο την περιγραφή και ανάλυσή του. Επιπλέον, μελετά ένα μικρό δείγμα και οργανώνει τα δεδομένα έτσι ώστε να υπάρχει μια συνεκτική εικόνα του φαινομένου που μελετάται (Παπαγεωργίου, 1998; Συμεού και Λαμπριανού, 2008). Από την άλλη πλευρά, στην ποσοτική έρευνα, το δείγμα επιλέγεται τυχαία και είναι μεγάλο σε μέγεθος. Επίσης, η ανάλυση των δεδομένων βασίζεται σε παραγωγικούς συλλογισμούς και είναι προκαθορισμένη αφού η έρευνα στοχεύει στην επιβεβαίωση ή την απόρριψη μιας αρχικής υπόθεσης. Τέλος, η ποσοτική προσέγγιση θεωρείται καταλληλότερη για έρευνα σε ελεγχόμενες συνθήκες σε αντίθεση με την ποιοτική η οποία κρίνεται κατάλληλη για την μελέτη ανθρώπων στον πραγματικό κόσμο (Πουρκός και Δαφέρμος, 2010).

4.2 ΕΠΙΛΟΓΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΚΑΙ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Στη συγκεκριμένη έρευνα επιχειρείται η προσέγγιση των απόψεων των Ελλήνων πολιτών σχετικά με το φορολογικό σύστημα της χώρας. Σκοπός της έρευνας είναι η διερεύνηση του φαινομένου της φοροδιαφυγής και των αιτιών αυτής. Επιπλέον, διερευνώνται οι απόψεις των υπαλλήλων που εργάζονται σε υπηρεσίες που σχετίζονται με τη φοροδιαφυγή, όπως Δ.Ο.Υ, Οικονομική Αστυνομία και Α.Α.Δ.Ε. Τέλος, παρατίθενται οι απόψεις του Οικονομικού Εισαγγελέα Θεσσαλονίκης και των υπαλλήλων του Τελωνείου Θεσσαλονίκης.

Στην παρούσα έρευνα επιλέχθηκαν οι αρχές και τα μεθοδολογικά εργαλεία της ποιοτικής έρευνας δεδομένου ότι επιχειρείται η διερεύνηση των απόψεων των Ελλήνων πολιτών σχετικά

με τη φορολογική τους ηθική, τα αίτια και τις λύσεις του φαινομένου της φοροδιαφυγής καθώς και την αξιολόγηση των ελεγκτικών μηχανισμών της χώρας.

4.3 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Το εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε για τη διεξαγωγή της έρευνας είναι το τυποποιημένο ερωτηματολόγιο.

Η ερώτηση θεωρείται το εναρκτήριο λάκτισμα για μια συζήτηση η οποία έχει κάποιο σκοπό. Η ερώτηση είναι κατευθυντική και ο ερωτώμενος δίνει τις απόψεις του για το θέμα που ενδιαφέρει την έρευνα. Η σωστή διατύπωση των ερωτήσεων είναι σημαντικότερος παράγοντας για τα αποτελέσματα της έρευνας. Τίποτα δεν χαρίζεται, όλα κατακτώνται με δεδομένα.

Τυπικά, ξεχωρίζουν 3 τύποι ερωτήσεων: οι κλειστές, οι ανοιχτές και οι κλίμακες μέτρησης.

Στην παρούσα έρευνα, χρησιμοποιήθηκαν ερωτήσεις κλειστού τύπου οι οποίες καλούσαν τον συμμετέχοντα να επιλέξει ανάμεσα σε διάφορες επιλογές. Οι ερωτήσεις αυτές επιλέχθηκαν από τα ερωτηματολόγια των Robert McGee (2006) και Μπιτζένη Αριστείδη, Καθηγητή του Τμήματος Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, κατόπιν σχετικής άδειας. Σκοπός είναι ο συμμετέχων να επιλέξει μία μόνο απάντηση, για το λόγο αυτό οι απαντήσεις που προσφέρονται πρέπει να είναι εξαντλητικές και αμοιβαία αποκλειόμενες η μία από την άλλη (Παρασκευόπουλος, 1993).

Επιπλέον, για τους υπαλλήλους των ελεγκτικών μηχανισμών διατυπώθηκε ένα ερωτηματολόγιο με ερωτήσεις ανοιχτού τύπου σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας των υπηρεσιών αυτών.

4.4 ΔΕΙΓΜΑΤΟΛΗΨΙΑ

Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 100 Έλληνες πολίτες, στους οποίους μοιράστηκαν τα ερωτηματολόγια. Πρόκειται για φυσικά πρόσωπα άνω των 18 ετών από διάφορες επαγγελματικές και κοινωνικές βαθμίδες. Με την επιλογή του δείγματος έγινε προσπάθεια να καλυφθεί όλο το εύρος των ηλικιών, των επαγγελματικών κατηγοριών και των εκπαιδευτικών σταδίων. Στα ερωτηματολόγια απάντησαν 89 άτομα, οι απόψεις των οποίων θα αναλυθούν στο επόμενο κεφάλαιο. Επιπλέον, στις ερωτήσεις ανοιχτού τύπου απάντηση έδωσαν 30 υπάλληλοι υπηρεσιών που σχετίζονται με τους ελέγχους για τη φοροδιαφυγή και ο Οικονομικός Εισαγγελέας Θεσσαλονίκης. Τα ερωτηματολόγια απεστάλησαν με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο αλλά και δια ζώσης μέσω των προϊσταμένων των υπηρεσιών στους υπαλλήλους και οι απαντήσεις τους επέστρεψαν με τον ίδιο τρόπο. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε μεταξύ Νοεμβρίου και Δεκεμβρίου 2019. Τέλος, οι ερωτηθέντες αποτελούν κατοίκους της Θεσσαλονίκης, Κατερίνης και της Κομοτηνής.

4.5 ΕΓΚΥΡΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΙΣΤΙΑ

Η διασφάλιση της εγκυρότητας και της αξιοπιστίας της έρευνας είναι βασική προϋπόθεση για τη συλλογή και την ανάλυση δεδομένων. Ο όρος αξιοπιστία σχετίζεται με το βαθμό σταθερότητας και συνέπειας του μεθοδολογικού εργαλείου ενώ η εγκυρότητα με την ικανότητά του να μετρήσει αυτό που πρέπει (Ουζούνη και Νακάκης, 2011). Τα κριτήρια αναγνώρισης εγκυρότητας και αξιοπιστίας είναι η γενικευσιμότητα, η βασιμότητα και η επιβεβαιωσιμότητα (Συμεού, 2006). Έτσι, η ηθική και η δεοντολογία πρέπει να καταλαμβάνουν σημαντική θέση και να αποτελούν οργανικό μέρος της ερευνητικής διαδικασίας (Ιωσηφίδης, 2008). Επιπλέον, η έρευνα επιφορτίζεται με τα όρια της δεοντολογίας, παράγοντας που θεωρείται ιδιαίτερος χρήσιμος και πρέπει να εμπεριέχει κατάλληλες μεθόδους επεξεργασίας και ανάλυσης πρωτογενούς υλικού (Creswell, 1998).

Επιπλέον, ο ερευνητής οφείλει να εξασφαλίσει την συνειδητή συναίνεση των ατόμων που θα λάβουν μέρος στη διαδικασία. Η συναίνεση στηρίζεται στο δικαίωμα ελευθερίας του ατόμου και προβλέπει επίσης το δικαίωμά του να αποσυρθεί ανά πάσα στιγμή. Επίσης, η χρήση της μεθόδου πρέπει να γίνεται με τρόπο ώστε να μην προδίδεται η εμπιστευτικότητα και να μην προσβάλλεται η αξιοπρέπεια (Cohen and Manion, 1994; Creswell, 1998). Έτσι, για το σκοπό της έρευνας εξασφαλίστηκε προφορική συγκατάθεση τόσο του Προϊσταμένου της εκάστοτε Υπηρεσίας όσο και των υπαλλήλων που συμμετείχαν. Στην εισαγωγή του ερωτηματολογίου γίνεται μνεία για διασφάλιση της ανωνυμίας και εχεμύθειας και το δικαίωμά τους για εθελοντική συμμετοχή. Εκτός αυτού γίνεται ενημέρωσή τους για το θέμα της έρευνας αλλά και για τα προσωπικά στοιχεία του ερευνητή (Κυριαζή, 2002 ; Mason, 2003). Το ίδιο συμβαίνει και στα ερωτηματολόγια που απευθύνονται στους πολίτες. Κάθε ένας από τους συμμετέχοντες με σκοπό να βοηθήσει στην εκπόνηση της έρευνας δέχτηκε να συμμετέχει σε αυτή.

Ένα ακόμα σημαντικό ζήτημα ηθικής και δεοντολογίας είναι η παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας. Είναι πιθανή η «φωτογράφιση» κάποιων συμμετεχόντων με κίνδυνο βλάβης στην αυτοεκτίμησή τους. Έτσι, ο ερευνητής οφείλει να δίνει ιδιαίτερη προσοχή στα ηθικά και δεοντολογικά ζητήματα τόσο κατά τη διάρκεια της έρευνας όσο και κατά την ανάλυση των αποτελεσμάτων (Seale, 2004). Μετά τη συγκέντρωση των ερωτηματολογίων, πραγματοποιήθηκε ανάλυσή τους χωρίς να γίνονται γνωστά στοιχεία προσωπικά αφού τα ερωτηματολόγια ήταν ανώνυμα. Πιο συγκεκριμένα, τα ερωτηματολόγια των υπαλλήλων συγκεντρώθηκαν μέσω του προϊσταμένου της εκάστοτε υπηρεσίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Στο κεφάλαιο που ακολουθεί επιχειρείται η παρουσίαση και ανάλυση των δεδομένων που προέκυψαν από την ερευνητική διαδικασία. Για την εξαγωγή των αποτελεσμάτων, όπως προαναφέρθηκε, πραγματοποιήθηκε ποιοτική ανάλυση των δεδομένων. Αρχικά, τα ερωτηματολόγια που απαντήθηκαν από τους πολίτες, κωδικοποιήθηκαν μέσω του προγράμματος IBM SPSS STATISTICS 25. Έπειτα, τα αποτελέσματα συγκεντρώθηκαν σε πίνακες και διαγράμματα, τα οποία παρατίθενται παρακάτω. Ακολουθεί η ανάλυση των συνεντεύξεων που πραγματοποιήθηκαν σε υπαλλήλους κρατικών υπηρεσιών καθώς και εκείνη του Οικονομικού Εισαγγελέα.

5.1 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟΥ ΠΟΛΙΤΩΝ

Η παρουσίαση ξεκινά με τα δεδομένα από τα ερωτηματολόγια και την ανάλυσή τους. Οι ερωτήσεις χωρίζονται σε 4 ομάδες, με στόχο την ποιοτικότερη ανάλυσή τους.

Η 1η ομάδα αφορά δημογραφικά στοιχεία των ερωτηθέντων σχετικά με την ηλικία τους, το φύλο, την επαγγελματική τους δραστηριότητα, την εκπαιδευτική τους κατάρτιση, το εισόδημα και την οικογενειακή τους κατάσταση. Η 2η ομάδα περιέχει ερωτήσεις για την φορολογική ηθική των πολιτών. Οι απαντήσεις ακολουθούν την κλίμακα Likert, μια κλίμακα εκτίμησης απόψεων και συμπεριφορών. Πιο συγκεκριμένα, ο αξιολογητής έχει μια λίστα απαντήσεων που υποδηλώνουν διαφορετικό βαθμό συμφωνίας ή ικανοποίησης. Στην παρούσα έρευνα, η κλίμακα ορίζεται από το 1 έως το 5. Στον αριθμό 1 αντιστοιχεί η απάντηση “Καθόλου”, στον αριθμό 2 η απάντηση “Λίγο”, στον αριθμό 3 “Αρκετά”, στον αριθμό 4 “Πολύ” και στον αριθμό 5 η απάντηση “Πάρα Πολύ”. Η 3η ομάδα περιλαμβάνει ερωτήσεις σχετικά με τα αίτια της φοροδιαφυγής και τις προτάσεις διόρθωσης του προβλήματος. Τέλος, στην 4η ομάδα οι ερωτήσεις αφορούν στην αξιολόγηση των Διοικητικών Αρχών. Χρησιμοποιείται και πάλι η ίδια κλίμακα.

Ομάδα 1: Δημογραφικά Στοιχεία

Φύλο		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Άνδρας	55	61,8	61,8	61,8
	Γυναίκα	34	38,2	38,2	100
	Total	89	100	100	

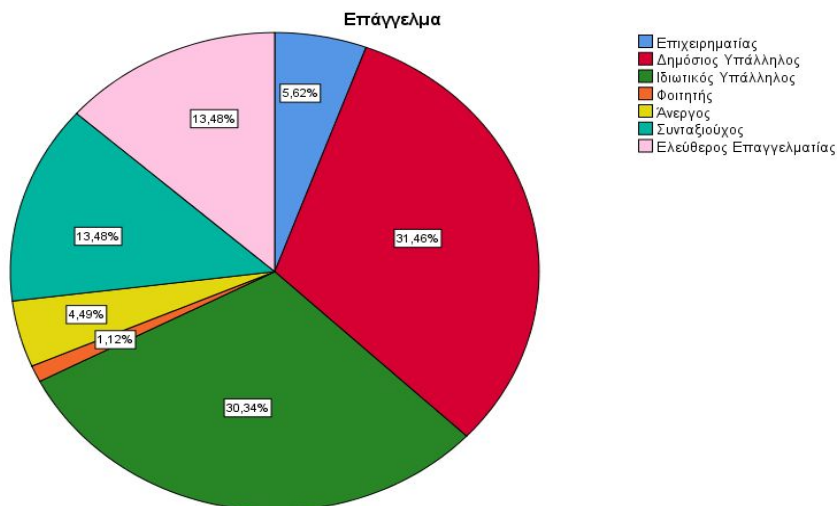
ΠΙΝΑΚΑΣ 5.1- Φύλο

Το 61,8% των ερωτηθέντων ήταν άντρες, ενώ το 38,2% γυναίκες.

Το 44,94% των ερωτηθέντων ανήκουν στην ηλικία των 30-40 ενώ το μικρότερο ποσοστό της τάξης των 5,62% είναι 18 έως 25 ετών, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα.

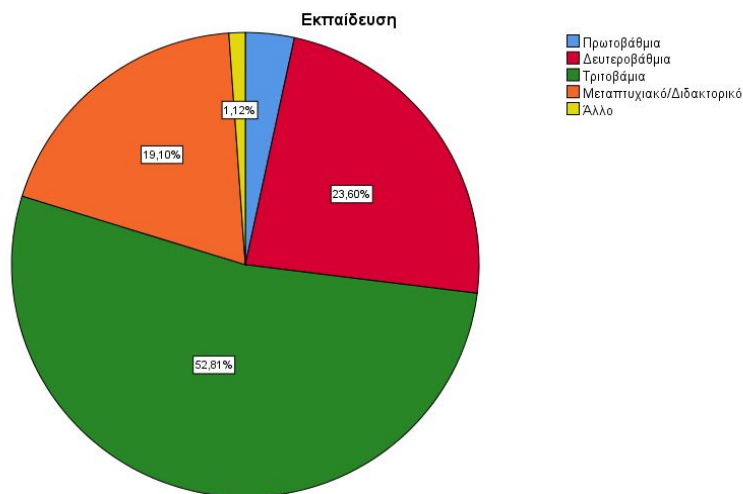
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	18-25	5	5,6	5,6	5,6
	25-30	9	10,1	10,1	15,7
	30-40	40	44,9	44,9	60,7
	40-50	19	21,3	21,3	82,0
	50-60	5	5,6	5,6	87,6
	60-	11	12,4	12,4	100,0
	Total	89	100,0	100,0	

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.2- Ηλικία

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.1- Επάγγελμα

Το 31,46% των πολιτών είναι Δημόσιοι Υπάλληλοι, το 30,34% Ιδιωτικοί Υπάλληλοι, το 13,48% Ελεύθεροι Επαγγελματίες, το 13,48% Συνταξιούχοι, το 5,62% Επιχειρηματίες, το 4,49% Άνεργοι και το 1,12% Φοιτητές.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.2- Εκπαιδευτική κατάρτιση

Το 58,81% των ερωτηθέντων είναι απόφοιτοι της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης, το 23,60% Απόφοιτοι Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, το 19,10% είναι κάτοχοι Μεταπτυχιακού Τίτλου, το 3,4% απόφοιτοι Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και το 1,12% έδωσε την απάντηση Άλλο χωρίς διευκρίνηση.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0-8636	24	27,0	27,0	27,0
	8636-10000	7	7,9	7,9	34,8
	10001-20000	44	49,4	49,4	84,3
	20001-30000	8	9,0	9,0	93,3
	30001-40000	2	2,2	2,2	95,5
	40001-	4	4,5	4,5	100,0
	Total	89	100,0	100,0	

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.3-Εισόδημα

Το 49,44% έχει εισόδημα 10001-20000Ε, το 26,97% 0-8636Ε, το 8,99% 20001-30000Ε, το 7,87% 8636-10000, το 4,49% 40001Ε και πάνω και το 2,25% 30001-40000Ε.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Έγγαμος	58	65,2	65,2	65,2
	Άγαμος	31	34,8	34,8	100,0
	Total	89	100,0	100,0	

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.4- Οικογενειακή κατάσταση

Το 65,17% των πολιτών που απάντησαν στις ερωτήσεις είναι Έγγαμοι και το 34,83% Άγαμοι.

Ομάδα 2: Φορολογική Ηθική

Στο κομμάτι αυτό ακολουθεί η παρουσίαση των αποτελεσμάτων κάποιων ενδεικτικών ερωτήσεων που αφορούν στην φορολογική ηθική των ερωτηθέντων.

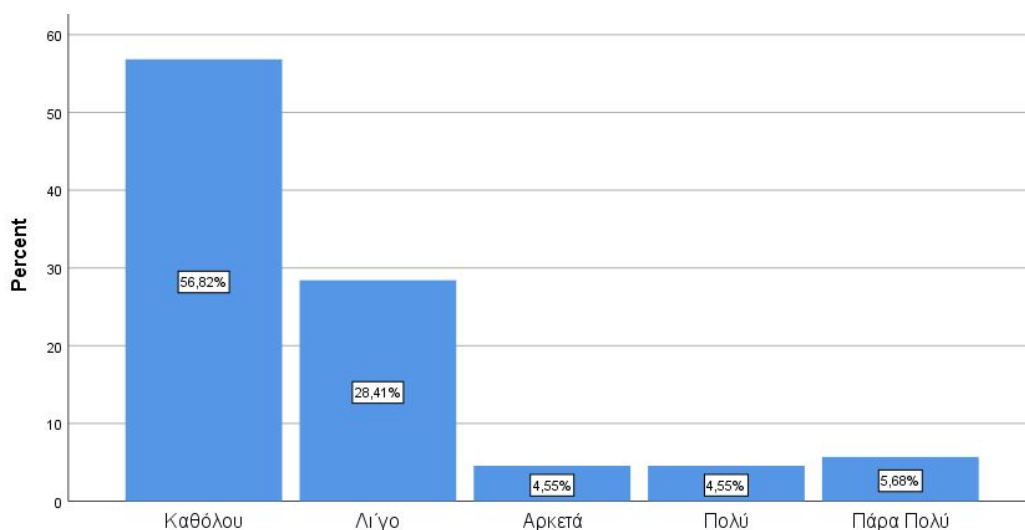
Ερώτηση 1: Η φοροδιαφυγή είναι ηθικά αποδεκτή εάν οι φορολογικοί συντελεστές είναι πολύ υψηλοί.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	26	29,2	29,2	29,2
	Λίγο	24	27,0	27,0	56,2
	Αρκετά	20	22,5	22,5	78,7
	Πολύ	13	14,6	14,6	93,3
	Πάρα Πολύ	6	6,7	6,7	100,0
	Total		89	100,0	100,0

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.5- Υψηλοί φορολογικοί συντελεστές

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων(29,21%) απάντησαν πως η φοροδιαφυγή δεν είναι καθόλου ηθικά αποδεκτή αν οι φορολογικοί συντελεστές είναι υψηλοί. Το 26,97% που ακολουθεί έδωσε την απάντηση “Λίγο”, το 22,47% την απάντηση “Αρκετά”, το 14,61% την απάντηση “Πολύ” και το 6,74% την απάντηση “Πάρα Πολύ”.

Ερώτηση 2: Η φοροδιαφυγή είναι ηθικά αποδεκτή ακόμη και αν το μεγαλύτερο μέρος των χρημάτων που συλλέγεται είναι κατάλληλα κατανομημένο στις ανάγκες των πολιτών.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.3- Ανάγκες πολιτών

Οι περισσότεροι ερωτηθέντες(56,82%) απάντησαν πως η φοροδιαφυγή δεν είναι καθόλου ηθικά αποδεκτή ακόμη και αν το μεγαλύτερο μέρος των χρημάτων που συλλέγεται είναι κατάλληλα κατανομημένο στις ανάγκες των πολιτών. Ακολουθεί η απάντηση “Λίγο” με ποσοστό 28,41%, η απάντηση “Πάρα Πολύ” με ποσοστό 5,68% και οι απαντήσεις “Αρκετά” και “Πολύ” με ποσοστό 4,55% η καθεμία.

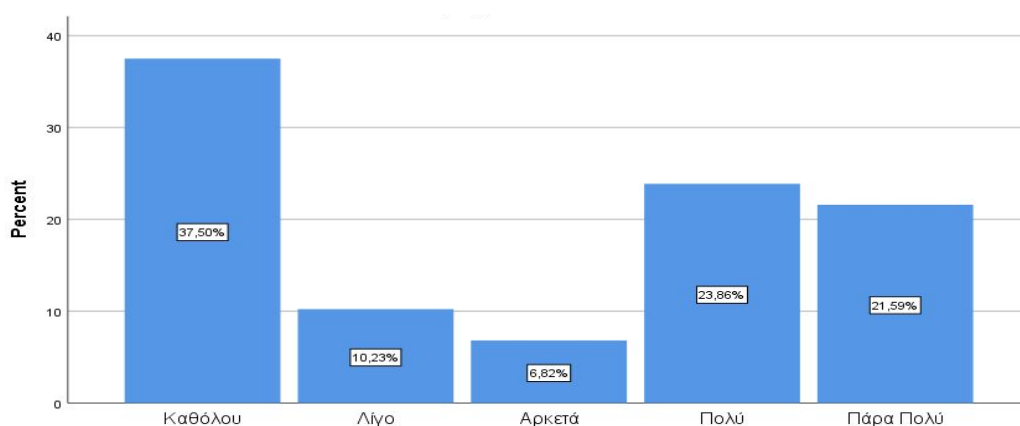
Ερώτηση 3: Η φοροδιαφυγή είναι ηθικά αποδεκτή αν την κάνουν όλοι.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	62	69,7	69,7	69,7
	Λίγο	11	12,4	12,4	82,0
	Αρκετά	9	10,1	10,1	92,1
	Πολύ	3	3,4	3,4	95,5
	Πάρα Πολύ	4	4,5	4,5	100,0
	Total	89	100,0	100,0	

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.6- Φοροδιαφυγή από όλους

Το 69,66% απάντησε πως η φοροδιαφυγή δεν είναι ηθικά αποδεκτή ακόμη και αν την κάνουν όλοι. Το 12,36% έδωσε την απάντηση “Λίγο”, το 10,11% την απάντηση “Αρκετά”, το 3,37% την απάντηση “Πολύ” και το 4,49% την απάντηση “Πάρα Πολύ”.

Ερώτηση 4: Η φοροδιαφυγή είναι ηθικά αποδεκτή εάν ένα σημαντικό μέρος των χρημάτων που συλλέγονται καταλήγει στις τσέπες των διεφθαρμένων πολιτικών ή των οικογενειών και φίλων τους.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.4- Διεφθαρμένοι πολιτικοί

Στο ερώτημα αυτό η απάντηση “Καθόλου” συγκεντρώνει ποσοστό 37,50%. Οι απαντήσεις “Πολύ” , “Πάρα Πολύ” και “Λίγο” ποσοστό 23,86%, 21,59% και 10,23% αντίστοιχα. Τέλος, το 6,82% των ερωτηθέντων πιστεύει πως η φοροδιαφυγή είναι αρκετά ηθικά αποδεκτή αν τα χρήματα που συγκεντρώνονται καταλήγουν στις τσέπες των πολιτικών.

Ερώτηση 5: Η φοροδιαφυγή είναι ηθικά αποδεκτή εάν η πιθανότητα να πιαστώ είναι χαμηλή.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	56	62,9	62,9	62,9
	Λίγο	20	22,5	22,5	85,4
	Αρκετά	9	10,1	10,1	95,5
	Πολύ	2	2,2	2,2	97,8
	Πάρα Πολύ	2	2,2	2,2	100,0
	Total	89	100,0	100,0	

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.7- Μικρή πιθανότητα εντοπισμού

Το 62,92% απάντησε πως η φοροδιαφυγή δεν είναι καθόλου ηθικά αποδεκτή εάν η πιθανότητα εντοπισμού είναι χαμηλή. Το 22,47% έδωσε την απάντηση “Λίγο”, το 10,11% την απάντηση “Αρκετά” και τέλος το 4,50% τις απαντήσεις “Πολύ” και “Πάρα Πολύ”.

Ερώτηση 6: Η φοροδιαφυγή είναι ηθικά αποδεκτή, εάν δεν μπορώ να πληρώσω.

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Καθόλου	21	23,6	23,6	23,6
	Λίγο	17	19,1	19,1	42,7
	Αρκετά	32	36,0	36,0	78,7
	Πολύ	12	13,5	13,5	92,1
	Πάρα Πολύ	7	7,9	7,9	100,0
	Total	89	100,0	100,0	

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.8- Ανικανότητα πληρωμής

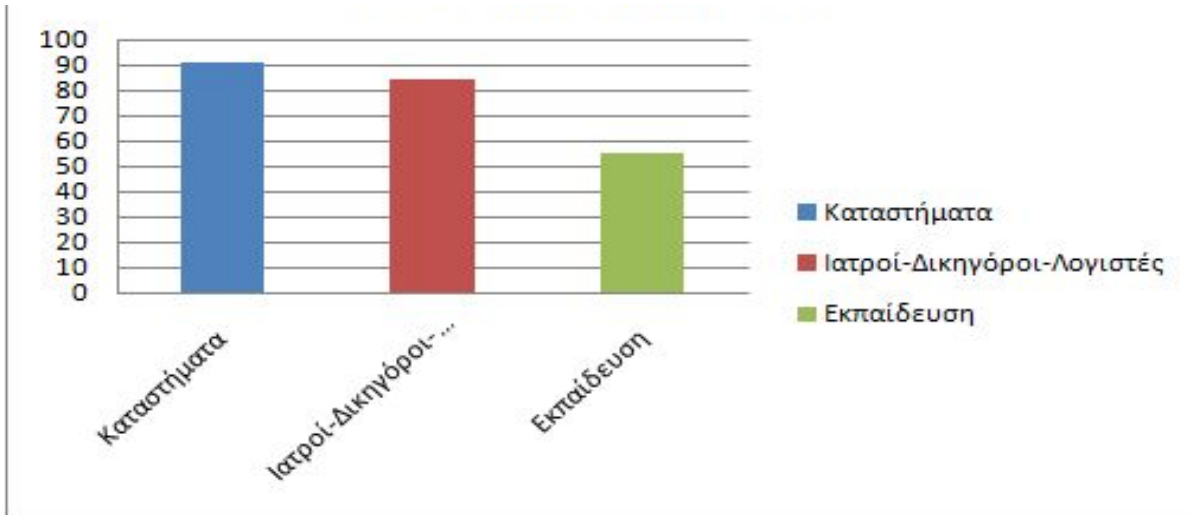
Το 35,96% θεωρεί ότι η φοροδιαφυγή είναι αρκετά ηθικά αποδεκτή στην περίπτωση που δεν μπορεί να πληρώσει. Το 23,60% την θεωρεί καθόλου ηθικά αποδεκτή, το 19,10% λίγο, το 13,48% πολύ και το 7,87% πάρα πολύ ηθικά αποδεκτή.

Ομάδα 3: Αίτια και Λύσεις του φαινομένου της φοροδιαφυγής.

Αξίζει να σημειωθεί πως στην ερώτηση αν έχει τύχει να προτείνουν χαμηλότερη τιμή από την αναγραφόμενη ενός προϊόντος σε περίπτωση που δεν δοθεί απόδειξη, όλοι οι ερωτηθέντες απάντησαν θετικά.

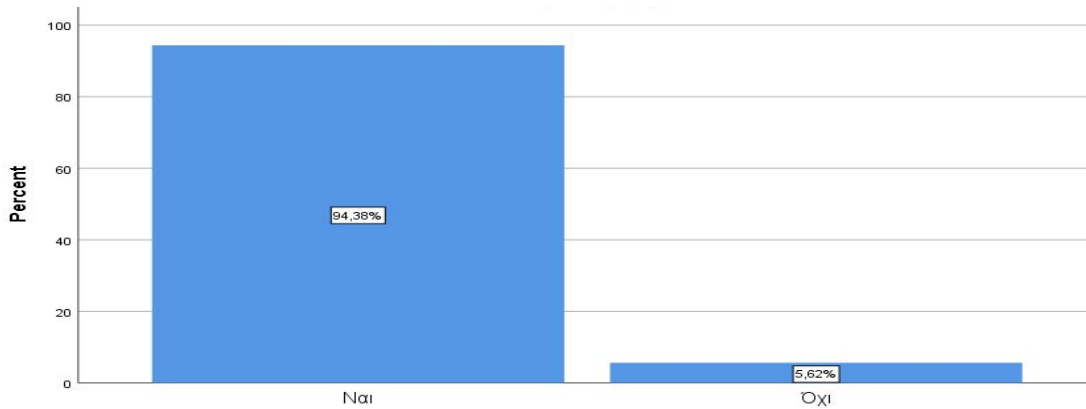
Οι τομείς που ξεχωρίζουν είναι τα Καταστήματα με ποσοστό 91,01%, οι Ιατροί-Δικηγόροι-Λογιστές με ποσοστό 84,27% και η Εκπαίδευση με ποσοστό 55,06%. Τα ποσοστά των απαντήσεων φαίνονται στα παρακάτω διαγράμματα.

ΤΟΜΕΙΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ

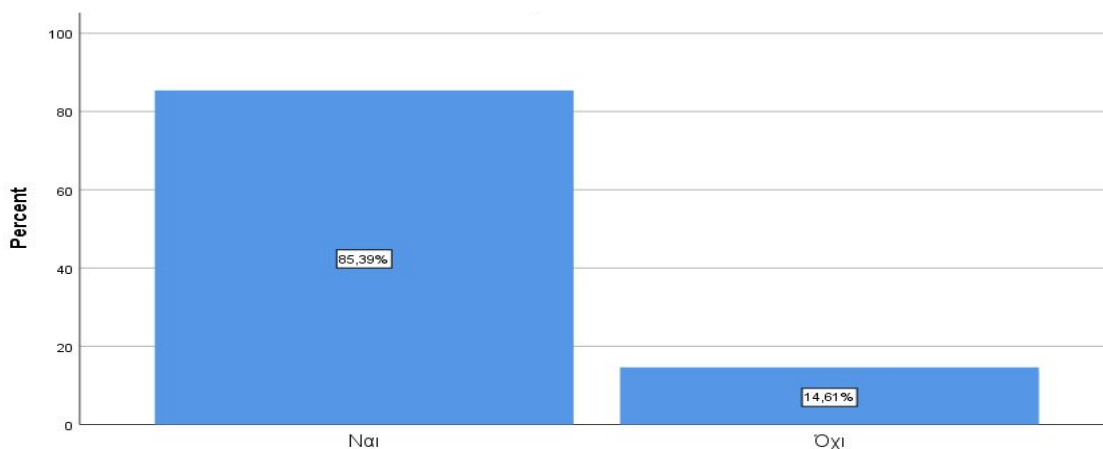

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.5- Τομείς φοροδιαφυγής

Η φοροδιαφυγή θεωρείται από το 94,36% των πολιτών εύκολη υπόθεση κυρίως λόγω της αδράνειας των ελεγκτικών μηχανισμών. Τα ποσοστά των απαντήσεων δίνονται παρακάτω.

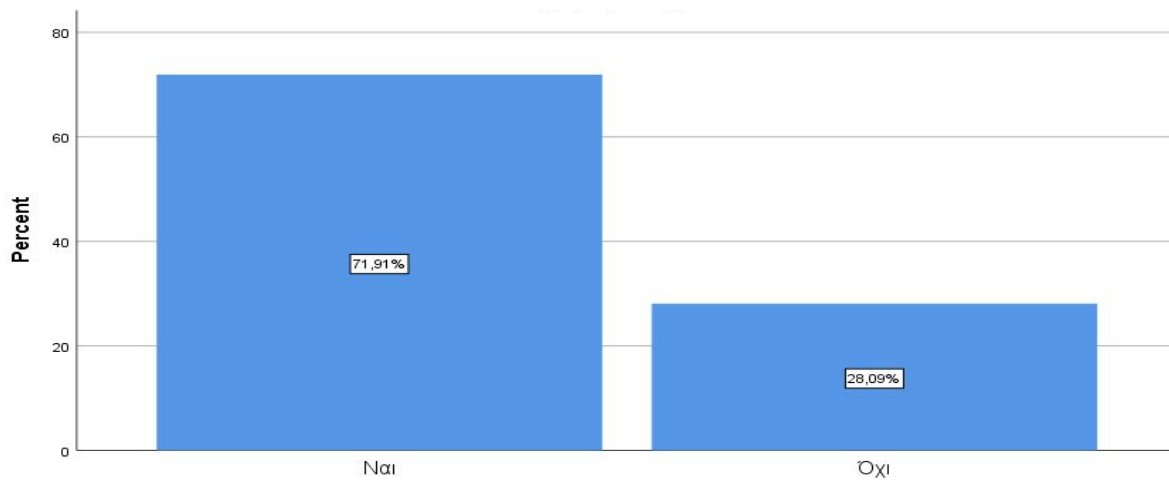
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.6- Ευκολία φοροδιαφυγής

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.7-Αδράνεια

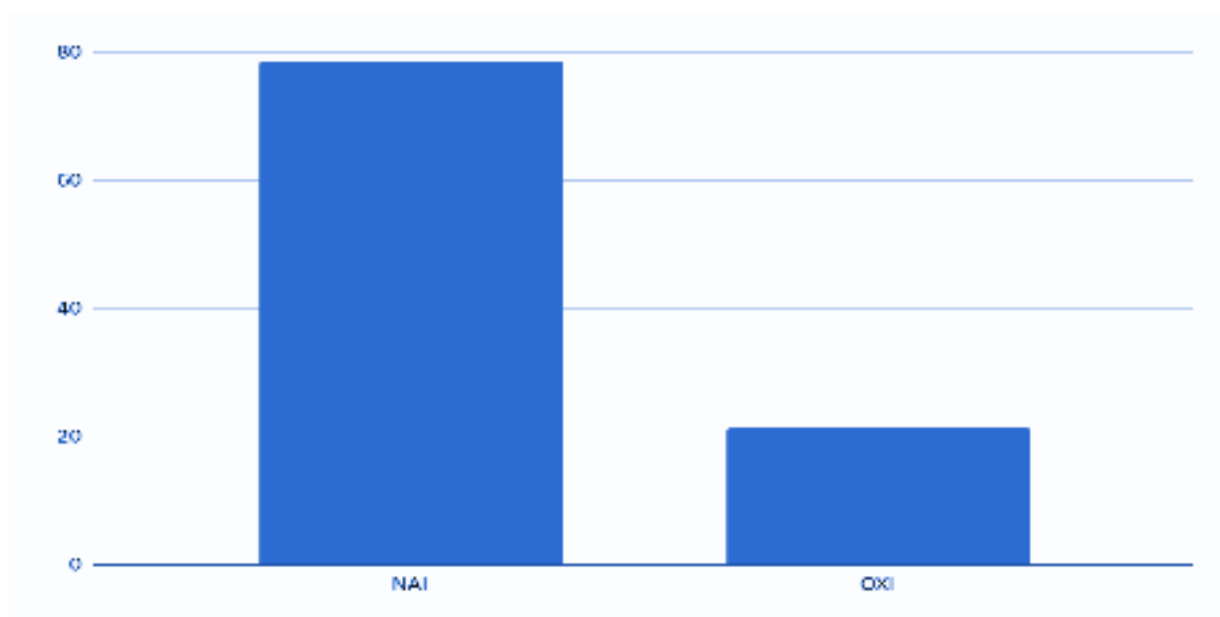
Το 85,39% των πολιτών θεωρούν πως λόγω αδράνειας και αδυναμίας των ελεγκτικών μηχανισμών, η φοροδιαφυγή είναι ευκολότερη.

Το 71,91% των πολιτών κρίνει αναγκαία τη θέσπιση αφορολόγητου ορίου όπως φαίνεται στο διάγραμμα.

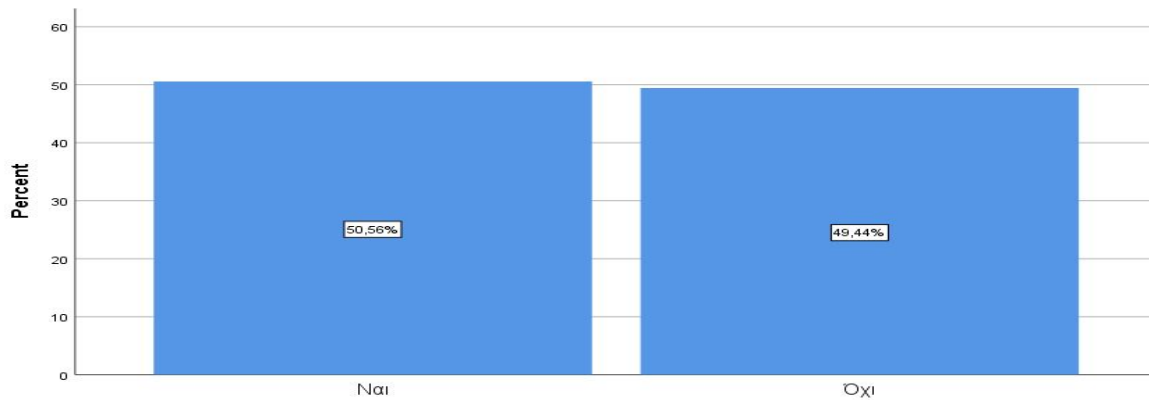
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.8- Θέσπιση αφορολόγητου

Ως όριο αφορολόγητου θεωρείται κατάλληλο από το 78.65% το ποσό των 10.000Ε, χωρίς να μπορεί να διευκρινιστεί αν αυτοί που απάντησαν αρνητικά, το θεωρούν μεγάλο ή μικρό.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.9- Αφορολόγητο στα 10.000Ε

Τελειώνοντας με τα αποτελέσματα αυτής της ομάδας, το 50,56% των ερωτηθέντων πιστεύει πως το συνολικό ποσό των αποδιδόμενων φόρων το οποίο θα βοηθούσε στην εξάλειψη της φοροδιαφυγής είναι κάτω του 20%.

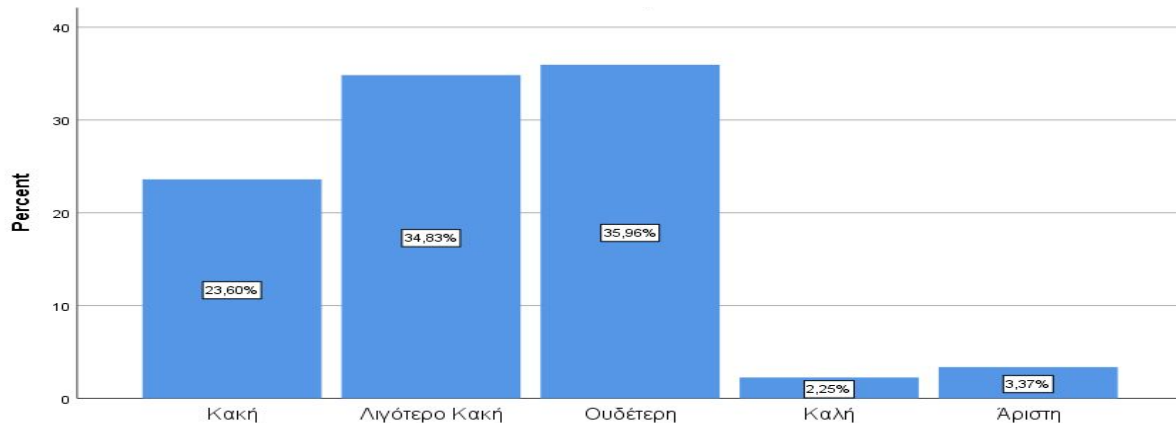

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.10- Ποσό εισφορών κάτω του 20%

Ομάδα 4: Αξιολόγηση Διωκτικών Αρχών

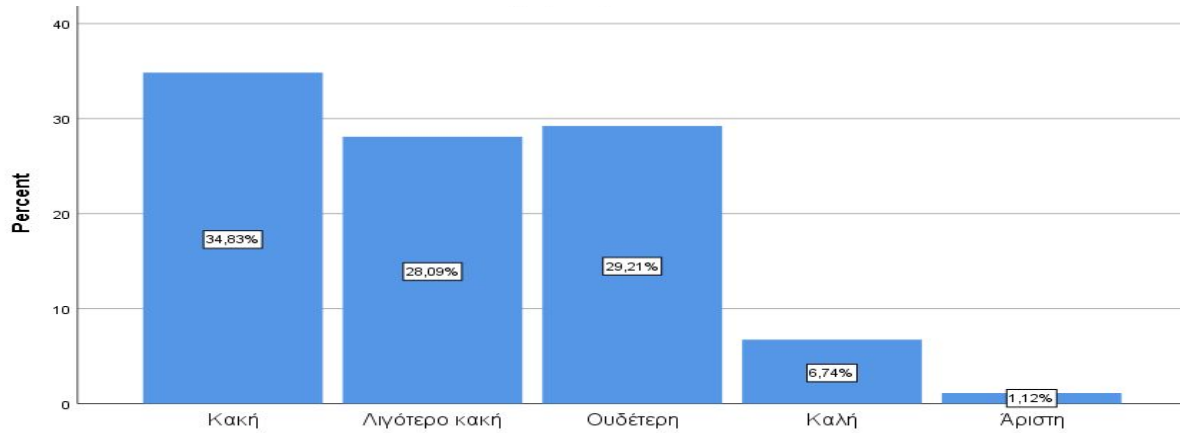
Η 4η και τελευταία ομάδα του ερωτηματολογίου που χρησιμοποιήθηκε για την παρούσα έρευνα αφορά στην αποδοτικότητα και τη διαφθορά των φορολογικών αρχών σύμφωνα με την εμπειρία των πολιτών.

Η αποδοτικότητα των διωκτικών αρχών θεωρείται από το 35,96% των πολιτών ουδέτερη, ενώ το 34,83% την θεωρεί λιγότερο κακή.

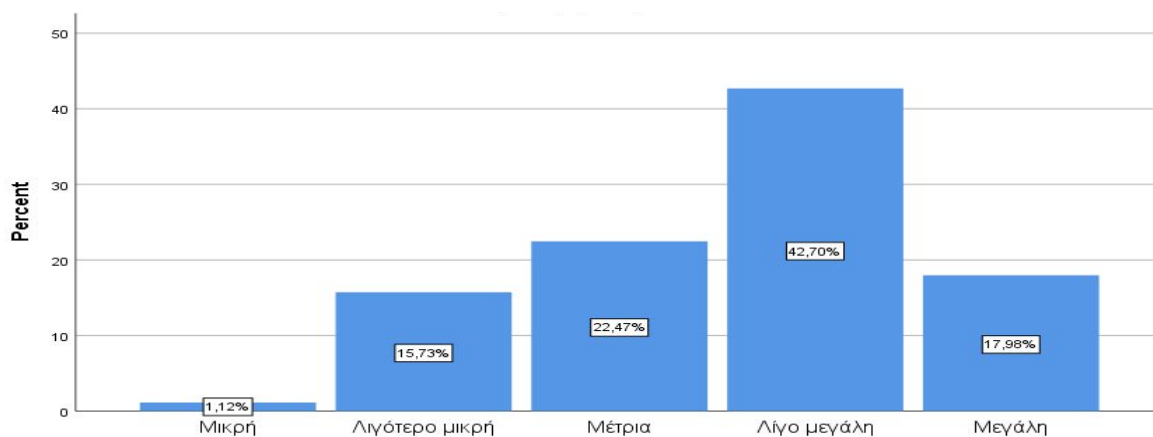
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.11- Αποδοτικότητα

Η ενημέρωση των πολιτών θεωρείται κακή από το 34,83% των ερωτηθέντων και ουδέτερη από το 29,21%, όπως φαίνεται παρακάτω.

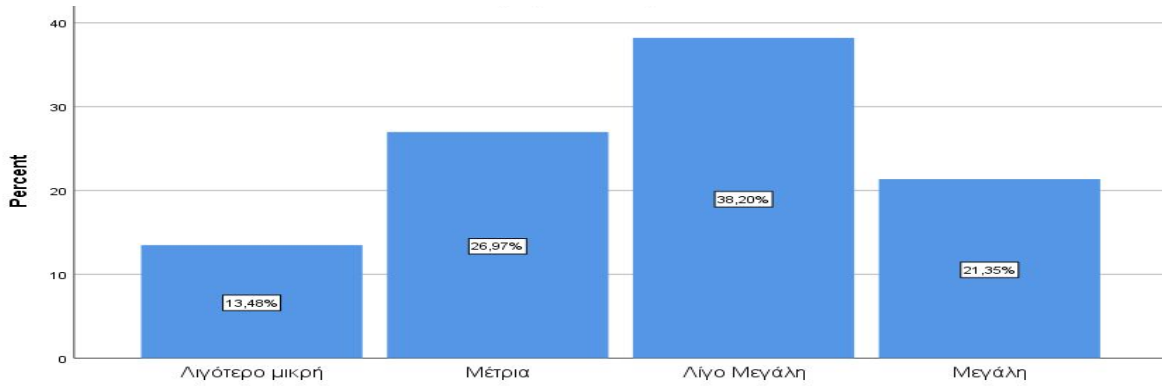
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.12- Ενημέρωση πολιτών

Όσον αφορά την πιθανότητα συγκάλυψης φορολογικών παραβάσεων από τους ελεγκτές έναντι κάποιας αμοιβής, από το 60% περίπου θεωρείται μεγάλη (λίγο έως πολύ).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.13- ΣΥΓΚΑΛΥΨΗ ΕΛΕΓΚΤΩΝ

Τέλος, η διαφθορά στα ελεγκτικά κλιμάκια θεωρείται από το 38,20% λίγο μεγάλη.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.14- Διαφθορά στα κλιμάκια

5.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Ξεκινώντας την ανάλυση των αποτελεσμάτων που εξήχθησαν από τα ερωτηματολόγια των πολιτών, σχεδόν οι μισοί ερωτώμενοι ανήκουν στην πιο παραγωγική ομάδα της κοινωνίας δηλαδή μεταξύ 30- 40 ετών. Έπονται αυτοί με ηλικία μεταξύ 40-50 ετών, οι οποίοι κατά το πλείστον έχουν διαμορφώσει την ζωή τους σε επαγγελματικό και οικογενειακό επίπεδο, με ένα ποσοστό στο 65% να έχουν δημιουργήσει οικογένεια. Επίσης στη συντριπτική τους πλειοψηφία είναι εργαζόμενοι, δυναμικά μέλη της αγοράς. Ποσοστό κοντά στο 80% είναι απόφοιτοι σχολών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και κάτοχοι μεταπτυχιακών τίτλων. Τέλος, οι μισοί ανήκουν στην εισοδηματική κατηγορία των 10- 20 χιλιάδων Ευρώ τον χρόνο, στην λεγόμενη ‘μεσαία’ τάξη ενώ σημαντικό είναι το ποσοστό αυτών που δηλώνουν εισόδημα στο επίπεδο της φτώχειας, που σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ για το 2018 ήταν 7863 Ευρώ.

Όσον αφορά την φορολογική ηθική των ερωτώμενων, πάνω από τους μισούς είναι αρνητικοί στο να αποδεχτούν ηθικά τη φοροδιαφυγή ακόμα και όταν υφίστανται πολύ υψηλοί φορολογικοί συντελεστές, ενώ ένα ποσοστό που ξεπερνά το 20% αποδέχονται ηθικά την φοροδιαφυγή. Εντυπωσιακό επίσης είναι το ποσοστό αυτών που εξακολουθούν να θεωρούν την φοροδιαφυγή ανήθικη, τόσο στην περίπτωση που γίνεται συνετή κατανομή των εισπραττόμενων φόρων καθώς και στην περίπτωση που φοροδιαφεύγουν όλοι τριγύρω τους.

Στην ερώτηση σχετικά με την ηθική της φοροδιαφυγής σε περίπτωση που γίνεται από όλους, οι περισσότεροι Επιχειρηματίες την θεωρούν “πάρα πολύ” ηθικά αποδεκτή. Η πλειοψηφία των Ιδιωτικών και Δημοσίων Υπαλλήλων πιστεύει πως σε αυτή την περίπτωση η φοροδιαφυγή είναι “Λίγο” ηθικά αποδεκτή. Τέλος, οι Συνταξιούχοι την χαρακτηρίζουν “Πολύ” ηθικά αποδεκτή.

Το ίδιο εξίσου συμβαίνει και όταν είναι πολύ μικρή η πιθανότητα σύλληψης τους από τις διοικητικές Αρχές. Από τα αποτελέσματα αυτά προκύπτει πως ένα μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού δεν επιδιώκει την φοροδιαφυγή και θεωρεί πως είναι ανήθικη. Όμως τα

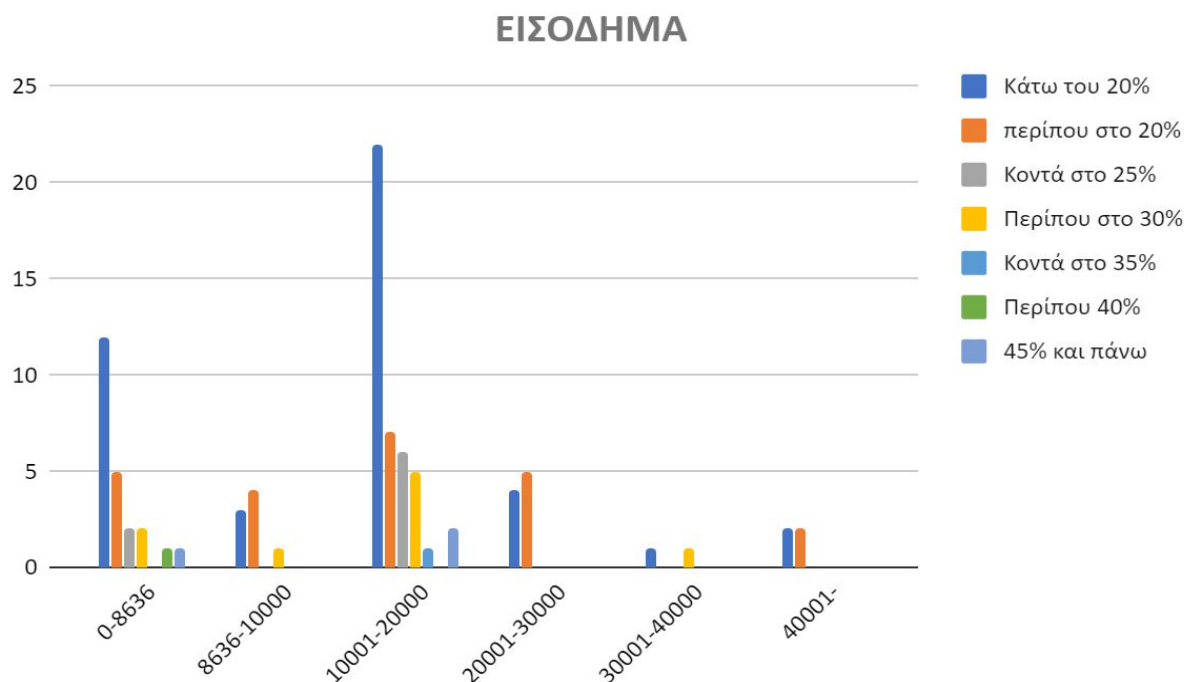

αποτελέσματα διαφοροποιούνται αρκετά όταν ένα σημαντικό μέρος των χρημάτων που συλλέγονται καταλήγει στις τσέπες των διεφθαρμένων πολιτικών ή των οικογενειών και φίλων τους, καθώς είναι περίπου μοιρασμένοι αυτοί που είναι αντίθετοι και αυτοί που συμφωνούν με την φοροδιαφυγή. Επιθυμούν προφανώς, τα φορολογικά έσοδα να πηγαίνουν στα κρατικά ταμεία για την κάλυψη των πραγματικών αναγκών του κράτους. Όταν ανακύπτει θέμα πραγματικής αδυναμίας πληρωμής, τα ποσοστά μοιράζονται μεταξύ των απαντήσεων, όπως και είναι φυσιολογικό να συμβαίνει, διότι αν κάποιος φορολογούμενος δεν μπορεί να καλύψει τις βασικές βιοποριστικές του ανάγκες, δεν θα μπορέσει να καλύψει και τις φορολογικές του υποχρεώσεις.

Αξίζει να σημειωθεί πως η πλειοψηφία πολιτών που έχουν φοιτήσει στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση πιστεύει πως η πιθανότητα συγκάλυψης της φοροδιαφυγής από τους ελεγκτές είναι ιδιαίτερα μικρή, ενώ οι κάτοχοι Μεταπτυχιακών Τίτλων την χαρακτηρίζουν μέτρια.

Η τρίτη ομάδα ερωτήσεων αναφέρεται στα αίτια και τα μέτρα περιορισμού του φαινομένου της φοροδιαφυγής. Εντυπωσιακή είναι η καθολική αποδοχή της μη παροχής απόδειξης, από συγκεκριμένες επαγγελματικές κατηγορίες, σε περίπτωση που το αγαθό ή υπηρεσία προσφερθεί σε χαμηλότερη τιμή από την αναγραφόμενη, αν πραγματοποιηθεί χωρίς την έκδοση νόμιμου παραστατικού (απόδειξη). Καταφαίνεται λοιπόν με τον πλέον πασιφανή τρόπο, ο τρόπος δράσης ορισμένων επαγγελματιών. Τη μερίδα του λέοντος, σύμφωνα με τους ερωτώμενους, κατέχουν τα κάθε λογής εμπορικά καταστήματα, έπονται Ιατροί- Δικηγόροι- Λογιστές και ακολουθεί ο τομέας της εκπαίδευσης, με τα ιδιαίτερα μαθήματα, σε μικρότερο ποσοστό. Από την συντριπτική πλειοψηφία των ερωτώμενων, θεωρείται πως η φοροδιαφυγή είναι εξαιρετικά εύκολο να συντελεστεί κυρίως λόγω της αδράνειας των φοροελεγκτικών μηχανισμών. Όπως θα αναφερθεί παρακάτω στην ανάλυση των αποτελεσμάτων των ερωτηματολογίων, η αδράνεια κατά τους υπαλλήλους των διωκτικών Αρχών οφείλεται στη σωρεία προβλημάτων που αντιμετωπίζουν κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους. Τα σημαντικότερα από αυτά, είναι η ύπαρξη χαμηλού επιπέδου υλικοτεχνικής υποδομής με απαρχαιωμένους Η/Υ με αδυναμία πρόσβασης στο διαδίκτυο και έλλειψη κατάλληλων εφαρμογών υποβοήθησης του έργου τους. Επίσης, αναφέρεται συχνά, η έλλειψη προσωπικού επαρκώς καταρτισμένου για την κάλυψη του τεράστιου όγκου των υποθέσεων, σχετικών με την διεξαγωγή πρωτογενών ερευνών καθώς και την εκτέλεση εισαγγελικών παραγγελιών. Συνεχίζοντας με τα συμπεράσματα που αφορούν τις ερωτήσεις της τρίτης ομάδας ερωτήσεων, πολύ μεγάλο ποσοστό των πολιτών θεωρεί πως πρέπει να υπάρχει αφορολόγητο εισοδηματικό όριο, που καλό θα ήταν να κυμαίνεται στα 10.000 Ευρώ. Τέλος, ποσοστό της τάξης του 50,56% πιστεύει πως το επίπεδο καταβαλλόμενων εισφορών δεν θα πρέπει να ξεπερνά το 20% του εισοδήματος. Φαίνεται από το κάτωθι

διάγραμμα πως ανεξαρτήτως εισοδήματος, οι ερωτηθέντες επιθυμούν το σύνολο των φορολογικών τους εισφορών, να μην ξεπερνάν το 20% του εισοδήματος τους.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.15- Ποσοστό φορολογικής εισφοράς

Οπότε γίνεται εύκολα κατανοητό, πως θα πρέπει να γίνει διαφορετική στόχευση από την εκάστοτε κυβέρνηση της χώρας, από το να επιβάλλονται συνεχώς νέοι φόροι και όλο και μεγαλύτεροι φορολογικοί συντελεστές. Αναφέρθηκε στο πρώτο κεφάλαιο πως η καμπύλη Laffer του επιπέδου των συντελεστών που θα είχαν αποτέλεσμα την αύξηση των εσόδων.

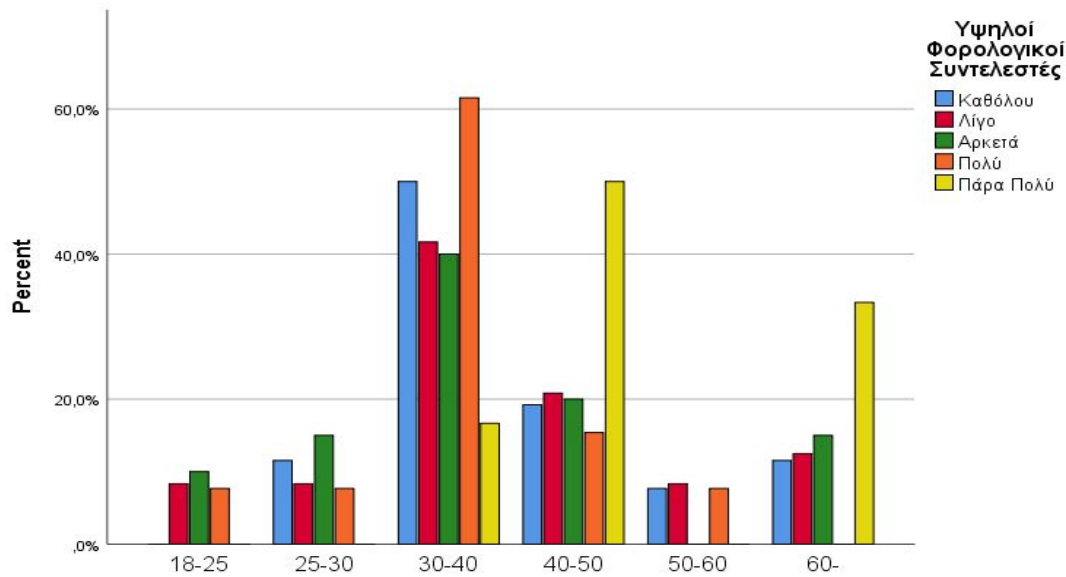
Στην τέταρτη και τελευταία ομάδα ερωτήσεων της έρευνας, αναφέρονται οι απόψεις των πολιτών σχετικά με την εμπειρία τους για την αποδοτικότητα και τυχόν κρούσματα διαφθοράς υπαλλήλων φορολογικών αρχών. Η αποδοτικότητα- αποτελεσματικότητα των φοροελεγκτικών αρχών αποτελεί πολλές φορές το μήλον της έριδας, μεταξύ των πολιτικών κομμάτων που καλούνται να εφαρμόσουν στην πράξη όσα δεσμεύτηκαν προεκλογικά, για την είσπραξη των δημοσίων εσόδων και των βεβαιωμένων οφειλών των πολιτών και των επιχειρήσεων. Η μέχρι τώρα πορεία της σύγχρονης ιστορίας του ελληνικού κράτους, έδειξε ότι υστερεί στον τομέα της βεβαίωσης και μετέπειτα της είσπραξης των φόρων από τους υπόχρεους. Οι πολίτες θεωρούν, σε ποσοστό που αγγίζει το 60%, πως η αποδοτικότητα- αποτελεσματικότητα των αρχών που είναι επιφορτισμένες με το αντικείμενο αυτό, είναι πολύ μικρή. Ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό που φτάνει στο 36%, δεν κρίνει ούτε θετικά αλλά ούτε αρνητικά, τη συνεισφορά των υπηρεσιών αυτών. Πάντως οι θετικές γνώμες κυμαίνονται στο απογοητευτικό 6%. Οπότε, αν

αναλογιστεί κανείς πως σε μία χώρα που πλήττεται από μακροχρόνια οικονομική κρίση, με τεράστιο ποσοστό φοροδιαφυγής και παραοικονομίας όπως εμφανίζεται από επίσημες έρευνες, όταν δεν μπορεί να επιβάλλει κυρώσεις και να εισπράξει από τους παρανομούντες, τα αντίστοιχα ποσά, τότε η μόνη και συνάμα εύκολη λύση είναι η επιβολή νέων φόρων και η αύξηση των ήδη υπαρχόντων φορολογικών συντελεστών. Σε συνέχεια των ανωτέρω, στα ίδια αρνητικά ποσοστά κυμαίνεται και η γνώμη των πολιτών για την βοήθεια και ενημέρωση των πολιτών από τους υπαλλήλους των αρμόδιων υπηρεσιών, ώστε να γίνεται σαφής στους ελεγχόμενους ο νόμος και ο τρόπος τήρησης των φορολογικών τους υποχρεώσεων. Οι ουδέτερες γνώμες έχουν ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό ενώ οι θετικές βρίσκονται σε χαμηλά επίπεδα.

Η διαφθορά των ελεγκτών, βρίσκεται συχνά στις κουβέντες των πολιτών καθώς η χώρα βρίσκεται συγκριτικά με τις υπόλοιπες της Ευρώπης σε αρκετά υψηλή θέση, σύμφωνα με έρευνες διεθνών οργανισμών για την διαφθορά. Το 42,70% απάντησε πως υπάρχει αρκετά μεγάλη πιθανότητα να συγκαλυφθεί κάποια φορολογική παράβαση από τους ελεγκτές έναντι αμοιβής. Ποσοστό πολύ μεγάλο που πλήττει το κύρος των εργαζομένων στις αρμόδιες υπηρεσίες. Οι απαντήσεις προήλθαν είτε από την προσωπική εμπειρία των πολιτών, είτε από τον οικογενειακό ή κοινωνικό τους περίγυρο. Όσο, για την ύπαρξη διαφθοράς στα ελεγκτικά κλιμάκια, οι περισσότεροι απάντησαν πως υπάρχει αρκετά μεγάλη. Πάντως, απουσιάζουν παντελώς απόψεις πολιτών που να θεωρούν πως υπάρχει μικρή διαφθορά. Το αποτέλεσμα αυτό καταδεικνύει ότι οι πολίτες θεωρούν ότι ο χρηματισμός είναι μια παγιωμένη τακτική των υπαλλήλων των υπηρεσιών αυτών.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η συνδυαστική ανάλυση κάποιων δεδομένων που προκύπτουν από τα ερωτηματολόγια. Φαίνεται χαρακτηριστικά, πως τα άτομα της ηλικιακής ομάδας 30-40, θεωρούν πολύ ηθικά αποδεκτή την εκδήλωση φοροδιαφυγής όταν οι φορολογικοί συντελεστές είναι σε υψηλά επίπεδα. Οι ηλικιακές ομάδες των 40-50 και άνω των 60 την θεωρούν πάρα πολύ ηθικά αποδεκτή. Μπορεί να συναχθεί λοιπόν πως τα άτομα αυτά που ανήκουν στις παραγωγικές ομάδες, οι οποίοι είναι εργαζόμενοι και οικογενειάρχες κατά το πλείστον, θεωρούν πως οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές αφαιρούν σημαντικό κομμάτι από το οικογενειακό τους εισόδημα, οπότε είναι θετικοί στην εκδήλωση της φοροδιαφυγής. Επίσης, το ίδιο ισχύει και για τους άνω των 60 ετών, οι οποίοι είναι συνταξιούχοι, με μειωμένες λόγω της παρατεταμένης οικονομικής κρίσης συντάξεις, οι οποίοι με υψηλούς φορολογικούς συντελεστές, δεν απομένει ικανό προς αξιοπρεπή διαβίωση, εισόδημα.

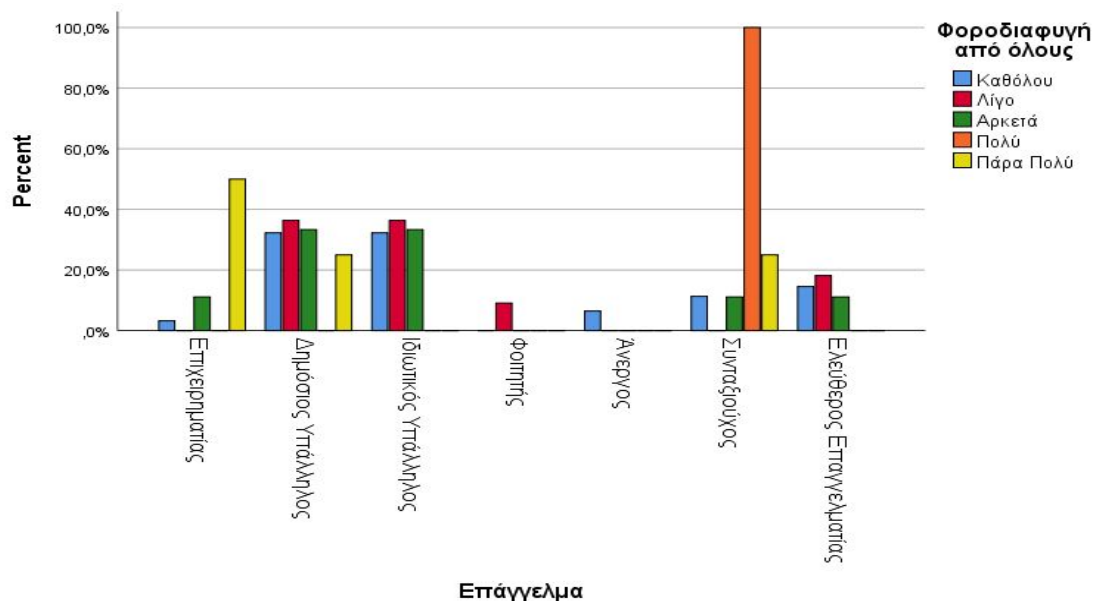
Ερώτηση: Η φοροδιαφυγή είναι ηθικά αποδεκτή εάν οι φορολογικοί συντελεστές είναι πολύ υψηλοί.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.16- Υψηλοί φορολογικοί συντελεστές

Μολονότι το 70% των ερωτηθέντων συμφώνησε πως η φοροδιαφυγή δεν είναι ηθικά αποδεκτή αν τελείται από όλους, σε περίπτωση εξειδίκευσης των απαντήσεων βάσει του επαγγέλματος τους, εξάγεται το συμπέρασμα πως οι περισσότεροι Επιχειρηματίες την θεωρούν “Πάρα Πολύ” ηθικά αποδεκτή. Η πλειοψηφία των Ιδιωτικών και Δημοσίων Υπαλλήλων πιστεύει πως σε αυτή την περίπτωση η φοροδιαφυγή είναι “Λίγο” ηθικά αποδεκτή. Τέλος, οι Συνταξιούχοι την χαρακτηρίζουν “Πολύ” ηθικά αποδεκτή.

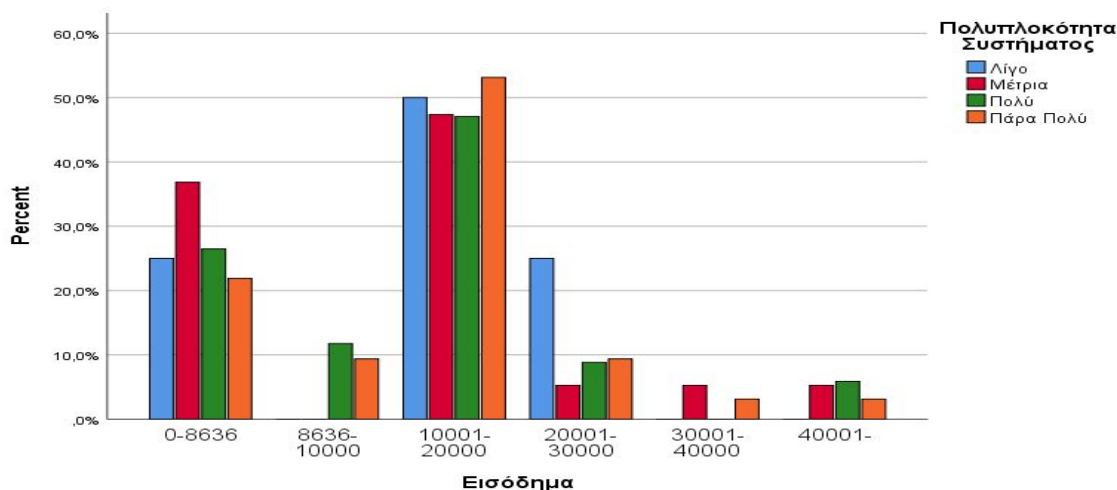
Ερώτηση: Η φοροδιαφυγή είναι ηθικά αποδεκτή εάν την κάνουν όλοι.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.17- Φοροδιαφυγή από όλους

Τέλος, για τυχόν πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος, σε σύγκριση που έγινε με βάση το εισόδημα τους, οι περισσότεροι ερωτηθέντες που ανήκουν στην χαμηλότερη εισοδηματική κατηγορία, το χαρακτηρίζουν ως μέτρια περίπλοκο. Αυτοί που ανήκουν στην μεσαία, το χαρακτηρίζουν ως πολύ περίπλοκο και αυτοί που ανήκουν στην άνω του μέσου, λίγο περίπλοκο. Μπορεί να ειπωθεί πως οι ανήκοντες στην χαμηλότερη εισοδηματική κατηγορία, που δεν χρησιμοποιούν τις διαδικασίες του φορολογικού συστήματος συχνά, καθώς και εκείνοι που το εισόδημα τους είναι άνω του μέσου όρου, που στις περισσότερες των περιπτώσεων συνδράμονται από λογιστή, δεν τους φαίνεται περίπλοκο.

Ερώτηση: Πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος

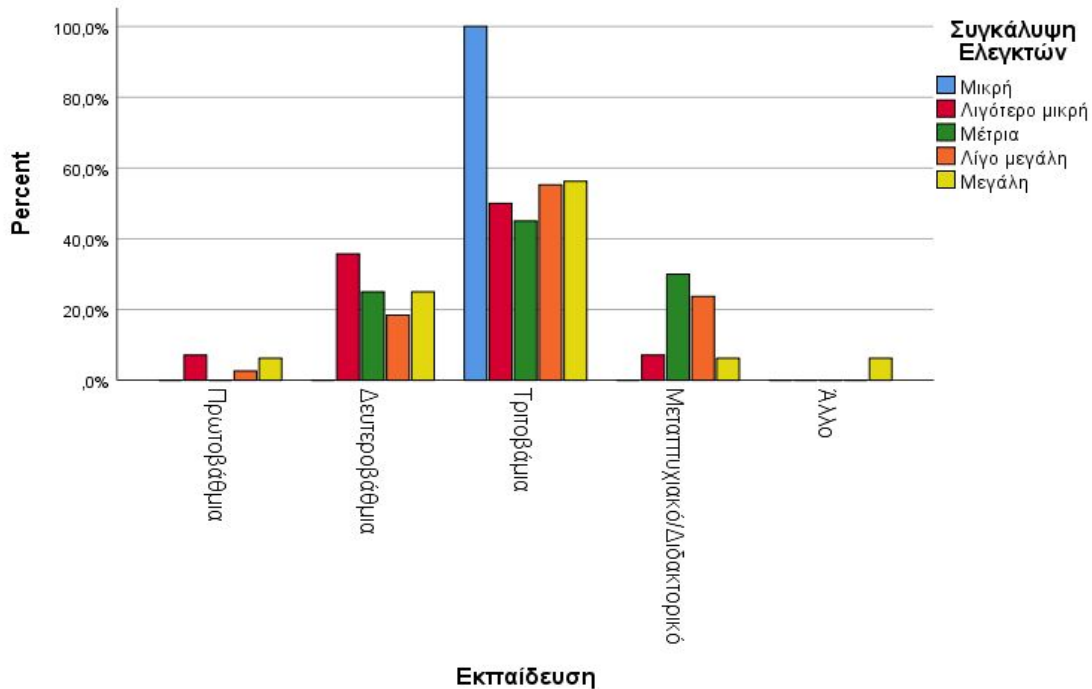
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.18- Πολυπλοκότητα συστήματος

Οι πολίτες με εισόδημα 0-8636€ χαρακτηρίζουν το φορολογικό σύστημα “μέτρια” περίπλοκο, ενώ εκείνοι με εισόδημα 10001-20000€ “Πάρα Πολύ” περίπλοκο. Ενώ εκείνοι με εισόδημα 20001-30000€ το χαρακτηρίζουν ως ‘Λίγο’ περίπλοκο.

Ένα μεγάλο μέρος των ερωτηθέντων θεωρεί πως υπάρχει αρκετά μεγάλη πιθανότητα συγκάλυψης παράνομης συμπεριφοράς από τους ελεγκτές, αν επιχειρήσει κανένας να αποκρυσταλλώσει τις απόψεις τους βάσει του μορφωτικού επιπέδου, τότε θα διαπιστώσει πως οι έχοντες επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, θεωρούν πως υπάρχει μικρή πιθανότητα και οι κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου πως υπάρχει αρκετή πιθανότητα. Αυτό πιθανόν να σημαίνει πως οι πιο μορφωμένοι από τους ερωτώμενους, είτε δεν δέχτηκαν κρούση από τους αρμόδιους ελεγκτές να τακτοποιήσουν με πλάγιο τρόπο τις φορολογικές τους οφειλές, είτε δεν

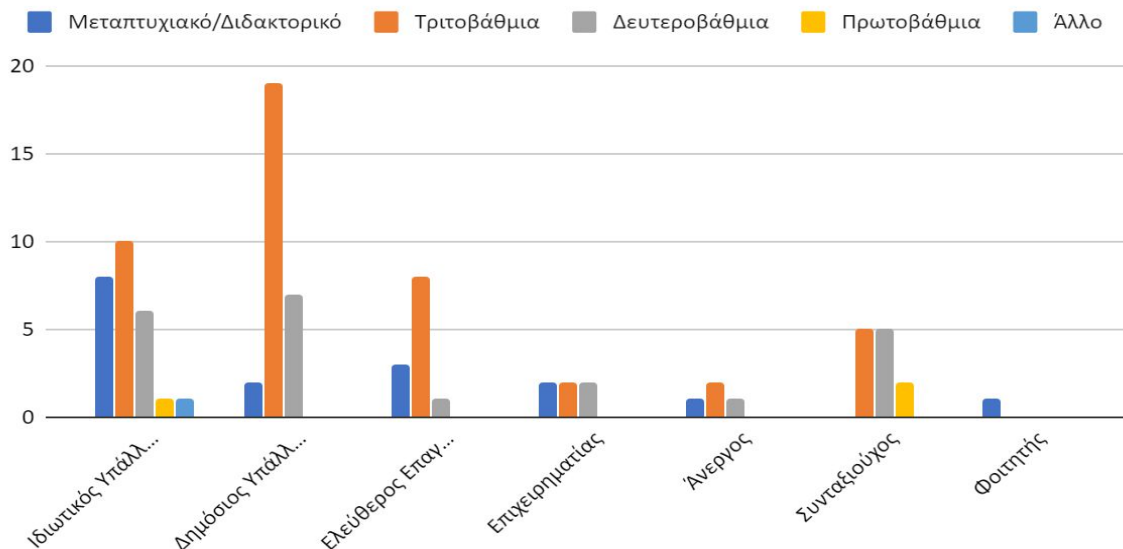
παρνομούν. Μπορεί να θεωρηθεί, πως λόγω του αυξημένου μορφωτικού τους επιπέδου, υπάρχει φόβος από τους ελεγκτές για κάποια παρατυπία.

Ερώτηση: Πόσο μεγάλη είναι η πιθανότητα οι ελεγκτές να δέχονται να συγκαλύψουν φορολογικές παρατυπίες ή παραβάσεις έναντι κάποιας αμοιβής;

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.19- Συγκάλυψη ελεγκτών

Στο κάτωθι διάγραμμα διαφαίνεται το επίπεδο μόρφωσης των ερωτώμενων σε σχέση με την επαγγελματική ομάδα όπου ανήκουν. Ενδιαφέρον προκαλεί ότι από τους 63 ερωτώμενους με τριτοβάθμια μόρφωση και κατόχους μεταπτυχιακού/διδακτορικού τίτλου, οι 39 αποτελούν υπαλλήλους του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα. Οι υπάλληλοι των κατηγοριών αυτών είναι εξαιρετικά δύσκολο να φοροδιαφύγουν.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.20- Επίπεδο μόρφωσης και επαγγελματική ομάδα

5.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ

Στα πλαίσια διερεύνησης της λειτουργίας των διωκτικών αρχών σε συνεννόηση με τους προϊσταμένους διαφόρων υπηρεσιών της Βορείου Ελλάδος, παραδόθηκαν ερωτηματολόγια απευθυνόμενα σε υπαλλήλους επιφορτισμένους με τον έλεγχο φορολογικών αδικημάτων. Οι υπηρεσίες αυτές είναι οι εξής: α) Υπ/νση Οικονομικής Αστυνομίας Βορείου Ελλάδος, β) Δ.Ο.Υ. Κατερίνης, γ) Ζ' Δ.Ο.Υ. Θεσ/νικης, δ) Α.Α.Δ.Ε.-Διασφάλιση Δημοσίων Εσόδων- Παράρτημα Κομοτηνής, ε) Τελωνείο Θεσ/νικης και τέλος ο Οικονομικός Εισαγγελέας Θεσ/νικης. Τα ερωτήματα τα οποία περιλαμβάνονται στα ερωτηματολόγια αυτά αφορούν τα αδικήματα με τα οποία συνήθως ασχολούνται, τις αρμοδιότητες που βάσει του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου τους έχουν ανατεθεί, την ύπαρξη αγωγής συνεργασίας με τις υπόλοιπες διωκτικές αρχές και την ύπαρξη σαφούς και ολοκληρωμένου νομοθετικού πλαισίου. Επίσης, ερωτήματα που αφορούν την παροχή των κατάλληλων εφοδίων από την πλευρά της υλικοτεχνικής υποδομής και της εκπαίδευσης και τέλος, την αντιμετώπιση δυσλειτουργιών κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους.

Τα ερωτηματολόγια παραδόθηκαν ιδιοχείρως στους προϊσταμένους των υπηρεσιών στις αρχές Νοεμβρίου του 2019, οι οποίοι τα διαμοίρασαν ανάλογα, με την παράκληση να απαντηθούν και να παραδοθούν μέχρι τα τέλη του ίδιου μήνα. Η συγκεκριμένη τακτική ακολουθήθηκε επειδή δεν ήταν δυνατή η απευθείας συνέντευξη, λόγω της διαφορετικής τοποθεσίας που βρίσκονται οι εν λόγω υπηρεσίες αλλά και του φόρτου εργασίας των ελεγκτών, πολλοί από τους οποίους εργάζονται πολλές φορές εκτός γραφείου. Όσον αφορά τον Οικονομικό Εισαγγελέα, το

ερωτηματολόγιο του απεστάλη μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου κατόπιν δια ζώσης επικοινωνίας μας, και η απάντηση του έγινε με τον ίδιο τρόπο.

Στο ερωτηματολόγιο έγινε μνεία για τον σκοπό της έρευνας, που δεν είναι άλλος από την καταγραφή των απόψεων των υπαλλήλων- ελεγκτών που είναι επιφορτισμένοι με την διαπίστωση οικονομικών εγκλημάτων, από ποιον διεξάγεται για τα πλαίσια εκπόνησης διπλωματικής εργασίας του Διδρυματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών 'Δίκαιο και Οικονομικά' που συνδιοργανώνεται από το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας και το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Επιπλέον, ενημερώθηκαν οι συμμετέχοντες πως θα τηρηθεί απόλυτη ανωνυμία και ότι οι απαντήσεις τους θα διατηρηθούν μόνο για την εργασία και έπειτα θα καταστραφούν.

Όσον αφορά το ερωτηματολόγιο που παραδόθηκε στον επίκουρο της κας. Εισαγγελέα Οικονομικού Εγκλήματος που υπηρετεί στην Αθήνα, εισαγγελικό λειτουργό του Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης, ήταν ελαφρώς τροποποιημένο ώστε να απευθύνεται στην ιδιότητα του ως δικαστικού λειτουργού και όχι ως υπαλλήλου διοικητικής, ελεγκτικής ή διωκτικής αρχής.

Σε ότι ακολουθεί αναλύονται οι απαντήσεις στα ερωτηματολόγια αυτά. Η παρουσίαση τους γίνεται ανά υπηρεσία ξεκινώντας με τον Οικονομικό Εισαγγελέα. Σε κάθε υπηρεσία αναφέρεται ο αριθμός των υπαλλήλων που απάντησαν, αναφέροντας και το συνολικό αριθμό τους χωρίς να είναι δυνατή η εξακρίβωση του.

5.2.1 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑΣ

Όπως αναφέρθηκε και στο κεφάλαιο για τους ελεγκτικούς μηχανισμούς κατά της φοροδιαφυγής, ο Οικονομικός Εισαγγελέας είναι δικαστικός λειτουργός υπηρετών στην Εισαγγελία Εφετών Αθηνών ο οποίος κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του συνεπικουρείται από πέντε τουλάχιστον εισαγγελείς ή αντεισαγγελείς πρωτοδικών, εκ των οποίων τέσσερις τουλάχιστον από εκείνους που υπηρετούν στην εισαγγελία πρωτοδικών Αθηνών και ένας από εκείνους που υπηρετούν στην εισαγγελία πρωτοδικών Θεσσαλονίκης. Έτσι, στο πλαίσιο της έρευνας αναζητήθηκε αυτός που υπηρετεί στην εισαγγελία πρωτοδικών Θεσσαλονίκης, και του παραδόθηκε το αναφερόμενο σε αυτόν ερωτηματολόγιο προκειμένου να εκθέσει τις απόψεις του για το υπάρχον σύστημα λειτουργίας του φοροελεγκτικού μηχανισμού. Έτσι, λοιπόν μετά από εύλογο χρονικό διάστημα απέστειλε τις απαντήσεις του στο ερωτηματολόγιο με ηλεκτρονική αλληλογραφία.

Αρχικά, διατυπώθηκε ερώτηση για το πλήθος των ποινικών αδικημάτων με τα οποία ασχολείται. Δόθηκε η εξής απάντηση: «Απιστία (άρθρο 390 ΠΚ), υπεξαίρεση (άρθρο 375 ΠΚ), ψευδής

βεβαίωση (άρθρο 242 ΠΚ), απάτη (άρθρο 386 ΠΚ), πλαστογραφία (άρθρο 216 ΠΚ), απάτη και πλαστογραφία σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων της ΕΕ (άρθρα τέταρτο και έκτο Ν. 2803/2000), λαθρεμπορία (άρθρο 157 Ν. 2960/2001), φορολογικά αδικήματα (άρθρο 66 Ν. 4174/2013), νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (άρθρο 39 Ν. 4557/2018) σε βαθμό κακουργήματος και συναφή». Όπως προκύπτει δεν ασχολείται αμιγώς με τα αδικήματα του Κ.Φ.Δ., τη δίωξη του λαθρεμπορίου καθώς και με την νομιμοποίηση των εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες που είναι τα κατεξοχήν οικονομικά εγκλήματα, αλλά και με αδικήματα του Ποινικού Κώδικα τα οποία έμμεσα οδηγούν σε έγκλημα σχετιζόμενο με επιδίωξη χρηματικού οφέλους. Η ψευδής βεβαίωση είναι έγκλημα σχετικό με την Υπηρεσία και αναφέρεται σε υπάλληλο που στην υπηρεσία του ανάγεται η σύνταξη δημοσίων εγγράφων όταν σε αυτά βεβαιώνει ψευδώς γεγονός που μπορεί να έχει έννομες συνέπειες καθώς και αν με πρόθεση νοθεύει, καταστρέφει βλάπτει ή υπεξάγει τέτοιο έγγραφο που του είναι προσιτό λόγω της θέσης του. Τιμωρείται καταρχήν ως πλημμέλημα. Σε περίπτωση που ο δράστης το τελεί για ιδίον όφελος ή άλλου ή για να βλαψει άλλον, τιμωρείται ως κακούργημα. Επίσης, η πλαστογραφία είναι αδίκημα σχετικό με τα υπομνήματα και τελείται με την κατάρτιση και νόθευση εγγράφων. Όσον αφορά την απάτη και την απιστία, πρόκειται για αδικήματα κατά των περιουσιακών δικαιωμάτων. Στην απάτη, ο υπαίτιος αποσκοπεί στην προσπόριση αθέμιτου οφέλους στον ίδιο ή σε άλλον, βλάπτοντας ξένη περιουσία, πείθοντας κάποιον σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή με την παράσταση ψευδών γεγονότων ως αληθινών ή με την αθέμιτη απόκρυψη ή παρασιώπηση αληθινών γεγονότων. Στην απιστία, υπάρχει πάλι ζημία περιουσίας, η οποία πρέπει να είναι βέβαιη, από άτομο που βάσει του νόμου ή δικαιοπραξίας διαχειρίζεται ή επιμελείται της περιουσίας ολικά ή μερικά.

Τέλος τα άρθρα 4 και 6 του Ν.2803/2000 αφορούν, το μεν πρώτο, απάτη σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και το δεύτερο στην κατάρτιση ή χορήγηση πλαστών κ.λπ. δηλώσεων ή εγγράφων για τέλεση των πράξεων που αναφέρονται στο πρώτο.(Νόμος 2803/2000 - ΦΕΚ 48/Α/3-3-2000 Κύρωση της Σύμβασης σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των συναφών με αυτήν Πρωτοκόλλων.)

Στην δεύτερη ερώτηση, που αφορά τις αρμοδιότητές του και τις διωκτικές Αρχές στις οποίες απευθύνεται με την διαβίβαση παραγγελιών, απάντησε τα εξής: «Μόνο ο οικονομικός εισαγγελέας και οι επίκουροι αυτού εισαγγελείς μπορούν να δίνουν παραγγελίες στη Διεύθυνση Ερευνών Οικονομικού Εγκλήματος (ΔΕΟΕ). Οι υπόλοιποι εισαγγελείς στην οικονομική αστυνομία για φορολογικούς ελέγχους και στο ΣΔΟΕ για τα λοιπά οικονομικής φύσης εγκλήματα (λ.χ. απιστία, νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες κλπ). Επίσης

στο ΣΕΕΔΔ (για υποθέσεις που ήδη εκκρεμεί έλεγχος από το Σώμα αυτό) και στη Γενική Διεύθυνση Δημοσιονομικών Ελέγχων για διενέργεια έκτακτων ελέγχων ιδίως σε ΟΤΑ». Όπως προκύπτει από την ανωτέρω απάντηση, ο οικονομικός εισαγγελέας και οι επίκουροι αυτού εισαγγελείς έχουν μία παραπάνω δυνατότητα, την απεύθυνση παραγγελιών στη Διεύθυνση Ερευνών Οικονομικού Εγκλήματος (ΔΕΟΕ), για τις αρμοδιότητες της οποίας έγινε λόγος στο αντίστοιχο υποκεφάλαιο. Οι λοιποί εισαγγελείς μπορούν να δίνουν ανάλογα με την καθ' ύλην και κατά τόπο αρμοδιότητα παραγγελίες στις λοιπές διοικητικές Αρχές για λοιπά οικονομικής φύσης αδικήματα. Επιπρόσθετα, γίνεται αναφορά στο Σώμα Επιθεωρητών - Ελεγκτών Δημόσιας Διοίκησης (ΣΕΕΔΔ) και τη Γενική Διεύθυνση Δημοσιονομικών Ελέγχων. Το μεν πρώτο έχει ως αποστολή του τη διασφάλιση της εύρυθμης και αποτελεσματικής λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης, με την επισήμανση φαινομένων κακοδιοίκησης, διαφθοράς, αδιαφανών διαδικασιών, αναποτελεσματικότητας, χαμηλής παραγωγικότητας και κακής ποιότητας παρεχόμενων υπηρεσιών. Ως ελεγχόμενες υπηρεσίες αναφέρονται οι Δημόσιες Υπηρεσίες (κεντρικές ή περιφερειακές), Δημόσιες Επιχειρήσεις, Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' και Β' βαθμού, Επιχειρήσεις των ΟΤΑ, Κρατικά Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου. Η δε δεύτερη, έχει ως σκοπό τη διασφάλιση της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης του Κρατικού Προϋπολογισμού και του προϋπολογισμού των φορέων όπως αυτοί καθορίζονται με τη διαδικασία του άρθρου 3 του Ν. 3492/2006 (Α' 210), στο πλαίσιο και των οριζόμενων στην περίπτωση ιδ' του άρθρου 21 του Ν.4270/2014, καθώς και στο Ν.4182/2013. Οι παραγγελίες που απευθύνονται στην δεύτερη αφορούν έκτακτους ελέγχους κυρίως στους ΟΤΑ.

Στην τρίτη ερώτηση, η οποία αναφερόταν στο πρακτικό κομμάτι της εκτέλεσης των εισαγγελικών παραγγελιών, στις τυχόν παρουσιαζόμενες δυσλειτουργίες και στην επίλυσή τους, ο εισαγγελικός λειτουργός απάντησε τα εξής: «Ο αριθμός και η φύση των υποθέσεων σε συνάρτηση με τον αριθμό των ειδικών προανακριτικών υπαλλήλων καθιστούν δυσχερή την ολοκλήρωση της εκτέλεσης των παραγγελιών εντός εύλογου χρόνου. Τα τελευταία έτη παρατηρήθηκε μεταβολή στις αρμοδιότητες των ειδικών προανακριτικών υπαλλήλων (μετάβαση από την Οικονομική Επιθεώρηση στη Διεύθυνση Δημοσιονομικών Ελέγχων, μεταβολή στη δυνατότητα χορήγησης εισαγγελικών παραγγελιών στις Υπηρεσίες της ΑΔΑΕ, μεταβολή αρμοδιοτήτων του ΣΔΟΕ που δεν ενεργεί πλέον φορολογικούς ελέγχους κλπ)». Αναφέρεται πως υπάρχει πλήθος υποθέσεων προς διερεύνηση και το αντικείμενο είναι αρκετά πολύπλοκο, γεγονός που συμβάλλει στη βραδύτητα αποπεράτωσής τους. Σε αυτά προστίθεται και η έλλειψη ικανού αριθμού ειδικών προανακριτικών υπαλλήλων που να μπορούν να ασχοληθούν με τις υποθέσεις αυτές. Η Α.Α.Δ.Ε. δεν λαμβάνει παραγγελίες για διενέργεια

ελέγχων, ούτε μπορεί να παραγγέλεται προανάκριση και προκαταρκτική εξέταση από τον Εισαγγελέα Οικονομικού Εγκλήματος σε αυτήν. Όσο για το Σ.Δ.Ο.Ε. από το 2016 ουσιαστικά έχει χάσει την αρμοδιότητα για προληπτικούς φορολογικούς ελέγχους, οι οποίοι πέρασαν στην Α.Α.Δ.Ε. Έκτοτε το ΣΔΟΕ παραμένει μια ομάδα κρούσης με μεγάλες επιτυχίες στην αποκάλυψη κυκλωμάτων ναρκωτικών ουσιών, παρεμπορίου, νοθευμένων ποτών ή κλεψίτυπων προϊόντων και τσιγάρων, αλλά όχι ως βραχίονας φορολογικών ελέγχων όπως συνέβαινε παλαιότερα (Πλάντζος, 2019).

Η Οικονομική Επιθεώρηση, ως ενιαία ανώτατη Ελεγκτική Αρχή, σύμφωνα με τις διατάξεις του ΝΔ 1264 της 16/25-4-1942, ασκούσε την ανώτατη εποπτεία και τον έλεγχο όλων των Οικονομικών Υπηρεσιών και κάθε άλλης δημόσιας διαχείρισης χρηματικού ή υλικού, της διαχείρισης των παντός είδους κρατικών επιχειρήσεων, της διαχείρισης όλων, ανεξαιρέτως των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, και είχε την παρακολούθηση της ορθής εφαρμογής των φορολογικών νόμων, του Δημοσίου Λογιστικού ή άλλων οικονομικών νόμων. Από το 2014, καταργήθηκε και υπήρξε μεταβίβαση των αρμοδιοτήτων της στη Διεύθυνση Δημοσιονομικών Ελέγχων, η οποία κατά την άποψη του κ. Εισαγγελέα δεν λειτουργεί ομαλά.

Η επόμενη ερώτηση αφορούσε στην παροχή των απαραίτητων «εργαλείων» που θα μπορούσαν να βοηθήσουν στην ευκολότερη και ταχύτερη υλοποίηση του έργου του καθώς και στην παρουσία του απαραίτητου και καταρτισμένου έμπυχου δυναμικού. Χαρακτηριστικά ανέφερε τα εξής: «Είναι δύσκολο να συνδυαστούν γνώσεις ποινικού δικαίου και οικονομικών επιστημών στους προανακριτικούς υπαλλήλους, ώστε να συνταχθούν εκθέσεις ελέγχου ευχερώς κατανοητές από τους ποινικούς δικαστές. Στην κατεύθυνση αυτή ιδιαίτερα χρήσιμη θα ήταν η διενέργεια εξειδικευμένων σεμιναρίων επιμόρφωσης των ειδικών προανακριτικών υπαλλήλων στο οικονομικό ποινικό δίκαιο και στο δικονομικό ποινικό δίκαιο. Η υλικοτεχνική υποδομή που παρέχεται κρίνεται επαρκής, καθώς οι εισαγγελικοί λειτουργοί για την άσκηση των καθηκόντων τους δεν χρειάζονται εξειδικευμένα προγράμματα. ». Είναι φανερό, πως η διαπίστωση οικονομικών αδικημάτων, απαιτεί εξειδικευμένες γνώσεις, καθώς πρόκειται για πολύπλοκες διαδικασίες και τις περισσότερες φορές χρονοβόρες. Οι εκθέσεις ελέγχου θα πρέπει να διατυπώνονται με τέτοιο τρόπο ώστε οι ποινικοί δικαστές να μπορούν να τις κατανοήσουν και να μπορούν να διατυπώσουν δικαστική κρίση, καθώς η πλειονότητα αυτών δεν κατέχει γνώσεις οικονομικών. Επιπλέον, οι προανακριτικοί υπάλληλοι θα πρέπει να γνωρίζουν τόσο οικονομικό ποινικό δίκαιο όσο και δικονομικό, ώστε να είναι σε θέση να φέρνουν σε πέρας τις υποθέσεις σύμφωνα με τις νόμιμες διαδικασίες. Πρόταση του κ. Εισαγγελέα είναι η διενέργεια εξειδικευμένων σεμιναρίων επιμόρφωσης, τα οποία θα πρέπει να είναι διαρκή, ώστε να είναι σε θέση οι υπάλληλοι να παρακολουθούν τις συνεχείς νομοθετικές τροποποιήσεις. Για την

υλικοτεχνική υποδομή δεν είχε να προτείνει κάτι, καθώς όπως ανέφερε δεν χρειάζονται οι εισαγγελικοί λειτουργοί εξειδικευμένα προγράμματα και η υπάρχουσα υποδομή είναι επαρκής.

Στο ερώτημα αν οι νόμοι χρήζουν βελτίωσης στη διατύπωση τους ώστε να καθίσταται ευκολότερη η εξακρίβωση των οικονομικών εγκλημάτων και η επιβολή των νόμιμων κυρώσεων, η απάντηση του είχε ως ακολούθως: «Στο αδίκημα της απιστίας είναι εξαιρετικά δυσχερής η εξακρίβωση και η αποδεικτική θεμελίωση του ύψους της περιουσιακής ζημίας, η οποία πρέπει ρητά πλέον να είναι βέβαιη. Ωστόσο, η διατύπωση του νόμου δεν πρέπει να μεταβληθεί για λόγους εγγυητικούς και σαφήνειας». Σύμφωνα με τη νέα διατύπωση του νόμου, απαιτείται η πρόκληση βέβαιης ζημίας στην περιουσία άλλου. Όμως, ο δικαστικός λειτουργός δεν είναι πάντα σε θέση να προσδιορίσει αν και σε ποιο ύψος έχει επέλθει ζημία στην περιουσία άλλου. Ουσιαστικά έτσι βρίσκεται στη δύσκολη θέση να πρέπει να κρίνει εάν μια επιχειρηματική απόφαση ήταν –με επιχειρηματικά κριτήρια και μάλιστα του συγκεκριμένου τομέα– ορθή. Για το αν υπάρχει κακοδιαχείριση αποφαινεται αρχικά ο μέτοχος αλλά και πέραν αυτού, υπάρχουν, στη σύγχρονη Α.Ε., άλλα όργανα (ελεγκτές, επιτροπές εσωτερικού ελέγχου βάσει της εταιρικής διακυβέρνησης), που είναι πιο κατάλληλα από τον οποιονδήποτε τρίτο να διακρίνουν αν μία ζημία οφείλεται σε κακοδιαχείριση, ώστε να τίθεται ζήτημα ποινικής ευθύνης. Με τις νέες διατάξεις το αδίκημα της απιστίας όταν είναι σε βαθμό πλημμελήματος ή στρέφεται κατά των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, έπαψε να διώκεται αυτεπαγγέλτως και πλέον διώκεται κατ' έγκληση. Το ύψος της περιουσιακής ζημίας εξακολουθεί να είναι δύσκολο να καθοριστεί καθώς απαιτούνται εξειδικευμένες γνώσεις και μόνο ελεγκτικά όργανα μπορούν να βοηθήσουν σε αυτό τον τομέα (Παπαδιαμάντης, 2019).

Πολλές φορές απαιτείται η συνδρομή και συνεργασία με αλλοδαπές Αρχές ώστε να διαλευκανθούν οικονομικά εγκλήματα αλλά και να συλληφθούν οι δράστες αυτών. Σε σχετική ερώτηση, για την συνεργασία και τυχόν προβλήματα που προέκυψαν και τι χρήζει βελτίωσης, δόθηκε η εξής απάντηση: «Σε εξαιρετικές περιπτώσεις όταν κρίνεται απαραίτητο. Η αστυνομική συνεργασία είναι ταχύτερη από τη δικαστική. Η ευρωπαϊκή εντολή έρευνας απλοποίησε σημαντικά τη δικαστική συνδρομή και βελτίωσε τα αποτελέσματά της». Αναφέρει, πως οι αστυνομικές αρχές συνεργάζονται ταχύτερα απ' ότι οι δικαστικές. Η ευρωπαϊκή εντολή έρευνας ρυθμίζεται στον Ν. 4489/2017 που ενσωμάτωσε την Οδηγία 2014/41/ΕΕ. Πρόκειται για δικαστική απόφαση ή απόφαση την οποία εκδίδει ή επικυρώνει δικαστική αρχή κράτους- μέλους της ΕΕ («κράτος έκδοσης») με σκοπό την εκτέλεση ενός ή περισσότερων συγκεκριμένων ερευνητικών μέτρων σε άλλο κράτος- μέλος («κράτος εκτέλεσης») για τη λήψη αποδεικτικών στοιχείων. Βασίζεται στην αμοιβαία αναγνώριση, γεγονός που σημαίνει ότι η αρχή εκτέλεσης υποχρεούται να αναγνωρίσει το αίτημα του άλλου

κράτους και να μεριμνήσει για την εκτέλεσή του. Εκτελείται κατά τον ίδιο τρόπο και με την ίδια διαδικασία ως εάν το οικείο ερευνητικό μέτρο είχε διαταχθεί από αρχή του κράτους εκτέλεσης. Η ύπαρξή της βελτίωσε την συνεργασία των δικαστικών αρχών και την απλοποίησε ώστε να είναι ευκολότερη η συγκέντρωση των απαραίτητων στοιχείων και η παραπομπή των δραστών ενώπιον της δικαιοσύνης.

Στο πεδίο της συνήθους πρακτικής αφορούσε και η ερώτηση για το εάν παρουσιάζονται προβλήματα συνεννόησης μεταξύ των αρμόδιων ελεγκτικών Αρχών κατά την εκτέλεση κάποιας παραγγελίας, καθώς και αν οι εφαρμοστέες νομικές διατάξεις είναι επαρκώς σαφείς ή επαρκώς αποτελεσματικές σε ό,τι αφορά τη δυνατότητα διαπίστωσης αδικήματος ή / και επιβολής κυρώσεων. Εδώ, η απάντηση ήταν η εξής: <<Όχι, γιατί οι παραγγελίες για διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης απευθύνονται από τον εισαγγελέα που χειρίζεται τη δικογραφία στην καταλληλότερη κατά την κρίση του προανακριτική αρχή. Η μεταβολή του νομικού χαρακτηρισμού από κακουργήματα σε πλημμελήματα και το αντίστροφο και τα ζητήματα διαχρονικού δικαίου που δημιουργούνται αποτελούν σεβαστή επιλογή του νομοθέτη. Ο εισαγγελικός λειτουργός μένει πιστός στο νόμο και είναι ενημερωμένος για τα ζητήματα διαχρονικού δικαίου>> . Είναι φανερό πως λόγω της στοχευμένης κατεύθυνσης που δίνει ο εισαγγελέας στην κάθε διερευνόμενη υπόθεση και κατά την αποστολή της παραγγελίας του στην αρμόδια προανακριτική Αρχή, δεν παρουσιάζονται δυσλειτουργίες. Η σημασία του διαχρονικού δικαίου καταδεικνύεται ιδίως μετά την μετάβαση από ένα νομοθετικό καθεστώς σε άλλο, οπότε οι κοινωνοί του δικαίου έρχονται αντιμέτωποι με πλείστα ζητήματα σχετικά με την εφαρμογή των παλαιότερων ή των νεότερων ρυθμίσεων, προς επίλυση δε των ζητημάτων αυτών καταφεύγουν στις μεταβατικές διατάξεις που συνοδεύουν συνήθως τις νεότερες ρυθμίσεις.

Στην ερώτηση που κλείνει το ερωτηματολόγιό, έγινε αναφορά στον καινούριο θεσμό που αφορά την ευρωπαϊκή δικαιοσύνη, τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας, και σε ποιο βαθμό θα υποβοηθήσει ή θα δυσχεράνει το έργο του. Η άποψη του ήταν θετική: <<Κάθε εξειδίκευση βοηθά σημαντικά στην ποιότητα του αποδεικτικού υλικού της προκαταρκτικής εξέτασης και στην αύξηση του αριθμού των υποθέσεων. Αυτό που πρέπει να καθορίζεται νομοθετικά με σαφήνεια είναι η διάκριση των λειτουργικών αρμοδιοτήτων των εισαγγελέων ειδικών καθηκόντων>>. Όπως αναφέρθηκε εκτενώς σε προηγούμενο υποκεφάλαιο, η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία αναμένεται να λειτουργήσει κατά το 2020 και θα ασχολείται με τα ποινικά αδικήματα που υπάγονται κατά το πλείστον στην αρμοδιότητα του Οικονομικού Εισαγγελέα και συγκεκριμένα με αυτά που στρέφονται εναντίον των οικονομικών συμφερόντων της ΕΕ. Μόνο θετικά θα συνεισφέρει στην εξακρίβωση αυτών των εγκλημάτων καθώς πιθανολογείται πως θα διώκονται περισσότερες υποθέσεις. Το μόνο θέμα που θα πρέπει να επιλυθεί, ώστε να μην

υπάρξουν δυσλειτουργίες και σύγκρουση αρμοδιοτήτων, είναι ο σαφής καθορισμός των αρμοδιοτήτων των εθνικών οικονομικών εισαγγελιών.

Συμπερασματικά ο Οικονομικός Εισαγγελέας ασχολείται με την δίωξη όχι μόνο των καθαρά φορολογικών αδικημάτων, τη δίωξη του λαθρεμπορίου καθώς και με την νομιμοποίηση των εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες που είναι τα κατεξοχήν οικονομικά εγκλήματα, αλλά και με αδικήματα του Ποινικού Κώδικα που αφορούν τόσο τους υπαλλήλους όσο και τους ιδιώτες, και τα οποία έμμεσα οδηγούν σε έγκλημα σχετιζόμενο με επιδίωξη οικονομικού οφέλους. Στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων του ανήκει και η διαβίβαση παραγγελιών προς τις Υπηρεσίες που είναι επιφορτισμένες με τους φορολογικούς ελέγχους και την επιβολή των νόμιμων κυρώσεων. Τέτοιες είναι η Οικονομική Αστυνομία, το ΣΔΟΕ, το ΣΕΕΔΔ και η Γενική Διεύθυνση Δημοσιονομικών Ελέγχων, στις οποίες μπορούν να δίνουν παραγγελίες και οι υπόλοιποι εισαγγελείς ανάλογα με την καθ' ύλην και κατά τόπο αρμοδιότητα τους. Η ειδοποιός διαφορά τους με τον Οικονομικό Εισαγγελέα είναι ότι μόνο αυτός μπορεί να απευθύνει παραγγελίες στη Διεύθυνση Ερευνών Οικονομικού Εγκλήματος (ΔΕΟΕ). Όσον αφορά το πρακτικό κομμάτι της εκτέλεσης των παραγγελιών του, παρουσιάζονται αρκετές δυσλειτουργίες καθώς τα τελευταία έτη πραγματοποιήθηκαν πολλές τροποποιήσεις στις Υπηρεσίες και τις αρμοδιότητες τους. Το ΣΔΟΕ έπαψε να έχει την αρμοδιότητα για προληπτικούς φορολογικούς ελέγχους, οι οποίοι πέρασαν στην Α.Α.Δ.Ε. Καταργήθηκε η Οικονομική Επιθεώρηση που στη θέση της υπεισήλθε η Διεύθυνση Δημοσιονομικών Ελέγχων. Τέλος, η ΑΑΔΕ δεν λαμβάνει παραγγελίες κάτι που δυσχεραίνει σημαντικά την εκτέλεση του μεγάλου σε αριθμό και συνάμα πολύπλοκων εισαγγελικών παραγγελιών. Για την εκτέλεση τους, χρειάζεται οι ειδικοί προανακριτικοί υπάλληλοι να διαθέτουν γνώσεις οικονομικών και ταυτόχρονα γνώσεις ποινικού δικαίου, προκειμένου να συντάσσονται εκθέσεις ελέγχου που θα είναι ευχερώς κατανοητές από τους ποινικούς δικαστές, οι οποίοι στην μεγάλη πλειονότητα τους δεν διαθέτουν οικονομικές γνώσεις.

Πάντως, πολλές φορές η διατύπωση των νόμων αποτελεί σημαντικό παράγοντα όσον αφορά το πόσο εύκολα ή πόσο δύσκολα εξακριβώνεται ένα οικονομικό έγκλημα. Σε πολλές περιπτώσεις για την εξακρίβωση οικονομικών αδικημάτων, χρειάζεται η συνδρομή αλλοδαπών αρχών καθώς υπάρχει διασυνοριακή ροή χρήματος, και αν δεν υπάρχει συνεργασία μεταξύ των διωκτικών αρχών, είναι δύσκολη η εξακρίβωση τους και επιβολή ποινών. Η αστυνομική συνεργασία μετρά αρκετά χρόνια ομαλής λειτουργίας, η ίδια ελπίδα υπάρχει και για αυτή μεταξύ των δικαστικών αρχών. Προς αυτή την κατεύθυνση συμβάλει ο θεσμός της ευρωπαϊκής εντολής έρευνας, που διευκολύνει τη διασυνοριακή εξασφάλιση αποδεικτικών στοιχείων. Το 2020 θα ξεκινήσει και η λειτουργία του θεσμού του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Εισαγγελέα που

αναμένεται να υποβοηθήσει σημαντικά το έργο των ειδικών εισαγγελέων των Κρατών- Μελών, τόσο σε ότι αφορά την ποιότητα του προανακριτικού υλικού όσο και σε ότι αφορά την αύξηση των διωκόμενων υποθέσεων.

5.2.2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ

Οι αστυνομικοί υπάλληλοι που ασχολούνται με την δίωξη φορολογικών αδικημάτων στην Υποδιεύθυνση Οικονομικής Αστυνομίας Βορείου Ελλάδος είναι συνολικά οκτώ σύμφωνα με τον Δ/τη της Υπηρεσίας. Με την απάντηση των ερωτηματολογίων ασχολήθηκαν οι πέντε από αυτούς, οι οποίοι για χάριν συντομίας θα αναφέρονται ως Α, Β, Γ, Δ, και Ε..

Αρχικά ζητήθηκε να αναφερθούν στα ποινικά αδικήματα, με την διερεύνηση των οποίων, ασχολούνται κατά το πλείστον. Και οι πέντε αρχικά ανέφεραν ότι ασχολούνται με τα αδικήματα φοροδιαφυγής του Ν. 4174/2013, οι τρεις με το λαθρεμπόριο του Ν. 2960/2001, δύο με το Ν.4144/2013 ‘Αντιμετώπιση παραβατικότητας στην Κοινωνική Ασφάλιση’, δύο με το Ν.4557/2018 ‘Νομιμοποίηση Εσόδων ’, ένας με το Ν.4308/2014 ‘ΕΛΠ’ (Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα) και τέλος, ένας με άλλα νομοθετήματα όπως Ν.4172/2013, Ν.2859/2000 κλπ.

Στην ερώτηση για την ύπαρξη έτερων διωκτικών Αρχών με το ίδιο αντικείμενο με αυτό που ασχολείται η Υπηρεσία τους, τρεις απάντησαν πως για την αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής υπάρχουν τα ΚΕΜΕΕΠ, ΚΕΦΟΜΕΠ, ΔΟΥ, ΥΕΔΔΕ και ένας την ΑΑΔΕ. Για την δίωξη του λαθρεμπορίου η ΕΛ.Υ.Τ., ΣΔΟΕ(όπως μετονομάστηκε), οι κατά τόπο Τελωνειακές Αρχές και ένας πρόσθεσε τις υπηρεσίες Ασφαλείας της Ελληνικής Αστυνομίας. Επίσης, ένας ανέφερε πως για το Ν.4557/2018 το ‘ΣΔΟΕ’, το Ν.4144/2013 το Σ.Ε.Π.Ε. & Π.Ε.Κ.Α. Για το αν η ύπαρξη τους συμβάλλει στην καλύτερη λειτουργία της Υπηρεσίας τους, τρεις απάντησαν πως η κάθε Υπηρεσία επιτελεί το σκοπό της, ο ένας από αυτούς θεωρεί πως αν υπάρχει συνεννόηση για αποφυγή παράλληλου ελέγχου από περισσότερες Υπηρεσίες δεν υπάρχουν προβλήματα, έτερος δήλωσε πως εμφανίζονται κάποια στις περιπτώσεις κοινών κλιμακίων. Ο τρίτος τόνισε την αποφυγή παράλληλων ελέγχων από διαφορετικές Υπηρεσίες και ότι σε ύπαρξη αιφνιδιαστικού ελέγχου πολλές φορές ενημερώνεται ο ελεγχόμενος για τους επικείμενους ελέγχους αν μια καταγγελία διαμοιράζεται σε περισσότερες Υπηρεσίες. Οι λοιποί δύο Δ και Ε θεωρούν αρνητική την ύπαρξη περισσότερων Υπηρεσιών με παράλληλες αρμοδιότητες. Ο Δ αναφέρει πως οι περισσότερες Υπηρεσίες οδηγούν σε μεγαλύτερη γραφειοκρατία και χάνεται χρόνος για την επεξεργασία μιας υπόθεσης. Ο τελευταίος δε, αναφέρει πως ‘Δημιουργεί προβλήματα και καλό θα ήταν να σταματήσει η επικάλυψη, θα οδηγούσε στην καλύτερη λειτουργία του δημόσιου ελεγκτικού τομέα’. Θα μπορούσε λοιπόν να εξαχθεί το συμπέρασμα, ότι αν υπάρχει επαρκής συνεννόηση μεταξύ των ελεγκτικών αρχών πιθανότατα να υπάρχουν θετικά αποτελέσματα.

Όμως, η συνεννόηση κατά το πλείστον ελλείπει οπότε ίσως ένας εμφανής διαχωρισμός αρμοδιοτήτων χωρίς περαιτέρω επικάλυψη, θα συνεισέφερε στην αποτελεσματικότητα των ελεγκτικών μηχανισμών.

Η τρίτη ερώτηση αφορούσε στην ύπαρξη απαραίτητης υλικοτεχνικής υποδομής και κατάρτισης για τον έλεγχο και την διαπίστωση των αδικημάτων, και αν όχι να αναφέρουν προτάσεις χορήγησης κατάλληλων μέσων και εκπαίδευσης. Οι τέσσερις από τους πέντε θεωρούν πως δεν διαθέτουν την κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή, καθώς δεν έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο. Δύο αναφέρονται στην ανεπάρκεια Η/Υ οι οποίοι μάλιστα είναι απαρχαιωμένοι. Δύο επίσης, αναφέρονται στην ανεπάρκεια του ανθρωπίνου δυναμικού και ότι δεν έχουν πρόσβαση σε εφαρμογές του Υπουργείου Οικονομικών. Μάλιστα ο Ε ανέφερε και την αδυναμία πρόσβασης στο Σύστημα Μητρώων Τραπεζικών Λογαριασμών & Λογαριασμών Πληρωμών (ΣΜΤΛΛΠ), με σκοπό τη διευκόλυνση της διαβίβασης προς τα Τραπεζικά Ιδρύματα αιτημάτων παροχής πληροφοριών σχετικά με τους τραπεζικούς λογαριασμούς φορολογουμένων για την εξυπηρέτηση του ελεγκτικού έργου. Ο Δ θεωρεί πως το προσωπικό είναι πλήρως καταρτισμένο επιστημονικά αλλά λόγω των συνεχών μεταβολών του φορολογικού πλαισίου και του εκσυγχρονισμού του τρόπου τήρησης λογιστικών αρχείων χρειάζεται συνεχή εκπαίδευση & ενημέρωση. Συνεχίζει λέγοντας πως '...Η Υ.Ο.Α.Β.Ε. χρειάζεται στο πλαίσιο εκτέλεσης των αρμοδιοτήτων να έχει τουλάχιστον άμεση πρόσβαση στις ηλεκτρονικές εφαρμογές που έχει και η Α.Α.Δ.Ε.(όπως πρόσβαση φορολογικών δηλώσεων, Εφαρμογή Αυτοματοποιημένου Ελέγχου Προσαύξησης Περιουσίας)'. Συνεπώς, πέραν της απουσίας εκσυγχρονισμένων Η/Υ και της αδιανόητης αδυναμίας πρόσβασης στο διαδίκτυο από τους υπαλλήλους μιας τέτοιας υπηρεσίας αιχμής, η σημαντικότερη παρατήρηση αφορά την απουσία ηλεκτρονικής σύνδεσης των αρχείων και των εφαρμογών ανάμεσα στο υπουργείο Οικονομικών και τις λοιπες ελεγκτικές υπηρεσίες που ανήκουν σε άλλα υπουργεία.

Κατόπιν ζητήθηκε η άποψή τους για τη διατύπωση των νόμων που εφαρμόζουν και αν χρήζουν αυτοί βελτίωσης, δυσκολεύοντας την πρακτική του ελέγχου και τη διαπίστωση παράβασης ή καθιστούν ενδεχομένως αδύνατη των εφαρμογή των οικείων διατάξεων στην πράξη. Εδώ παρουσιάζεται τεράστια απόκλιση μεταξύ των τεσσάρων πρώτων ερωτηματολογίων και του πέμπτου. Στα πρώτα δεν αναφέρεται κάποια διάταξη που να χρήζει βελτίωσης, ενώ στο πέμπτο ο ερωτώμενος απαντά πως είναι τόσες πολλές που αδυνατεί να τις αναφέρει.

Στη συνέχεια ερωτήθηκαν για το τι θα μπορούσε να αλλάξει, κατά την λειτουργία της Υπηρεσίας τους, είτε σε θεσμικό είτε σε οργανωτικό επίπεδο, προκειμένου αυτή να γίνει αποδοτικότερη. Οι τρεις ανέφεραν την πρόσληψη προσωπικού και συγκεκριμένα

οικονομολόγων ειδικών καθηκόντων. Ο ένας εξ αυτών (Β) προσθέτει πως χρειάζεται 'άμεση ενημέρωση αναφορικά με τις αλλαγές στη νομοθεσία που αφορά την υπηρεσία' ενώ ο Δ τονίζει πως χρειάζεται 'η μείωση των Εισαγγελικών Παραγγελιών με την ίδρυση ξεχωριστής Υπηρεσίας αποκλειστικά για αυτό το σκοπό'. Ο Γ από την πλευρά του δεν θεωρεί επιτακτική την ανάγκη πρόσληψης νέου προσωπικού παρά το 'Να υπάρχει καλύτερη κατανομή του προσωπικού και καλύτερη χρήση του προσωπικού'. Ο Ε αναφέρει πως 'Ο επικεφαλής πρέπει να έχει ελεγκτική προϋπηρεσία και να γνωρίζει έστω απλές οικονομικές έννοιες και ελεγκτικές πρακτικές. Πρέπει το προσωπικό που στελεχώνει μια τέτοια υπηρεσία (γενικών καθηκόντων) να έχει υποχρέωση παραμονής 5 ετών, αλλιώς δεν αξίζει η εκπαίδευση τους'. Στην εν λόγω Υπηρεσία απασχολούνται τόσο αστυνομικοί γενικών καθηκόντων όσο και ειδικών καθηκόντων. Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν αυτοί που δεν δεσμεύονται με την τοποθέτησή τους σε Υπηρεσίες με οικονομικό αντικείμενο, και έτσι μπορούν να μετατεθούν, να αποσπαστούν ή να διατεθούν και σε άλλες Υπηρεσίες με λοιπές αστυνομικές αρμοδιότητες. Όσο για την δεύτερη κατηγορία, πρόκειται για αστυνομικούς που προσλήφθηκαν για συγκεκριμένο σκοπό και στελέχωση συγκεκριμένων Υπηρεσιών, στην προκειμένη περίπτωση, οικονομικών Υπηρεσιών. Πάντως καλό θα ήταν ο επικεφαλής μιας τέτοιας υπηρεσίας να έχει στοιχειώδεις γνώσεις οικονομικών και ελεγκτικής, ώστε να μπορεί να τοποθετεί και να κατευθύνει αναλόγως το υπάρχον έμψυχο δυναμικό αναλόγως των αναγκών, δεδομένου πως στην παρούσα χρονική περίοδο, οι προσλήψεις γίνονται με φειδώ.

Στη συνέχεια ερωτήθηκαν αν υπάρχει συνεργασία κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους με λοιπές εθνικές και διεθνείς ελεγκτικές Αρχές, αν αυτή είναι αποδοτική ή αν υπάρχουν ζητήματα που θα έχρηζαν βελτίωσης. Οι πρώτοι τέσσερις αστυνομικοί υπάλληλοι ανέφεραν αργαστή συνεργασία με λοιπές εθνικές και αλλοδαπές ελεγκτικές Αρχές, κυρίως με Interpol-Europol και με όλες τις αντίστοιχες-ανάλογες υπηρεσίες όλων των χωρών του κόσμου μέσω της Δ/σης Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων (Δ.Δ.Ο.Σ.) του Υπ.Οικονομικών. Ο Δ ανέφερε συνεργασία 'Κυρίως με ξένες Αστυνομικές Αρχές ή Δικαστικές οι οποίες ζητάνε στοιχεία από το αρχείο της Υπηρεσίας μας'. Ο Ε απάντησε ως εξής: 'Δυστυχώς στην ΕΛΑΣ δυσκολευόμαστε να ζητήσουμε την συνδρομή όχι μόνο υπηρεσιών του εξωτερικού αλλά ακόμα και εντός ΕΛΑΣ διότι φοβόμαστε την διαρροή'.

Στο τελευταίο σκέλος ζητήθηκε να περιγραφεί κάποια υπόθεση περιληπτικά και χωρίς την αναφορά προσωπικών στοιχείων στην οποία παρουσιάστηκαν προβλήματα συνεννόησης μεταξύ των αρμόδιων ελεγκτικών Αρχών ή όπου οι εφαρμοστέες νομικές διατάξεις δεν ήταν επαρκώς σαφείς ή επαρκώς αποτελεσματικές σε ό,τι αφορά τη δυνατότητα διαπίστωσης αδικήματος ή / και επιβολής κυρώσεων. Οι πρώτοι τέσσερις απάντησαν αρνητικά, δηλαδή δεν αντιμετώπισαν

κάποιο πρόβλημα σε κάποια από τις υποθέσεις που χειρίστηκαν, ενώ ο πέμπτος δήλωσε χαρακτηριστικά πως ‘Το 80% των δικογραφιών που δουλεύτηκαν τα τελευταία δύο χρόνια από την Υπηρεσία μας προήλθαν από την ΥΕΔΔΕ και το ΣΔΟΕ (κυρίως), οι υποθέσεις αυτές δεν ξεκίνησαν για να περαιωθούν από τις ανωτέρω υπηρεσίες αλλά, οι δύο ανωτέρω υπηρεσίες προσπαθούσαν να τις αποστείλουν ή μια στην άλλη και σε τρίτες υπηρεσίες. Το αποτέλεσμα είναι ότι μας ήρθαν λίγο πριν την παραγραφή τους σε κακή κατάσταση (πολλές ελλείψεις)’. Με τις αλληπάλληλες αλλαγές και τη σύσταση νέων Υπηρεσιών (ΑΑΔΕ) και την κατάργηση άλλων (ΣΔΟΕ) δημιουργήθηκαν πολλές δυσλειτουργίες ως προς την εκτέλεση των εισαγγελικών παραγγελιών. Η ΑΑΔΕ όπως αναφέραμε και στο αντίστοιχο υποκεφάλαιο δεν λαμβάνει εισαγγελικές παραγγελίες παρά μόνο αυτές για τις οποίες η παραγγελία του Εισαγγελέα έγινε μετά από αίτημα της ελεγκτικής αρχής της Α.Α.Δ.Ε. στην οποία ανήκουν. Επιπρόσθετα η κατάργηση του ΣΔΟΕ έφερε πολλές αλλαγές στην εκτέλεση των παραγγελιών, πολλές από τις οποίες έμειναν ανολοκλήρωτες ενώ άλλες ανεκτέλεστες με αποτέλεσμα να καταλήξουν τελικά σε άλλες Υπηρεσίες ενώ πέρασε άπρακτο μεγάλο χρονικό διάστημα, με αποτέλεσμα να υπάρχει κίνδυνος παραγραφής. Έτσι αυξήθηκε ο όγκος εργασίας αναφορικά με τις εισαγγελικές παραγγελίες, ώστε να καθίσταται δύσκολη η πραγματοποίηση επιτόπιων ελέγχων.

Συμπερασματικά η Υποδιεύθυνση Οικονομικής Αστυνομίας Βορείου Ελλάδος (Υ.Ο.Α.Β.Ε.) διαθέτει δύο Τμήματα, το Τμήμα Προστασίας Δημόσιας Περιουσίας και το Τμήμα Φορολογικής Αστυνόμευσης και Ασφαλιστικής Προστασίας. Για τη διεξαγωγή της έρευνας και τη λήψη συμπερασμάτων έγινε κρούση στους υπαλλήλους του δεύτερου τμήματος. Κύρια ενασχόληση των περισσότερων είναι τα αδικήματα φοροδιαφυγής του Ν. 4174/2013, το λαθρεμπόριο του Ν. 2960/2001, ο Ν.4144/2013 για την αντιμετώπιση παραβατικότητας στην Κοινωνική Ασφάλιση και ο Ν.4557/2018 που αφορά την νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Η ύπαρξη περισσότερων διωκτικών Αρχών με αντικείμενο όμοιο με την Υ.Ο.Α.Β.Ε. δημιουργεί κάποια λειτουργικά προβλήματα γιατί υπάρχει επικάλυψη σε πολλές υποθέσεις, πολλαπλοί έλεγχοι από διάφορες Υπηρεσίες και γενικά αύξηση της γραφειοκρατίας με αποτέλεσμα να χάνεται πολύτιμος χρόνος για την διεκπεραίωση μιας υπόθεσης. Αποτελεσματική λύση θα ήταν η σωστή πληροφόρηση και συνεργασία των Υπηρεσιών και η σύνδεσή τους μέσω διαδικτυακών εφαρμογών. Βέβαια η έλλειψη της απαιτούμενης υλικοτεχνικής υποδομής είναι ένα θλιβερό γεγονός. Στην σύγχρονη εποχή με την ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας και της απαραίτητης χρήσης του διαδικτύου, ο φοροελεγκτικός μηχανισμός δεν έχει πρόσβαση σε αυτό. Η ύπαρξη Η/Υ παλαιότερης τεχνολογίας και η αδυναμία πρόσβασης σε εφαρμογές της ΑΑΔΕ και στο Σύστημα Μητρώων Τραπεζικών Λογαριασμών & Λογαριασμών Πληρωμών, δυσχεραίνει ακόμα περισσότερο το ελεγκτικό έργο. Για να γίνει όμως αποδοτικότερη η Υπηρεσία αυτή, η

πλειονηφία των ερωτηθέντων θεωρεί αναγκαία την πρόσληψη προσωπικού με γνώσεις πάνω στο οικονομικό αντικείμενο, ή τουλάχιστον την καλύτερη κατανομή του ήδη υπάρχοντος προσωπικού και φυσικά την άμεση ενημέρωση του για τις τρέχοντες αλλαγές. Με τον τρόπο αυτό θα καλυφθούν οι όλο και αυξανόμενες ανάγκες που επιτείνονται με το μεγάλο αριθμό των εισαγγελικών παραγγελιών.

Παράδοξο αλλά ταυτόχρονα αληθές είναι, πως λόγω της μεταβολής που επήλθε στη σύσταση κάποιων Υπηρεσιών καθώς και στη δημιουργία- κατάργηση άλλων, βρέθηκαν πολλές παραγγελίες του εισαγγελέα να είναι ανεκτέλεστες ή να παρουσιάζουν πολλά κενά και οι περισσότερες στα χρονικά όρια παραγραφής των αδικημάτων τους, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να γίνει η ενδεδειγμένη και επιμελής έρευνα τους. Μία λύση θα μπορούσε να είναι η δημιουργία άλλου Τμήματος μέσα στην Διεύθυνση Οικονομικής Αστυνομίας, που να ασχολείται μόνο με την εκτέλεση των παραγγελιών αυτών, ώστε οι υπόλοιποι υπάλληλοι να απασχολούνται κυρίως με επιτόπιους ελέγχους και εξακρίβωση παραβάσεων. Πάντως αν σκεφτεί κανείς πως οι ελεγκτές σε ένα τόσο νευραλγικό τμήμα είναι τόσο λίγοι σε αριθμό, όπως αναφέρθηκε από τον αρμόδιο Τμηματάρχη, κρίνεται επιτακτική η ανάγκη περαιτέρω στελέχωσης με εξειδικευμένο προσωπικό.

Κατά γενική ομολογία υπάρχει αγαστή συνεργασία με λοιπές εθνικές και αλλοδαπές ελεγκτικές Αρχές κυρίως με Interpol-Europol και με όλες τις αντίστοιχες-ανάλογες υπηρεσίες όλων των χωρών του κόσμου μέσω Δ/νσης Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων (Δ.Δ.Ο.Σ.) του Υπ.Οικονομικών. Όμως υπάρχει και η ακριβώς αντίθετη άποψη, που λέει πως επικρατεί βαθιά εσωστρέφεια στους κόλπους της ΕΛ.ΑΣ. για τον φόβο 'διαρροής'. Το πιθανότερο πάντως είναι πως υπάρχει σε μεγάλο βαθμό συνεργασία μεταξύ της ΕΛ.ΑΣ. και των διεθνών αστυνομικών Υπηρεσιών και για το λόγο αυτό δεν αναφέρονται απτά παραδείγματα δυσλειτουργίας μεταξύ τους.

5.2.3 ΔΗΜΟΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΚΑΤΕΡΙΝΗΣ

Στη ΔΟΥ Κατερίνης παραδόθηκαν τα ίδια ερωτηματολόγια με αυτά των υπαλλήλων της Οικονομικής Αστυνομίας, και διαμέσου της Δ/ντριας της Υπηρεσίας, επεστράφησαν συμπληρωμένα δέκα από αυτά. Οι ελεγκτές φορολογικών αδικημάτων στην εν λόγω ΔΟΥ, σύμφωνα με πληροφορίες, είναι περίπου άλλοι δέκα. Χάριν συντομίας, θα αναφέρονται ως Α, Β, Γ, Δ, Ε, Στ, Ζ, Η,Θ, Ι.

Στο ερώτημα με ποια αδικήματα ασχολούνται και ποιες διατάξεις που τα αναφέρουν δόθηκαν οι εξής απαντήσεις:

Α)Αδικήματα φοροδιαφυγής. Σχ. νόμοι: 2238/94, 4174/13, 4337/15, 2859/00, Π.Δ.186/92, 4254/14, 2523/97

Β)Με αδικήματα φοροδιαφυγής. Ν.4308/2014, Ν.4174/2013, Ν.4172/2013, Ν.2859/2000

Γ)Φοροδιαφυγή όσον αφορά την εκπλήρωση υποχρεώσεων έκδοσης- λήψης φορολογικών στοιχείων και υποβολής φορολογικών δηλώσεων απόδοσης παρακρατούμενων φόρων- τελών κτλ

Δ)Η υπηρεσία μου ασχολείται κυρίως με τη διερεύνηση αδικημάτων φοροδιαφυγής, στις φορολογίες εισοδήματος, ΦΠΑ, παρακρατούμενων φόρων, τελών χαρτοσήμου κλπ, βάσει των διατάξεων των νόμων 2238/94, 4172/13, 1642/86, 2859/00, καθώς και άλλων νόμων.

Ε)Παραβάσεις έκδοσης φορολογικών στοιχείων Ν.4308/2014 και 4174/2013

ΣΤ)Με τον προληπτικό έλεγχο. Διατάξεις του Ν.4308/2014, ΠΟΛ 1003/2014, Ν.4174/2013

Ζ)-Παραγραφή κληρονομιών, δωρεών- γονικών και ΦΠΑ, απαλλαγές γεωργικές και α' κατοικιών

-Ν.2961/2002, Ν1521/1950, Ν.1078/1980, Ν.634/1977 σε συνδυασμό με τον Ν.4509/2017.

Η)Έλεγχος ΦΠΑ(Ν.2859/2000), έλεγχος Κ.Φ.Α.Σ.(Ν.4093/2012), έλεγχος τελών χαρτοσήμου(Κ.Ν.Τ.Χ. 4577/1930)

Θ)Κυρίως αδικήματα φοροδιαφυγής (ν.4174/2013- 4172/2013- ν.2238/84- ν.2859/00)

Ι)Φοροδιαφυγή(άρθρο 66, Ν.4174/2013)

Στην ερώτηση αν υπάρχουν έτερες Υπηρεσίες με παράλληλες αρμοδιότητες και αν συμβάλλουν στην καλύτερη λειτουργία της δικής τους Υπηρεσίας, οι περισσότεροι, πέντε στον αριθμό, απάντησαν πως υπάρχουν και άλλες αναφέροντας την Οικονομική Αστυνομία, την ΥΕΔΔΕ, το ΣΔΟΕ και το ΙΚΑ, θεωρώντας πως αυτές υποβοηθούν το έργο τους χωρίς να δημιουργούνται προβλήματα, καθώς και ένας ακόμη που λαμβάνει βοήθεια από την Αστυνομία σε επιτόπιους ελέγχους χωρίς να υπάρχουν προβλήματα. Δύο απάντησαν ότι υπάρχουν και άλλες Υπηρεσίες με παράλληλες αρμοδιότητες όμως υπάρχουν προβλήματα όταν δεν συντονίζονται αποτελεσματικά οι ενέργειες τους και δεν υπάρχει άμεση πληροφόρηση. Ένας θεωρεί πως από την ύπαρξη τους, δεν επηρεάζεται η Υπηρεσία του ούτε θετικά ούτε αρνητικά, ενώ ένας προφανώς εκ παραδρομής μη κατανοώντας την ερώτηση ανέφερε 'Όχι, δεν υπάρχουν άλλοι ελεγκτικοί -ιδιωτικοί μηχανισμοί. Για να διεξαχθεί ο έλεγχος του κεφαλαίου χρειάζεται η πρόσβαση του ελεγκτή σε προσωπικά στοιχεία τα οποία για λόγους ασφαλείας είναι απόρρητα για άλλους φορείς(ιδιωτικούς)'. Αν και γενικά η συνεργασία με λοιπές ελεγκτικές αρχές έχει θετικό αποτύπωμα, όταν δεν υπάρχει επαρκής συνεννόηση, δημιουργούνται δυσλειτουργίες.

Όσον αφορά, το αν είναι ενδεδειγμένη η υλικοτεχνική υποδομή που διαθέτει η Υπηρεσία και η κατάρτιση που πρέπει να έχουν οι ελεγκτές, οι απαντήσεις δυστυχώς δεν είναι θετικές. Σε μία

ευρωπαϊκή χώρα σαν την Ελλάδα κατά τον 21ο αιώνα Υπηρεσίες αιχμής, όπως είναι οι ΔΟΥ, δεν διαθέτουν τον απαραίτητο για τον έλεγχο υλικοτεχνικό εξοπλισμό. Εννέα στους δέκα ερωτώμενους, αποκρίθηκαν πως δεν διαθέτουν τα απαραίτητα για την εκτέλεση των καθηκόντων τους. Πέντε από αυτούς τόνισαν την απουσία σύγχρονων Η/Υ, με το υπάρχον υλικό να μην είναι πλήρες και να είναι απαρχαιωμένο, και την απουσία πρόσβασης στο διαδίκτυο. Τέσσερεις δήλωσαν πως υπάρχει έλλειμμα στην κατάρτιση του προσωπικού και δύο τόνισαν την ανάγκη συχνών εκπαιδεύσεων των ελεγκτών. Ένας δήλωσε πως δεν υπάρχει εξειδίκευση, 'Η εκπαίδευση του προσωπικού γίνεται κατά αντικείμενο χωρίς πολλές φορές να υπάρχει εξειδίκευση σε πραγματικά δεδομένα και συνθήκες'. Επίσης ένας στάθηκε στην απουσία διασύνδεσης των Υπηρεσιών αναφέροντας ως παραδείγματα το Κτηματολόγιο, τα Υποθηκοφυλακεία, κτλ. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και μία απάντηση, 'η πρόσβαση με κωδικούς(που δεν μας δίνονται) στη φόρμα φόρου εισοδήματος και Ε9 είναι απαραίτητο εργαλείο για τον έλεγχο των υποθέσεων που δυστυχώς δεν υφίστανται'. Είναι φανερό πως ο ελεγκτής αποστερείται από τα στοιχειώδη, που θα τον διευκολύνουν κατά τον έλεγχο και τη διαπίστωση φορολογικών παραβάσεων.

Αναγκαία θεωρείται, όπως και προτάθηκε από τους υπαλλήλους, η ανάγκη χορήγησης στους ελεγκτές, φορητών Η/Υ και σύγχρονων ευέλικτων εφαρμογών και προγραμμάτων που με την συχνή και πρακτική κατάρτιση τους, θα τους κάνει πιο αποτελεσματικούς. Η διασύνδεση των υπηρεσιών είναι αναγκαία, καθώς έτσι ο ελεγκτής θα έχει πρόσβαση σε πληροφορίες που πιθανόν να διευκολύνουν το έργο του. Βέβαια, θα πρέπει να υπάρχουν δικλίδες ασφαλείας για να αποφεύγεται η άσκοπη πρόσβαση σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα. Ακόμα, αναφέρθηκε η ανάγκη χορήγησης οχημάτων, εκτυπωτών και φωτοτυπικών μηχανημάτων. Τέλος, μόνο ένας διαβλέπει θετικά την όλη κατάσταση αναφέροντας χαρακτηριστικά 'Πιστεύω ότι τα τελευταία χρόνια βελτιώθηκε σε σημαντικό βαθμό η υλικοτεχνική υποδομή και κατάρτιση για τον έλεγχο, αν και κατά τη γνώμη μου άργησε πολύ να συμβεί αυτό. Ακόμη πιστεύω ότι απαιτείται περαιτέρω βελτίωση των υποδομών των υπηρεσιών σχετικά με τον έλεγχο, καθόσον υπολειπόμεθα αρκετά των αντίστοιχων υπηρεσιών των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης'.

Πολλές φορές οι διατυπώσεις των νόμων είναι ασαφείς με αποτέλεσμα οι υπάλληλοι καθώς και οι πολίτες να μην μπορούν να τους εφαρμόσουν πλήρως ακόμα και αν το επιθυμούν. Στη σχετική ερώτηση για τυχόν ασάφειες των νόμων και τυχόν δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι ελεγκτές στην καθημερινή πρακτική, τρεις πιστεύουν ότι είναι δυσνόητες οι φορολογικές διατάξεις, δύο ότι υπάρχει πολυνομία με αποτέλεσμα πολλές φορές ο ένας νόμος να εμπλέκεται με άλλον. Υπάρχει σχετική αργοπορία στην έκδοση διευκρινιστικών και Εγκυκλίων και Αποφάσεων (ΠΟΛ), 'Οι διευκρινιστικές και οι ΠΟΛ των νόμων καθυστερούν πολύ με

αποτελέσματα τα ελεγκτικά όργανα να μην είναι σωστά ενημερωμένα ως προς την εκτέλεση των καθηκόντων τους και την εφαρμογή των νόμων'. Ένας εξέφρασε την θέληση του για περισσότερες ΠΟΛ που να διευκρινίζουν και να επεξηγούν τους νόμους. Ένας παραπονέθηκε για ύπαρξη πλείστων περιπτώσεων διαφορετικής ερμηνείας '... στη φορολόγηση (π.χ. στην επιβολή κυρώσεων του Ν.4174/2013) και ακόμη ένας για συχνή τροποποίηση των βασικών νόμων χωρίς την παροχή σαφών οδηγιών. Παρόλα αυτά, δύο από τους ελεγκτές δήλωσαν πως δεν υπάρχουν σημεία στην διατύπωση των νόμων που να χρήζουν βελτίωσης. Μάλιστα ο ένας αναφέρθηκε στον τομέα αρμοδιότητας του, στο Κεφάλαιο, όπου '... οι νόμοι που εφαρμόζονται είναι πολύ ξεκάθαροι. Εξάλλου, αν υπάρχει κάποια δυσκολία υπάρχει καλή συνεργασία και με τους λοιπούς συνεργάτες αλλά και με το αντίστοιχο τμήμα στο υπουργείο', ενώ ο έτερος δεν εμβάθυνε περισσότερο.

Ο κάθε εργαζόμενος μέσα από την καθημερινή τριβή με τις υποθέσεις της Υπηρεσίας του, έχει τις απόψεις του για την εν γένει λειτουργία της και το τι θα μπορούσε να μεταβληθεί προκειμένου να καταστεί αποδοτικότερη. Οι δύο λοιπόν, από αυτούς, δεν θα άλλαζαν κάτι σε οργανωτικό τομέα και σε θεσμικό πλαίσιο. Μάλιστα ο ένας βρίσκει θετική τη δημιουργία της ΑΑΔΕ και την ανεξαρτησία των εφοριών και λοιπών Υπηρεσιών του Υπουργείου Οικονομικών θεωρώντας ότι θα γίνουν αποδοτικότερες. Επιπλέον, ένας εκφράζει την ουδετερότητα του αναμένοντας τις ανακατατάξεις που επιφέρει η δημιουργία της ΑΑΔΕ. Εμφανίζεται η άποψη σε δύο ερωτηματολόγια, για αναζήτηση απλοποίησης του θεσμικού πλαισίου και των διαδικασιών ελέγχου, ενώ σε ένα γίνεται λόγος για ανάγκη ύπαρξης σταθερού φορολογικού νομοθετικού πλαισίου και κατάργηση της πολυνομίας. Δύο επιθυμούν συχνά σεμινάρια επιμόρφωσης, με τον ένα να επιθυμεί διαχωρισμό τους ανάλογα με το επίπεδο γνώσης τους (αρχαρίων, προχωρημένων κτλ) στο χώρο της υπηρεσίας και σε πρακτικό κυρίως επίπεδο. Ένας επίσης αναφέρει την αναγκαιότητα της μηχανογραφικής υποστήριξης κι ένας την 'Παροχή οικονομικών κινήτρων με την ταυτόχρονη εφαρμογή αντικειμενικής αξιολόγησης (Management by Objectives)'. Το MBO είναι ένα σύστημα προγραμματισμού και ελέγχου, στο οποίο οι ανώτεροι και οι υφιστάμενοι εργάζονται μαζί για να καθορίσουν τους επιχειρησιακούς στόχους και να καθορίσουν στόχους που πρέπει να επιτύχουν οι υφιστάμενοι και να καθορίσουν επίσης τον κύριο τομέα ευθύνης κάθε ατόμου όσον αφορά τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Και τέλος, σε ένα ερωτηματολόγιο δεν υπήρχε απόκριση.

Στα πλαίσια άσκησης των καθηκόντων, ίσως να χρειάζεται η συνεργασία με λοιπες εθνικές ή αλλοδαπές ελεγκτικές Αρχές. Ερωτήθηκαν λοιπόν, αν υπάρχει αγαστή συνεργασία ή αν υπάρχουν ζητήματα που χρήζουν βελτίωσης. Οι μισοί από τους υπαλλήλους δήλωσαν πως έχουν συνεργασία με λοιπες ελεγκτικές Αρχές κυρίως εγχώριες, όπως ΔΟΥ, ΥΕΔΔΕ, ΙΚΑ, καθώς η

επικοινωνία με Αρχές της αλλοδαπής γίνεται μέσω κεντρικών Υπηρεσιών του Υπουργείου και της ΑΑΔΕ. Η συνεργασία κυμαίνεται σε ικανοποιητικά επίπεδα, αν και πολλές φορές εμφανίζεται καθυστέρηση στην επικοινωνία και στην απόκριση. Χρειάζεται λοιπόν περαιτέρω συντονισμός και οργάνωση για αποτελεσματικότερη συνεργασία. Οι τέσσερις δήλωσαν πως λόγω της θέσης που κατέχουν δεν έχουν συνεργασία με λοιπές ελεγκτικές Αρχές ενώ ένας δήλωσε πως έχει περιορισμένη συνεργασία.

Τελικά, για την ύπαρξη προβλημάτων συνεννόησης κατά τον χειρισμό μιας υπόθεσης, οι μισοί απάντησαν αρνητικά, ο ένας δήλωσε ότι δεν έχει περιέλθει κάτι στην αντίληψη του και ένας δεν έδωσε κάποια απάντηση.

Όσο για τους υπόλοιπους, στο ένα ερωτηματολόγιο δόθηκε η εξής απάντηση ‘Υπάρχουν προβλήματα. Π.χ. στους προληπτικούς ελέγχους που εμπλέκονται πολλές υπηρεσίες όπου υπάρχουν σε ορισμένες χρονικές στιγμές και σε συγκεκριμένο τόπο επικαλυπτόμενοι (πολλαπλοί) έλεγχοι ενώ σε άλλες περιπτώσεις υπάρχουν λιγότεροι’. Εμφανίζεται λοιπόν, το πρόβλημα επικοινωνίας μεταξύ των ελεγκτικών μηχανισμών όπως αναφέρθηκε και σε απαντήσεις ανωτέρω ερωτήσεων. Έτσι, υπάρχουν περιπτώσεις όπου ελεγχόμενος δέχεται αλεπάλληλους ελέγχους από κλιμάκια διαφορετικών Υπηρεσιών και περιπτώσεις που δέχονται λιγότερους ίσως και καθόλου. Με αυτό τον τρόπο δεν υπάρχει ίση αντιμετώπιση όλων των φορολογικών υποκειμένων. Στο άλλο: ‘Απ’ ότι θυμάμαι για όλες τις υποθέσεις που μας εστάλησαν από άλλες ελεγκτικές Αρχές, και να υπήρχε κάποιο πρόβλημα, το επιλύσαμε κατόπιν συνεννόησης με αυτές’. Εδώ δεν γίνεται σαφές το είδος του προβλήματος αλλά καθίσταται σαφές πως υπήρχε αγαστή συνεργασία και το όποιο πρόβλημα επιλύθηκε. Ενώ στο τελευταίο: ‘Αποστολή πληροφοριακής έκθεσης από άλλη υπηρεσία στην ΔΟΥ τον μήνα Δεκέμβριο όπου και λόγω παραγραφής της υπόθεσης γίνεται ελλιπής έλεγχος’. Έγινε μνεία και ανωτέρω, πως στα πλαίσια της γενικότερης αναδιοργάνωσης των φοροελεγκτικών υπηρεσιών, με σύσταση και διάλυση κάποιων, δημιουργούνται προβλήματα στην ορθή εκτέλεση των ελέγχων και στην αναζήτηση φορολογικών αδικημάτων λόγω παρέλευσης άπρακτης της προθεσμίας για το χρόνο παραγραφής αυτών.

Συμπερασματικά οι ελεγκτές της ΔΟΥ Κατερίνης που συμμετείχαν στην έρευνα δήλωσαν πως ασχολούνται κυρίως με την διερεύνηση αδικημάτων φοροδιαφυγής, στην φορολογία εισοδήματος, ΦΠΑ, παρακρατούμενων φόρων, τελών χαρτοσήμου, με τον Κώδικα Φορολογικής Απεικόνισης Συναλλαγών κλπ καθώς και με τους προληπτικούς φορολογικούς ελέγχους. Η ύπαρξη έτερων υπηρεσιών με όμοιες αρμοδιότητες υποβοηθά το έργο τους συνήθως χωρίς να υπάρχουν προβλήματα, εφόσον υπάρχει η κατάλληλη συνεννόηση, η οποία σε ελάχιστες

περιπτώσεις δεν υφίσταται. Οπότε το πρόσημο των εμπειριών κρίνεται θετικό. Όσο για την συνεργασία με αρχές της αλλοδαπής, γίνεται μέσω κεντρικών Υπηρεσιών του Υπουργείου και της ΑΑΔΕ. Κρίνεται επίσης ικανοποιητική αν και υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης, κυρίως στο θέμα της επικοινωνίας και της ταχύτητας απόκρισης. Πολλές φορές ανακύπτει το πρόβλημα της ασυνεννοησίας μεταξύ των διαφόρων ελεγκτικών μηχανισμών στο πλαίσιο των προληπτικών ελέγχων. Αδήριτη ανάγκη αποτελεί η ομαλή συνεργασία και επικοινωνία μεταξύ των υπηρεσιών για να μην χάνεται πολύτιμος χρόνος στην διεκπεραίωση των υποθέσεων και κάποιοι να μην διαφεύγουν του ελέγχου. Μία λύση θα μπορούσε να είναι η ανάπτυξη βάσης δεδομένων με διενεργούμενους ελέγχους και αποτελέσματα αυτών, στην οποία βάση να έχουν πρόσβαση όλες οι υπηρεσίες. Η πρόσληψη προσωπικού ή και η αλλαγή του νομοθετικού πλαισίου, θα βοηθήσουν ώστε να περατώνονται αμεσότερα οι φορολογικές υποθέσεις.

Στον τομέα της υλικοτεχνικής υποδομής υπάρχει σαφές πρόβλημα που αναφέρεται σχεδόν από όλους. Όπως και οι υπάλληλοι της Οικονομικής Αστυνομίας έτσι και οι εφοριακοί δεν έχουν τα κατάλληλα εφόδια για να εκτελέσουν τα καθήκοντα τους. Και εδώ συναντάμε λίγους και απαρχαιωμένους Η/Υ χωρίς δυνατότητα πρόσβασης στο διαδίκτυο. Η απουσία συχνών και στοχευμένων εκπαιδεύσεων του προσωπικού, αποτελεί μεγάλο μειονέκτημα στην προσπάθεια παρακολούθησης των εξελίξεων στην νομολογία αλλά και στις σύγχρονες μορφές εγκληματικότητας. Επιπλέον, δεν υπάρχει διασύνδεση μεταξύ των υπηρεσιών ώστε να υπάρχει πρόσβαση σε ευρύτερο φάσμα βάσεων δεδομένων που θα βοηθούσε στον καλύτερο και αποτελεσματικότερο έλεγχο των οικονομικών συναλλαγών και των χρηματικών ροών.

Αποτελεί γενική παραδοχή πως υπάρχει πολυπλοκότητα στην διατύπωση των νόμων, οι οποίοι μεταβάλλονται συχνά, και ψηφίζονται νέοι που πολλές φορές οι διατάξεις του ενός μπλέκονται με τις διατάξεις του άλλου. Έτσι είναι πολύ δύσκολο τόσο για τον φορολογούμενο όσο και για τον ελεγκτή να εφαρμόσει την σωστή διάταξη. Παρατηρείται χαρακτηριστική αργοπορία στην έκδοση διευκρινιστικών εγκυκλίων που να επεξηγούν και να αποσαφηνίζουν τους νόμους. Θεωρείται αναγκαία η εξάλειψη του φαινομένου συχνής τροποποίησης των νόμων και των προβλεπόμενων ποινών, ώστε να μην υπάρχει δυσκολία στον έλεγχο και στην επιβολή των νόμιμων κυρώσεων. Παράλληλα αναγκαία θεωρείται και η έκδοση ΠΟΛ, που θα κάνουν σαφές τι λέει το γράμμα του νόμου και παροχή σχετικών κατευθύνσεων που θα κάνουν γνωστή την πολιτική που θα ακολουθήσει η εκάστοτε Υπηρεσία.

Ζητούμενο λοιπόν είναι η αύξηση της αποτελεσματικότητας των φοροελεγκτικών μηχανισμών και ο τρόπος που μπορεί να επιτευχθεί. Για να γίνει αποδοτικότερος ο κάθε υπάλληλος θα πρέπει να του παρέχονται τα κατάλληλα εργαλεία στην άσκηση των καθηκόντων του. Αυτά

μπορεί να είναι, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, ο κατάλληλος υλικοτεχνικός εξοπλισμός, η συνεχής εκπαίδευση και επιμόρφωση σε πρακτικά κυρίως θέματα, με διαχωρισμό ανάλογο του επιπέδου του κάθε υπαλλήλου και οι σαφείς οδηγίες για τον τρόπο εφαρμογής της νομοθεσίας. Επίσης θα πρέπει να υπάρχει προστασία σε θεσμικό επίπεδο. Πολλοί αναφέρουν πως η δημιουργία της ΑΑΔΕ και η ανεξαρτητοποίηση των εφοριών είναι ένα σημαντικό βήμα στον τομέα της αύξησης της αποδοτικότητας τους. Επειδή είναι ακόμα στην αρχή αυτό το εγχείρημα, κάποιιοι είναι διστακτικοί αναμένοντας να δουν πως θα λειτουργήσει. Ακούγεται το τελευταίο διάστημα πως καλό θα ήταν να εισέλθουν στις διοικήσεις των υπηρεσιών του δημόσιου τομέα, τεχνοκράτες και managers, και πως πρέπει να γίνει χρησιμοποίηση μοντέλων κόστους-οφέλους. Η παροχή κινήτρων, πάντα κάνει τους εργαζόμενους να έχουν μεγαλύτερη διάθεση για εργασία, και αίσθημα δικαιοσύνης για την προσφορά τους. Το τελευταίο επιτυγχάνεται με εφαρμογή αντικειμενικής αξιολόγησης του προσωπικού βάσει των στόχων που θα έχουν τεθεί από την Διοίκηση.

5.2.4 ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΣΟΔΩΝ

Σε ερωτηματολόγια που διαμοιράστηκαν μέσω της Διοικητού του περιφερειακού τμήματος της **Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων και Διασφάλισης Δημοσίων Εσόδων** με έδρα την Κομοτηνή απάντησαν οκτώ από τους δέκα αρμόδιους ελεγκτές της. Άπαντες ασχολούνται με εντοπισμό αδικημάτων φοροδιαφυγής κατά το πλείστον, απόκρυψη εισοδημάτων και μη υποβολή ή ανακριβή υποβολή δηλώσεων Ν. 4174/2013, Ν.4308/2014, Ν.2523/97, Ν.4002/2011, Ν.4389/2016. Οι αρμοδιότητες της εν λόγω υπηρεσίας αναλύθηκαν διεξοδικά στην σχετική ενότητα, παρόμοιες αρμοδιότητες έχουν οι ΔΟΥ, ΚΕΜΕΕΠ και ΚΕΦΟΜΕΠ. Όπως αναφέρουν οι υπάλληλοι η κάθε υπηρεσία έχει καθορισμένες από το νόμο αρμοδιότητες όμως πολλές από αυτές είναι παράλληλες. Αυτό έχει ως συνέπεια την ύπαρξη περιπτώσεων παράλληλου ελέγχου δηλαδή 'μπορεί ένας φορολογούμενος να ελέγχεται παράλληλα από δύο διαφορετικά ελεγκτικά κέντρα ή να ελεγχθεί σε επιτόπιο έλεγχο την ίδια ημέρα από διαφορετικές ελεγκτικές υπηρεσίες'. Έτσι για τη συγκεκριμένη υπόθεση μπορεί να γνωμοδοτήσουν δύο διοικητικά όργανα και πιθανόν να εκδοθούν δύο διαφορετικές αποφάσεις με αποτέλεσμα την προσφυγή από τον φορολογούμενο ενώπιον των αρμόδιων διοικητικών δικαστηρίων για την τελική κρίση της υπόθεσης του. Όλη αυτή η διαδικασία δημιουργεί μια άσκοπη γραφειοκρατία με ταυτόχρονη σπατάλη πόρων ελεγκτού και ελεγχόμενου, με συνέπεια την ύπαρξη πολλών εκκρεμών υποθέσεων και την αδυναμία είσπραξης βεβαιωμένων οφειλών και προστίμων από τον κρατικό μηχανισμό. Συνεπώς, θα μπορούσε να ειπωθεί πως για την εξάλειψη τέτοιων δυσλειτουργιών, ή θα πρέπει να υπάρξει νομοθετική παρέμβαση ώστε να γίνεται ακριβής διαχωρισμός των αρμοδιοτήτων της κάθε υπηρεσίας ή θα πρέπει να υπάρχει

καλύτερος συντονισμός μεταξύ των υπηρεσιών πιθανόν με τη δημιουργία ειδικής πλατφόρμας που θα εμφανίζονται οι ελεγχόμενοι και το αποτέλεσμα του ελέγχου. Αυτή η πρακτική θα βοηθήσει στην αύξηση του αριθμού των ελεγχόμενων, στην μείωση της άσκοπης αλληλογραφίας και εν τέλει την εφαρμογή των επιβαλλόμενων ποινών και της είσπραξης των οφειλών.

Η απουσία του σύγχρονου υλικοτεχνικού εξοπλισμού είναι παρούσα και σε αυτή την υπηρεσία όπως αναφέρεται σε όλα τα ερωτηματολόγια. Υπάρχει μεν ο εξοπλισμός αλλά είναι απαρχαιωμένος, ενώ επίσης υπάρχει έλλειψη των κατάλληλων προγραμμάτων και εφαρμογών που θα υποβοηθήσουν στον καλύτερο και ουσιαστικότερο έλεγχο. Ένα άλλο μεγάλο ζήτημα, το οποίο από έναν υπάλληλο χαρακτηρίζεται ως φλέγον, είναι η απουσία συστηματικής εκπαίδευσης στις αλλαγές που επέρχονται στο νομοθετικό πεδίο αλλά και σε θέματα πρακτικής, καθώς με το πέρασμα των ετών παρουσιάζονται νέοι τρόποι φοροδιαφυγής μέσω δαιδαλωδών οικονομικών δικτύων που δεν είναι εύκολο κάποιος να τα παρακολουθήσει χωρίς τις κατάλληλες δεξιότητες. Η ύπαρξη την φορολογικής ακαδημίας στα δύο μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας, δηλαδή στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη, καθιστά εξαιρετικά δύσκολη την παρακολούθηση σεμιναρίων από τους υπαλλήλους της περιφέρειας. Χρειάζεται να δαπανήσουν δικούς τους πόρους, διότι τα υπηρεσιακά κονδύλια που διατίθενται για το εν λόγω ζήτημα είναι μηδαμικά, και φυσικά στους δύσκολους αυτούς καιρούς που διανύουμε δεν υπάρχει η δυνατότητα. Προτείνεται πάντως να πραγματοποιούνται σεμινάρια επιμόρφωσης μέσω πλατφόρμας τηλεεκπαίδευσης, ώστε να περιορίζεται το κόστος αισθητά και να μπορούν να συμμετέχουν υπάλληλοι από κάθε γωνιά της χώρας. Επίσης παρουσιάζεται η αναγκαιότητα πρακτικής εκπαίδευσης των ελεγκτών σε νέες τεχνικές ελέγχου και σε νέα προγράμματα. Τέλος, από δύο ερωτώμενους αναφέρεται πως το προσωπικό έχει εμπειρία και κατάρτιση αλλά υπάρχει υποστελέχωση. Προφανώς όπως σε όλες τις υπηρεσίες του δημοσίου έτσι και σε αυτήν, υπήρχαν εκτεταμένες συνταξιοδοτήσεις τα χρόνια της κρίσης χωρίς να γίνουν οι απαραίτητες προσλήψεις για την κάλυψη των υφιστάμενων κενών αλλά και περισσότερες καθώς η συνεχώς αυξανόμενη φορολογική- οικονομική εγκληματικότητα και η αλλαγή τρόπων εκδήλωσης επιτάσσουν επαρκεία ελεγκτικού προσωπικού τόσο σε κατάρτιση όσο και σε αριθμό.

Όσον αφορά την νομοθεσία, καθολική είναι η παραδοχή των υπαλλήλων για ύπαρξη πολυ νομοθεσίας. Ο ένας νόμος εμπλέκεται με άλλον χωρίς να είναι σαφές το τι ισχύει σε κάθε περίπτωση. Επίσης κάθε νόμο τον συνοδεύουν εγκύκλιοι και διατάξεις που ανανεώνονται συχνότατα με αποτέλεσμα ο υπάλληλος να χάνεται. Πρέπει κάθε φορά να ανατρέχει στον αρχικό νόμο για να διαπιστώσει τι ακριβώς αλλάζει. Χαρακτηριστικά αναφέρεται η περίπτωση των συντελεστών του ΦΠΑ, που υπόκεινται σε συνεχείς αλλαγές και κατά την διεξαγωγή της

έρευνας υποχρεούται ο ελεγκτής να ανατρέχει πίσω για να διαπιστώσει τί και πότε άλλαξε. Αναφέρεται επίσης, πως υπάρχει ασάφεια στην διατύπωση των διατάξεων, που οδηγούν σε διαφορετικές ερμηνείες και πολλές φορές παρερμηνείες. Πολλές είναι περιπτώσεις όπου οι υφιστάμενες υπηρεσίες αποστέλλουν ερωτήματα στην κεντρική υπηρεσία για περαιτέρω διευκρινίσεις σχετικά με ασαφείς διατάξεις, όμως η απόκριση της καθυστερεί πολύ, και το σπουδαιότερο είναι πως οι απαντήσεις όταν παραληφθούν συνήθως περιορίζονται σε στεία αναφορά των διατάξεων του νόμου χωρίς να παρέχουν σαφείς λύσεις, με αποτέλεσμα να χάνεται πολύτιμος εργασιακός χρόνος και το θολό τοπίο να παραμένει. Έτσι, μπορεί ίδιες περιπτώσεις να αντιμετωπίζονται διαφορετικά από διαφορετικές αρχές ελέγχου.

Οι τυχόν αλλαγές που πρέπει να συντελεστούν, προκειμένου να γίνει η υπηρεσία αποδοτικότερη, οι απαντήσεις αναδεικνύουν την καθολική διαπίστωση των υπαλλήλων πως η έλλειψη προσωπικού είναι αναμφισβήτητη. Η έλλειψη προσωπικού σε υπηρεσίες αιχμής όπως η ΑΑΔΕ, καταδεικνύει το σοβαρό πρόβλημα που υπάρχει στην προσπάθεια του κράτους μέσω των φοροελεγκτικών μηχανισμών, να περιορίσει την λερναία ύδρα του φαινομένου της φοροδιαφυγής. Συσσωρεύονται υποθέσεις σε λιγοστούς υπαλλήλους που δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν στις όλο και αυξανόμενες απαιτήσεις της φορολογικής πολιτικής. Έτσι δεν γίνονται πολλοί έλεγχοι και όταν αυτοί γίνονται, πιθανότατα δεν είναι τόσο ουσιαστικοί, καθώς πολλές φορές οι ελεγχόμενοι χρησιμοποιούν ιδιαίτερα τεχνάσματα αποφυγής των κυρώσεων ώστε ο ελεγκτής θα πρέπει να δαπανήσει αρκετό χρόνο για έναν αποδοτικό και εμπειριστατωμένο έλεγχο. Στην έλλειψη προσωπικού έρχεται να προστεθεί και ο απαρχαιωμένος και σε πολλές περιπτώσεις ελλιπής εξοπλισμός. Σύγχρονος εξοπλισμός είναι απαραίτητος καθώς και σύγχρονα προγράμματα, ώστε να διευκολύνουν τη διαδικασία και την αποτελεσματικότητα των ελέγχων. Επιπρόσθετα, από αρκετούς αναφέρεται πως η ύπαρξη υπαλλήλου ειδικού στην πληροφορική θα προσέφερε σημαντική βοήθεια στην επίλυση ζητημάτων που ανακύπτουν στην διαδικασία του ελέγχου. Στην σύγχρονη εποχή, που η χρήση της πληροφορικής είναι εκ των ων ουκ άνευ, ή θα πρέπει οι υπάρχοντες υπάλληλοι των υπηρεσιών να γνωρίζουν την χρήση και τη λειτουργία των Η/Υ και των αντίστοιχων προγραμμάτων και εφαρμογών ή θα πρέπει να υπάρχει σε κάθε υπηρεσία υπάλληλος σχετικός με τον τομέα αυτό. Έτσι οι ελεγκτές θα έχουν σημαντική και ουσιαστική υποβοήθηση του έργου τους. Τέλος τονίζεται από τους μισούς ερωτώμενους, η ανάγκη επαναθεσμοθέτησης της τήρησης των πρόσθετων βιβλίων από ορισμένες επιχειρήσεις καθώς την συγκεκριμένη χρονική στιγμή, ο έλεγχος καθίσταται εξαιρετικά δύσκολος οπότε στην ουσία κάποιες επαγγελματικές ομάδες παραμένουν ανέλεγκτες· ως τέτοιες αναφέρονται οι γιατροί, τα συνεργεία, τα φροντιστήρια κλπ.

Κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους, οι μισοί ερωτώμενοι ανέφεραν πως, δεν έχουν άμεση επαφή και συνεργασία με άλλες εθνικές και διεθνείς ελεγκτικές αρχές αλλά αποστέλλουν σχετικά αιτήματα στη Διεύθυνση Οικονομικών Σχέσεων που είναι αρμόδια για τη διαβίβαση τους σε αρμόδιες υπηρεσίες άλλου κράτους. Γίνεται λόγος για πραγματοποίηση ελέγχων με συνδρομή άλλων υπηρεσιών. Χαρακτηριστικά αναφέρονται Τελωνεία, Ελληνική Αστυνομία, το Τμήμα Εμπορίου της εκάστοτε Διεύθυνσης Ανάπτυξης κλπ. Επίσης τονίζεται από ορισμένους εκ των ερωτηθέντων η συνεργασία τους με την Διεύθυνση Εγκληματολογικών Ερευνών της Αστυνομίας. Δεν έγινε καμία αναφορά για δυσλειτουργίες ή έλλειμμα συνεργασίας μεταξύ αυτών και συνεπώς δεν έγινε αναφορά σε θέματα που να χρήζουν βελτίωσης.

Παρόλο που δεν αναφέρθηκαν, ανωτέρω, προβλήματα στην γενικότερη συνεργασία με τις έτερες υπηρεσίες, σε ορισμένες περιπτώσεις παρουσιάστηκαν προβλήματα συνεννόησης ή προβλήματα εφαρμογής του νόμου λόγω ασάφειάς του. Συγκεκριμένα, σε διενεργούμενο έλεγχο σε επιχείρηση που δεν είχε προβεί σε έναρξη εργασιών και ταυτόχρονα είχε παραλείψει την έκδοση άνω των δέκα αποδείξεων, οι υπάλληλοι δεν γνώριζαν ακριβώς αν θα έπρεπε να επιβληθεί διοικητικό πρόστιμο ή αναστολή λειτουργίας της επιχείρησης. Σύμφωνα με το άρθρο 54 ν.4174/2013 προβλέπεται πρόστιμο για την μη εγγραφή στο φορολογικό μητρώο και προβλέπεται ταυτόχρονα, αναστολή λειτουργίας της επιχείρησης για μη έκδοση άνω των 10 παραστατικών κατά την διάρκεια ενός ελέγχου σύμφωνα με την παράγραφο 6 του άρθρου 16 του νόμου 3888/2010. Δεν γίνεται περαιτέρω αναφορά για την εξέλιξη της συγκεκριμένης υπόθεσης. Ενώ σε άλλη περίπτωση ελέγχου, σε τουριστικό γραφείο, υπήρχε διχογνωμία μεταξύ των ελεγκτών, όσον αφορά το είδος της ποινής. Η σύγκυση που δημιουργούν στους υπαλλήλους οι συνεχείς τροποποιήσεις είναι εμφανής. Το μέγεθος του προβλήματος φαίνεται επίσης και σε έτερη όμοια περίπτωση, όταν σε ερώτημα που υποβλήθηκε στην Κεντρική Υπηρεσία προκειμένου να διαλευκάνει το πρόβλημα και να δώσει περαιτέρω κατευθύνσεις, αυτό δεν έγινε λόγω αδυναμίας και την ίδια σε ξεκάθαρη απόκριση. Ύστερα από διαβουλεύσεις επιβλήθηκε η ποινή του άρθρου 13Α το Ν.2523/97 ήτοι αναστολή λειτουργίας της ελεγχόμενης επιχείρησης, για χρονικό διάστημα που διαφέρει ανάλογα με την περίπτωση.

Επιπλέον σε έτερη περίπτωση επιτόπιου ελέγχου σε επιχείρηση, οι υπάλληλοι κατέσχεσαν στοιχεία για περαιτέρω έρευνα, με την αρμόδια Δ.Ο.Υ. να καταλογίζει στην επιχείρηση παραβάσεις για υποτροπή ενώ η Α.Α.Δ.Ε. όχι. Αποτέλεσμα αυτών των ενεργειών ήταν η προσφυγή του ελεγχόμενου στη Διεύθυνση Επίλυσης Διαφορών (Δ.Ε.Δ.) που και τελικά έκρινε υπέρ της δεύτερης λύσης. Η Δ.Ε.Δ.είναι υπηρεσία της ΑΑΔΕ η οποία εξετάζει υποθέσεις προσφυγών με σκοπό να αποφορτιστούν τα διοικητικά Δικαστήρια και να γίνεται αμεσότερα η είσπραξη των δημοσίων εσόδων. Εδώ παρουσιάζεται ξανά το πρόβλημα της εξέτασης μιας

υπόθεσης από δύο διοικητικά όργανα με αποτέλεσμα την έκδοση δύο αποφάσεων. Αν δεν συμπίπτουν οι αποφάσεις αυτές, ανακύπτουν προβλήματα με το ανωτέρω αποτέλεσμα.

Οι υπάλληλοι της Α.Α.Δ.Ε. κατά το πλείστον εμπλέκονται με αυτούς των Δ.Ο.Υ. Οπότε αναφέρεται μία υπόθεση όπου υπάλληλοι της ΔΟΥ σε διενεργούμενο έλεγχο σε γραφείο τελετών επέβαλαν αναστολή της λειτουργίας της επιχείρησης για 24 ώρες, ενώ σε έτερη περιοχή, έτερη ΔΟΥ, για παρόμοια υπόθεση, επέβαλε χρηματική κύρωση(μπορεί κάθε διοικητικό όργανο να βγαζει διαφορετικη ποινή για παρομοιες υποθεσεις) . Είναι φανερό πως πολλές υποθέσεις βρίσκονται στα όρια παραβίασης της Αρχής της Ισότητας, η οποία προβλέπεται από το άρθρο 4 του Συντάγματος.

Το πρόβλημα της αλληλοεπικάλυψης αρμοδιοτήτων είναι εμφανές και σε πρακτικό επίπεδο καθώς έχει συμβεί να διενεργείται σε επιχείρηση έλεγχος από την ΑΑΔΕ, που έλαβε σχετικά αρχεία για αναζήτηση παράνομων δραστηριοτήτων, και έπειτα από λίγο καιρό να διεξάγεται στην ίδια επιχείρηση έλεγχος από την αρμόδια ΔΟΥ, η οποία έλαβε τα ίδια αρχεία. Συνεπώς στο ίδιο χρονικό διάστημα, διεξαγόταν έλεγχος, στην ίδια επιχείρηση από δύο υπηρεσίες. Μόνο κατόπιν σχετικής επικοινωνίας μεταξύ των προϊσταμένων διευθετήθηκε το εν λόγω ζήτημα.

Συμπερασματικά οι υπάλληλοι της ΑΑΔΕ ασχολούνται κατά το πλείστον με τον εντοπισμό αδικημάτων φοροδιαφυγής. Οι λοιπές αρχές φορολογικών ελέγχων όπως οι ΔΟΥ, το ΚΕΜΕΕΠ και το ΚΕΦΟΜΕΠ έχουν τις αρμοδιότητες τους, όμως πολλές από αυτές είναι παράλληλες. Έτσι, ο κίνδυνος παράλληλου ελέγχου είναι ορατός. Πολλοί φορολογούμενοι ελέγχονται από δύο διαφορετικές υπηρεσίες και για την ίδια υπόθεση εκδίδονται δύο αποφάσεις. Για το λόγο αυτό, όπως ήδη έχει αναφερθεί, θα πρέπει να υπάρχει συνεννόηση μεταξύ των υπηρεσιών και πιθανόν μια εφαρμογή που θα αναφέρει ελέγχους που έχουν πραγματοποιηθεί καθώς και το αποτέλεσμα αυτών.

Καθολική είναι η παραδοχή για απουσία σύγχρονου υλικοτεχνικού εξοπλισμού καθώς και επαρκούς εκπαίδευσης. Αναγκαία κρίνεται η πρακτική εκπαίδευση των ελεγκτών σε νέες τεχνικές ελέγχου και σε νέα προγράμματα. Οι σχολές επιμόρφωσης όμως βρίσκονται στα δύο μεγάλα αστικά κέντρα, γεγονός που αποτρέπει τους υπαλλήλους περιφερειακών υπηρεσιών να μεταβούν για παρακολούθηση, λόγω του μεγάλου οικονομικού κόστους, που σε πολλές περιπτώσεις δεν καλύπτεται υπηρεσιακά. Πάντως, τρόπος απομακρυσμένης εκπαίδευσης μέσω διαδικτυακής πλατφόρμας θα μπορούσε να αποτελέσει μία επαρκής λύση.

Η λερναία ύδρα της πολυνομοθεσίας διαπιστώνεται από τους υπαλλήλους και αυτής της υπηρεσίας. Οι νόμοι μπλέκονται μεταξύ τους, χωρίς πολλές φορές να είναι εύκολη η

διαπίστωση για το ποιος επικρατεί σε κάθε περίπτωση. Επιπλέον εγκύκλιοι και διατάξεις κάθε νόμου έρχονται να περιπλέξουν ακόμα τα πράγματα γεννώντας ασάφειες. Αναφέρονται περιπτώσεις πρακτικών δυσλειτουργιών κατά τη διάρκεια επιτόπιων ελέγχων.

Η έλλειψη προσωπικού τονίζεται και εδώ από όλους τους ερωτώμενους. Για να γίνει αποδοτικότερη η Υπηρεσία θα πρέπει να γίνουν προσλήψεις σε συνδυασμό με προμήθειες σύγχρονου εξοπλισμού και προγραμμάτων. Μία χρήσιμη πρόταση είναι η ύπαρξη στις υπηρεσίες υπαλλήλων που να είναι ειδικοί στην πληροφορική και να υποβοηθούν στην διαδικασία του ελέγχου. Επίσης, θεωρείται ότι η επανακαθιέρωση των πρόσθετων βιβλίων, θα υποβοηθήσει στον έλεγχο ορισμένων επαγγελματικών κατηγοριών που τώρα παραμένουν ανέλεγκτες.

5.2.5 Ζ' ΔΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Οι ελεγκτές της Ζ' ΔΟΥ Θεσσαλονίκης που ανταποκρίθηκαν στις ανάγκες της παρούσας έρευνας είναι τέσσερεις από τους δέκα, οι οποίοι ασχολούνται με την φοροδιαφυγή κάθε είδους, ήτοι Ν. 4172/2013 και Ν. 4174/2013, Ν. 4308/14, Ν. 2523/97 όπως τροποποιήθηκε με τον 4337/15 και άρθρο 66 του ν. 4174/13. Η ύπαρξη και άλλων υπηρεσιών με παράλληλα καθήκοντα, όπως η ΥΕΕΔΕ, το ΣΔΟΕ, η Οικονομική Αστυνομία, το ΚΕΜΕΕΠ, το ΚΕΦΟΜΕΠ και άλλες ΔΟΥ, άλλοτε βοηθά προσφέροντας άλλη οπτική των γεγονότων και αλληλοσυμπλήρωση, και άλλες φορές δημιουργεί δυσχέρειες συντείνοντας στην αύξηση της γραφειοκρατίας και στην δημιουργία καθυστερήσεων στην ολοκλήρωση των υποθέσεων. Όπως και οι υπάλληλοι των υπολοίπων υπηρεσιών, θεωρούν ότι πολλές φορές οι περισσότερες υπηρεσίες δυσχεραίνουν τον έλεγχο καθώς οι ίδιοι φορολογούμενοι ελέγχονται ταυτόχρονα από δύο υπηρεσίες, με τα αποτελέσματα που αναφέρθηκαν ανωτέρω. Πάντως η ύπαρξη άλλης οπτικής και αλληλοσυμπλήρωσης του έργου τους, αναφέρεται σπανίως, καθώς οι περισσότεροι εστιάζουν στις δυσλειτουργίες που δημιουργούνται, μολονότι με συστηματική οργάνωση διεξαγωγής των ελέγχων και συνεννόηση, η αλληλοεπικάλυψη των αρμοδιοτήτων μπορεί να επιφέρει κέρδος.

Μοιρασμένες είναι οι απόψεις των υπαλλήλων όσον αφορά την ύπαρξη υλικοτεχνικής υποδομής στην υπηρεσία τους. Οι μισοί από αυτούς είναι ευχαριστημένοι με τα εφόδια που διαθέτουν στο πλαίσιο της άσκησης των καθηκόντων τους, ενώ ταυτόχρονα πραγματοποιούνται προσπάθειες συνεχούς βελτίωσης. Ίσως θα πρέπει να πραγματοποιούνται ταχύτερα, σε συνδυασμό με την διενέργεια σεμιναρίων που σκοπό έχουν την πληροφόρηση και την εξειδίκευση των ελεγκτών για τις τελευταίες εξελίξεις στον τομέα αρμοδιότητάς τους. Παρόλα αυτά, δεν λείπουν και οι απόψεις για σημαντικότερες ελλείψεις στον τομέα της υλικοτεχνικής υποδομής, με αναφορά

στην ανάγκη χορήγησης σύγχρονων ηλεκτρονικών υπολογιστών με σύγχρονα προγράμματα και εφαρμογές καθώς και οχήματα. Επίσης όπως αναφέρθηκε, η ύπαρξη επιμορφωτικών σεμιναρίων θεωρείται επιτακτική. Οι συνεχείς αλλαγές στην νομοθεσία χρήζουν άμεσης αντιμετώπισης από τις φορολογικές αρχές που θα πρέπει να οδηγούν και όχι να ακολουθούν τις εξελίξεις.

Σε σχέση με την συνεχώς μεταβαλλόμενη φορολογική νομοθεσία, η πλειονότητα των υπαλλήλων και στην υπηρεσία αυτή, αναφέρεται με αρνητικό τρόπο. Αναφέρουν ότι κάθε χρονιά ισχύει και κάτι διαφορετικό, η νομοθεσία είναι σε πολλές περιπτώσεις πολυσύνθετη και περιλαμβάνει αντικρουόμενες διατάξεις. Έτσι είναι φυσιολογικό να δημιουργούνται συνεχώς ζητήματα που με καλή επικοινωνία με την Κεντρική Υπηρεσία της ΑΑΔΕ θα μπορούν να επιλύονται άμεσα και με σαφήνεια. Μία προοπτική που φαντάζει βοηθητική σε μεγάλο βαθμό, θα μπορούσε να είναι η κωδικοποίηση της φορολογικής νομοθεσίας, ώστε να γίνεται άμεσα και με συνέπεια η εξακρίβωση της ισχύος της κάθε διάταξης. Ενώ υπάρχουν και φωνές που αναγνωρίζουν πως γίνονται προσπάθειες συνεχούς βελτίωσης των νόμων που εφαρμόζουν και η συνεχής έρευνα για την διευκόλυνση εφαρμογής τους και των θετικών αποτελεσμάτων τους μπορεί να βοηθήσει.

Τέλος, για την συνεργασία με λοιπές εθνικές και αλλοδαπές υπηρεσίες ελέγχου, αναφέρθηκε ότι παρουσιάζονται προβλήματα όταν αποστέλλουν κάποιο αίτημα. Διότι, ενώ είναι υποχρεωμένες όλες οι εθνικές ή διεθνείς αρχές να βοηθήσουν το έργο τους, σε αιτήματα που αποστέλλουν αργούν πολλές φορές να αποκριθούν. Επίσης δέχονται αιτήματα άρσης του φορολογικού απορρήτου από άλλες υπηρεσίες όπως η οικονομική αστυνομία, όπου δεν προέκυψε κάποιο πρόβλημα. Πάντως σε πρακτικό επίπεδο δεν αναφέρεται κάποια περίπτωση εμφάνισης δυσλειτουργίας με άλλες υπηρεσίες, γεγονός πολύ ικανοποιητικό αν αναλογιστεί κανείς πως οι ερωτηθέντες άλλων υπηρεσιών ανέφεραν τέτοιες περιπτώσεις.

Συμπερασματικά, ακόμα και στις πιο οργανωμένες και αποδοτικές υπηρεσίες μπορούν να γίνουν βελτιώσεις και υπάρχουν τρόποι να γίνουν αυτές πιο αποδοτικές. Πόσω δε μάλλον στις υποστελεχωμένες και σε πολλές περιπτώσεις ανοργάνωτες ελληνικές υπηρεσίες. Έτσι η καλύτερη συνεργασία μεταξύ των τμημάτων, η εξεύρεση χώρων στέγασης των υπηρεσιών που θα μπορούσε να προσφέρει ένα άνετο εργασιακό περιβάλλον, η θεσμοθέτηση επιμορφωτικών σεμιναρίων και η συνεχής εκπαίδευση του προσωπικού στην νέα νομοθεσία και τις εξελιγμένες τεχνικές ελέγχου, θα κινούνταν προς αυτό το σκοπό. Η ύπαρξη κινήτρων στους υπαλλήλους θα βοηθούσε επίσης στην αύξηση της αποδοτικότητας τους. Ο κακοπληρωμένος σε πολλές περιπτώσεις δημόσιος τομέας, δεν μπορεί να είναι αποτελεσματικός όσο θα έπρεπε και θα

μπορούσε. Για το λόγο αυτό οικονομικά και θεσμικά κίνητρα θα μπορούσαν να δώσουν ώθηση στους εργαζομένους των φορολογικών υπηρεσιών αιχμής.

5.2.6 ΔΙΩΞΗ ΛΑΘΡΕΜΠΟΡΙΟΥ ΤΕΛΩΝΕΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Οι υπάλληλοι της **δίωξης λαθρεμπορίου του Τελωνείου Θεσσαλονίκης** που ανταποκρίθηκαν στην παρούσα έρευνα ήταν τρεις, οι μισοί περίπου από τους συνολικά υπάρχοντες. Ασχολούνται κατά το πλείστον με την εφαρμογή των διατάξεων του ελληνικού και ενωσιακού τελωνειακού κώδικα ήτοι του Ν.2960/2001 και του ΚΑΝ. 952/2013. Κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους, δεν αντιμετωπίζουν προβλήματα στην συνεργασία τους με τις υπόλοιπες αρχές ελέγχου. Συνήθως ενεργούν μόνοι τους αλλά σε κάποιες περιπτώσεις ενεργούν από κοινού με την Αστυνομία, το Λιμενικό, το ΣΔΟΕ και την ΕΛΥΤ, όμως η κάθε υπηρεσία έχει τις δικές της αρμοδιότητες και το δικό της χώρο και δεν μπλέκεται η δράση της μιας υπηρεσίας με την άλλη. Κάποιες φορές ίσως, λόγω ενός υγιούς ανταγωνισμού μεταξύ των, να προκαλούνται κάποια μικρά προβλήματα και αντιπαλότητες, χωρίς να κατονομάζονται επακριβώς, αλλά στο τέλος η θέληση όλων για την πάταξη του λαθρεμπορίου υπερισχύει.

Λόγω της αυξημένης ενασχόλησης της εν λόγω υπηρεσίας με τον έλεγχο εμπορευματοκιβωτίων στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης, είναι λογικό να επιθυμούν οι υπάλληλοί της σύγχρονα μηχανήματα X-RAY ώστε να βελτιστοποιείται η αποτελεσματικότητα και η ταχύτητα του ελέγχου. Ο ολοένα αυξανόμενος αριθμός άφιξης εμπορευματοκιβωτίων καθιστά επιτακτική την ανάγκη εφοδιασμού με περισσότερα μηχανήματα τελευταίας τεχνολογίας, ώστε να αυξάνεται το πλήθος των ελέγχων και η αποτελεσματικότητα. Αυτό θα πρέπει να συνδυαστεί με την συνεχή εκπαίδευση και κατάρτιση των υπαλλήλων στις νέες τεχνολογίες αλλά και στις νέες μορφές εγκληματικότητας. Επιπροσθέτως για να γίνει πιο αποδοτική και πιο ευέλικτη η υπηρεσία θα πρέπει να γίνουν προσλήψεις προσωπικού με γνώσεις στα πεδία ενδιαφέροντος και προπάντων νέων σε ηλικία προσώπων με όρεξη για εργασία.

Όπως τονίζεται, οι αναφερόμενοι στο λαθρεμπόριο κώδικες, περιέχουν σαφείς διατάξεις χωρίς να δημιουργούν δυσχέρειες στην χρήση τους και διχογνωμίες. Παρ' όλα αυτά σημαντικές καθυστερήσεις παρουσιάζονται στην απονομή δικαιοσύνης κυρίως στις 'μεγάλες' υποθέσεις. Η χώρα μας κατηγορείται συλλήβδην για μεγάλες καθυστερήσεις στην απονομή δικαιοσύνης και ύπαρξη τεράστιου αριθμού εκκρεμοδικιών, με αποτέλεσμα να μην πραγματοποιείται ο σκοπός της δικαιοσύνης και να υπάρχει αίσθημα ανασφάλειας και αβεβαιότητας. Στο πλαίσιο αυτό, όταν διακυβεύονται μεγάλα οικονομικά συμφέροντα και το κατηγορητήριο είναι βαρύ, πλήθος προβλημάτων ανακύπτουν ως την τελική έκβαση της υπόθεσης.

Οι τελωνειακοί υπάλληλοι πέραν της χρήσης του συστήματος ELENXIS έχουν πρόσβαση και στο Customs Information System, μία ηλεκτρονική βάση δεδομένων με σκοπό την πρόληψη, διερεύνηση και δίωξη παραβάσεων της κοινοτικής τελωνειακής ή γεωργικής νομοθεσίας. Οι πληροφορίες που εισάγονται και στις οποίες έχουν πρόσβαση όλα τα κράτη μέλη, αφορούν διακινούμενα εμπορεύματα εντός του τελωνειακού εδάφους της Ε.Ε., καθώς και κατασχέσεις χρημάτων και εμπορευμάτων και περιπτώσεις απάτης.

Συμπερασματικά, οι τελωνειακοί υπάλληλοι έχουν κοινό στόχο την πάταξη του λαθρεμπορίου χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα. Θεωρείται επιτακτική ανάγκη η ανανέωση του υλικοτεχνικού εξοπλισμού καθώς και του προσωπικού. Επιπλέον, η μεγαλύτερη αλλαγή που κρίνεται αναγκαίο να γίνει αφορά τους μηχανισμούς απονομής δικαιοσύνης ώστε να επιτευχθεί ο επιθυμητός στόχος και να εξασφαλιστεί το αίσθημα της ασφάλειας.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Διαμέσου αυτής της εργασίας επιχειρήθηκε να γίνει μια διαφορετική ανάγνωση του αρνητικού φαινομένου της φοροδιαφυγής που πλήττει τις οικονομίες όλων των χωρών. Το να γίνεται λόγος για πλήρη εξάλειψή του θεωρείται ουτοπικό. Το μεγάλο στοίχημα των απανταχού κυβερνήσεων είναι η μείωσή του, που θα αποφέρει μεγάλα οικονομικά οφέλη στα κρατικά ταμεία.

Στο πρώτο σκέλος, αφού πραγματοποιήθηκε μία συνοπτική αναφορά στην φορολογία και την διαδικασία επιβολής των φόρων στους πολίτες της χώρας, έγινε προσπάθεια να διαπιστωθεί αν ο ελληνικός λαός έχει φορολογική ηθική ή αν η φοροδιαφυγή πηγάζει από την ιδιοσυγκρασία του. Από τα αποτελέσματα, αν και το δείγμα δεν αντικατοπτρίζει το σύνολο των πολιτών, διαφαίνεται πως υπάρχει φορολογική ηθική στους Έλληνες, αλλά αυτοί επιθυμούν όπως και οι περισσότεροι άνθρωποι του κόσμου, τα φορολογικά έσοδα να πηγαίνουν στα κρατικά ταμεία και μην κατασπαταλούνται. Με άλλα λόγια το κράτος να ανταποδίδει με παροχές τις φορολογικές τους θυσίες. Επιπλέον μία μείωση των φορολογικών συντελεστών, κατά τρόπο που ο φόρος να αντιστοιχεί στο 20% περίπου του εισοδήματος, θα βοηθούσε. Όπως θα βοηθούσε και η δημιουργία αφορολόγητου ορίου. Από τις τοποθετήσεις των πολιτών συνάγεται πως υπάρχουν ορισμένες επαγγελματικές κατηγορίες που φοροδιαφεύγουν ανελλιπώς, αλλά ο φοροελεγκτικός μηχανισμός είτε λόγω απουσίας κατάλληλης υποδομής και εφαρμογών, είτε λόγω διαφθοράς παραμένει αναποτελεσματικός.

Στο δεύτερο σκέλος, αναζητήθηκε η άποψη των υπαλλήλων που καλούνται να εφαρμόσουν το νόμο. Αρχής γενομένης με τον Οικονομικό Εισαγγελέα, αναφέρθηκε η δυσχέρεια στην ολοκλήρωση φορολογικών υποθέσεων λόγω μεγάλου όγκου και πολυπλοκότητας αυτών, καθώς και έλλειψη ικανού αριθμού προανακριτικών υπαλλήλων, οι οποίοι θα πρέπει να καταρτίζονται

σε δικονομικά θέματα προς υποβοήθηση του. Η μεταβολή στην διάρθρωση των υπηρεσιών δεν βοήθησε σε αυτό τον τομέα. Από την άλλη, η Ευρωπαϊκή Εισαγγελία θα υποβοηθήσει το έργο του αρκεί να καθορισθούν σαφώς τα όρια και οι αρμοδιότητες.

Από τις λοιπές ελεγκτικές αρχές συμπεραίνεται πως η ύπαρξη περισσότερων με όμοιες αρμοδιότητες πολλές φορές δημιουργεί δυσλειτουργίες. Η ύπαρξη συνεννόησης στους προληπτικούς ελέγχους είναι επιτακτική και μία βάση δεδομένων κοινή για όλους θα συνέβαλε σε αυτή την κατεύθυνση. Επίσης, η σαφήνεια και η σταθερότητα του νομοθετικού πλαισίου βοηθά τους ελεγκτές και τους ελεγχόμενους όπως και η ταχύτητα εξαγωγής αποφάσεων από την μεριά της δικαιοσύνης. Η πρόσληψη προσωπικού και η συνεχής κατάρτιση αυτού αποτελεί πάγιο αίτημα για την αύξηση της αποδοτικότητάς του. Ακόμα η θέσπιση ενός συστήματος κινήτρων, οικονομικών και θεσμικών, θα μείωνε το ενδεχόμενο διαφθοράς σε μεγάλο βαθμό.

Αναμφίβολα, οι λαμβάνοντες τις κρατικές αποφάσεις θα πρέπει να αφουγκραστούν τις επιθυμίες των πολιτών καταρτίζοντας ένα δίκαιο και συνάμα αποτελεσματικό φορολογικό σύστημα, που θα παρέχει ανταποδοτικά οφέλη. Θα πρέπει να σκύψουν στα προβλήματα των υπαλλήλων που είναι επιφορτισμένοι με την επιβολή του, παρέχοντας τους τα κατάλληλα νομικά και υλικά εργαλεία που θα υποβοηθήσουν το έργο τους. Έτσι οι πολίτες θα βλέπουν το κράτος ως φίλο τους και όχι ως στυγνό άρπαγα των εισοδημάτων τους.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΑΝΑΦΟΡΩΝ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Cohen, L. And Manion, L. (1994) *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. Αθήνα: Εκδόσεις Μεταίχμιο.
2. Ernest and Young (2016) *Η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα. Αιτίες, Έκταση και προτάσεις καταπολέμησής της*, ΔιαNEOσις [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2017/03/Tax_Evasion_diaNEOsis_Upd_17_03_2017.pdf (Ανακτήθηκε στις 3/10/2019)
3. Mason, J. (2003) *Η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας*. Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.
4. Γεωργακόπουλος, Θ. (2016) *Η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα - Μια Έρευνα*, ΔιαNEOσις [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: https://www.dianeosis.org/2016/06/tax_evasion_in_greece
5. Διεύθυνση Ερευνών Οικονομικού Εγκλήματος (2019) *Ετήσια Έκθεση Πεπραγμένων* [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: https://www.minfin.gr/documents/20182/7507318/ΕΚΘΕΣΗ+ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ_2018.pdf/4a923e8b-f3e1-401e-8825-c9d2e5739fdf
6. Ευκλείδη, Α., Κιοσέογλου, Γ. και Θεοδωράκης, Γ. (2004) *Ποιοτική και Ποσοτική έρευνα στην Ψυχολογία*. Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.
7. Ευρωπαϊκή Εισαγγελία (2019) *Προστασία των φορολογουμένων από την απάτη και τη διαφθορά* Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: http://www.ejtn.eu/MRDDocuments/DG%20JUSTICE_EPPO_Brochure%20A4_EL%20V02.pdf
8. Ιωσηφίδης, Θ. (2008) *Ποιοτικές Μέθοδοι Έρευνας στις Κοινωνικές Επιστήμες*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
9. Καϊάφα, Μ. (2014) *Οικονομικό έγκλημα και διαφθορά στο δημόσιο τομέα Τόμος 1* Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλας.

10. Καλυβιανάκης, Κ. (1993) *Φορολογικό καθεστώς, παραοικονομία και φοροδιαφυγή στην Ελλάδα*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
11. Κανελόπουλος, Κ., Κουσουλάκος, Ι., Ράπανος, Β., Κωστής, Κ. και Μακροπούλου, Α. (1995) *Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή: Μετρήσεις και Οικονομικές Επιπτώσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις ΚΕΠΕ (Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών).
12. Καρκατζούνης, Β. (2018) *Ευρωπαϊκή Εισαγγελία: Χρήσιμες πληροφορίες για την νέα εισαγγελική υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης* [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: <https://www.lawspot.gr/nomikes-plirofories/voithitika-kemena/eyropaiki-eisaggelia-hrisi-mes-plirofories-gia-tin-nea>
13. Κονταζή, Α. (1992) *Τελωνειακός Κώδικας και Ειδικοί Τελωνειακοί Νόμοι*
14. Κορομηλάς, Α. (2018) *Αίτια και συνέπειες της φοροδιαφυγής*, *Financial Press* [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: <https://www.fpress.gr/oi-eidikoi/story/57116/aitia-kai-synepeies-tis-forodiafygis>
15. Κυριαζή, Ν. (2006). *Η κοινωνιολογική έρευνα. Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*. Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.
16. Μανεσιώτης, Β. (1990) *Παραοικονομία και Φοροδιαφυγή Ταυτίζονται ή Διαφέρουν;, Παραοικονομία Συλλογικό* Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
17. Μαργαρίτης, Ε. (2016) *Χρέη προς το δημόσιο και αυτόφωρο*, *Lawspot* [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: https://www.lawspot.gr/nomika-blogs/eyaggelos_margaritis/hrei-pros-dimosio-kai-aytoforo
18. Μπιτζένης, Α. (χχ) *Η σκιά της οικονομίας (παραοικονομία) στην Ελλάδα: Μέγεθος, Αίτια και Επιπτώσεις* Θεσσαλονίκη: Θαλής- Πανεπιστήμιο Μακεδονίας- MIS 380420.
19. Οδηγός του πολίτη (2017) *Ποινική Δίωξη για χρέη στο δημόσιο. Ύψος χρεών. Κατάργηση αυτοφώρου*. [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: <http://www.odigostoupoliti.eu/piniki-dioxi-gia-chrei-sto-dimosio/>

20. Οδηγός του πολίτη (2017) *Εγκλήματα φοροδιαφυγής μετά το νόμο 4337/2015* [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: <http://www.odigostoupoliti.eu/egklimata-forodiafigis-meta-to-nomo-43372015/>
21. Ουζούνη, Χ. και Νακάκης, Κ. (2011) Η Αξιοπιστία και η Εγκυρότητα των εργαλείων μέτρησης, *Νοσηλευτική*, 50(2), σελ. 231-239. [Διαδίκτυο]. Διαθέσιμο στο: <http://knakakis.advancednursing.teiste.gr/wp-content/upload/2014/01/07.pdf>
22. Παλυβός, Θ. Λίτινα, Α. και Χριστοπούλου, Ρ. (2019) *Τα Οικονομικά του Εγκλήματος: Φυλάκιση* [Πανεπιστημιακές σημειώσεις] Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Διδρυματικό και Διατμηματικό Μεταπτυχιακό στο Δίκαιο και Οικονομικά, Εαρινό Εξάμηνο 2018-2019, Θεσσαλονίκη.
23. Παπαγεωργίου, Γ. (1998) *Μέθοδοι στην κοινωνιολογική έρευνα*. Αθήνα: Εκδόσεις Τυπωθήτω.
24. Παπαδιαμάντης, Κ. (2019) Η αναθεώρηση μιας κρίσιμης διάταξης στον νέο Ποινικό Κώδικα, *Καθημερινή* [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: <https://www.kathimerini.gr/1026636/article/epikairothta/ellada/h-ana8ewrhsh-mias-krisi-mhs-diata3hs-ston-neo-poiniko-kwdika>
25. Παπακυριάκου, Θ. (2018) *Εγκλήματα Φοροδιαφυγής [άρθρα 66 έως 71 Κώδικας Φορολογικής Διαδικασίας]*. [Πανεπιστημιακές σημειώσεις]. Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Διδρυματικό και Διατμηματικό Μεταπτυχιακό στο Δίκαιο και Οικονομικά, Εαρινό Εξάμηνο 2018-2019. Θεσσαλονίκη
26. Παρασκευόπουλος, Ι.Ν. (1993) *Μεθοδολογία Επιστημονικής Έρευνας*, Τόμοι Α και Β. Αθήνα: Αυτοέκδοση.
27. Πετράκης, Π., Κώτσιος, Σ. και Κωστής, Π. (2016) *Η Καμπύλη Laffer για την Ελληνική Οικονομία* [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: <http://www.indeepanalysis.gr/oikonomia/h-kampylh-laffer-gia-thn-ellhnikh-oikonomia>
28. Πουρκός, Μ. και Δαφέρμος, Μ. (2010) «Εισαγωγή – Ποιοτική Έρευνα στις Κοινωνικές επιστήμες: θεωρητική και ιστορική οριοθέτηση του πεδίου» στο: Πουρκός, Μ. και Δαφέρμος, Μ. (επιμ.) *Ποιοτική Έρευνα στις Κοινωνικές Επιστήμες: Επιστημολογικά, μεθοδολογικά και ηθικά ζητήματα*. Αθήνα: Εκδόσεις Τόπος.

29. Πουρνιά, Μ. (2015) *Το νέο φορολογικό ποινολόγιο μετά τον Ν.4337/2015* [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: <https://www.capital.gr/tax/3081802/to-neo-forologiko-poinologio-meta-ton-n-4337-2015>
30. Σαμαρά Δ. (2018) *Φορολογικό Σύστημα και Φοροδιαφυγή: Οι επιπτώσεις στην Ελληνική Οικονομία*, Διπλωματική Εργασία. [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: <https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/19755/6/SamaraDimitraDanaiMsc2016.pdf> (Ανακτήθηκε στις 10/10/2019).
31. Σελλάς, Σ. (1989) *Το ελληνικό φορολογικό σύστημα* Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
32. Στάθης, Π. (2016) Παραγράφονται χιλιάδες υποθέσεις φοροδιαφυγής, *Το χρήμα* [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: <https://www.toxrima.gr/paragrafontai-xiliades-ypotheseis-fo/>
33. Σταματόπουλος, Δ. και Καραβοκύρης, Α. (2017) *Φορολογία Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών Προσώπων Ανάλυση- Ερμηνεία*. Αθήνα: Εκδόσεις Forin Σταματόπουλος.
34. Συμεού, Λ. (2006) Εγκυρότητα και Αξιοπιστία στην Ποιοτική Έρευνα: Το παράδειγμα μιας έρευνας για τη συνεργασία σχολείου- οικογένειας, *Η Σύγχρονη Εκπαιδευτική Έρευνα στην Κύπρο: Προτεραιότητες και Προοπτικές*, 9ο Συνέδριο Παιδαγωγικής Εταιρίας Κύπρου, 2-3 Ιουνίου 2006, Πναεπιστήμιο Κύπρου, Λευκωσία [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο : <http://www.schools.ac.cy/dde/circular/data/doc4998c.pdf>
35. Συμεού, Λ. και Λαμπριανού, Ι. (2008) Προσεγγίσεις Έρευνας και Μεθοδολογίας. Στο: Σπύρου, Σ. (επιμ.) *Τα παιδιά ως κοινωνικοί ερευνητές. Οδηγός για δασκάλους και άλλους εκπαιδευτικούς*. Κέντρο Μελέτης της παιδικής και εφηβικής ηλικίας, σελ. 13-41. [Διαδίκτυο], Διαθέσιμο στο: http://www.casca.org.cy/doc/Children%20as%20Social%20Researchers_book_GReek.pdf
36. Τάτσος, Ν. (2001) *Παραοικονομία και φοροδιαφυγή στην Ελλάδα*. Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
37. Τσιρώνας, Α. (2015) *Εξοντωτικές φορολογικές κυρώσεις και φορολογική αποτελεσματικότητα- Δύο έννοιες αντιστρόφως ανάλογες* [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: https://www.researchgate.net/publication/306267383_Exontotikes_phorologikes_kyrosei_s_kai_phorologike_apotelesmatikoteta_-_Dyo_ennoies_antistrophos_analoges

38. Τσιώλης, Γ. (2011) Η σχέση ποιοτικής και ποσοτικής έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες: μέσα από την πολεμική των «παραδειγμάτων» στις συνθετικές προσεγγίσεις στο: Δαφέρμος, Μ., Σαμαρτάς, Μ., Κουκουριτάκης, Μ. και Χιωτάκης, Σ. (επιμ.) *Επίμαχα Θέματα και Προκλήσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Πεδίο.
39. Τσιώτση, Χ. (2017) *Τι πρέπει να γνωρίζουν οι πολίτες: Οι θεμελιώδεις αρχές της Διοίκησης* [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: <https://www.news.gr/ellada/koinonia/article/150627/ti-prepei-na-gnorizoyn-oi-polites-oi-themeliodeis.html>
40. Φλώρος, Α. (2010) *Φορολογική Λογιστική- Φορολογία Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών Προσώπων-Λογιστική και Πρακτική Αντιμετώπιση*. Αθήνα: Σύγχρονη Εκδοτική.
41. Φινοκαλιώτης, Δ. (2016) Η αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής και οι νέες κυρώσεις υπό το πρίσμα του Ν.4337/2015, 3ο ετήσιο επιστημονικό συνέδριο της Ένωσης Ελλήνων Δημοσιολόγων (ΕΕΔ) σε συνεργασία με τον ΔΣΗ, Απρίλιος 2016, Ηράκλειο Κρήτης [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: https://www.ddikastes.gr/sites/default/files/article_files/2016_1_3_finokaliotis.pdf
42. Φινοκαλιώτης, Κ. (2015) *Ευρωπαϊκό Φορολογικό και Τελωνειακό Δίκαιο*. Αθήνα: Εκδόσεις Σάκκουλα.
43. Χασσάνδρα, Μ. και Γούδας, Μ. (2003) *Κριτήρια εγκυρότητας και αξιοπιστίας στην ποιοτική-ερμηνευτική έρευνα, Επιστημονική Επετηρίδα της Ψυχολογικής Εταιρείας Βορείου Ελλάδος*, Τόμος 2, σελ. 31-48. [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: http://lab.pe.uth.gr/psych/images/stories/pdf/various/kritiria_egyrotitas_kai_aksiopistias_stin_poiotiki_ereyna.pdf
44. Χατζής, Α. (2012) *Δίκαιο και Οικονομικά*, Πανεπιστημιακές Σημειώσεις. [Διαδίκτυο] Διαθέσιμο στο: <https://www.electricalab.gr/e-yliko/2015-12-05-17-43-02-1/994-dikaio-oikonomika-simeioseis-sel-145/file> (Ανακτήθηκε στις 14/10/2019).

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Allingham, A. and Sandmo, A. (1972) Income tax evasion: A theoretical analysis, *Journal of Public Economics*, vol.1 (3-4), pp.323-338 [Online] Available at: <http://www3.nccu.edu.tw/~klueng/tax%20paper/1.pdf>
2. Banerjee, R. (2014) An evaluation of the revenue side as a source of fiscal consolidation in high debt economies, *Journal of Economic Studies*, Vol. 41 Iss 6 pp. 771 – 788.
3. Claude, O. and Levy, A. (2019) *FRANCE HEIGHTENS CRIMINAL ENFORCEMENT OF TAX FRAUD* [Online] Available at: <https://www.expertguides.com/articles/france-heightens-criminal-enforcement-of-tax-fraud/araqggbd>
4. Ertimi, B.E and Saeh, M.A. (2013) The Impact of Corruption on Some Aspects of the Economy, *International Journal of Economics and Finance*, Vol. 5, No. 8 [Online] Available at: https://www.researchgate.net/publication/272805676_The_Impact_of_Corruption_on_Some_Aspects_of_the_Economy
5. Feld, L. and Larsen, C. (2011) Self perceptions, government policies and tax compliance in Germany, *International Tax and Public Finance* [Online] Available at: <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s10797-011-9196-6.pdf>
6. Gray, C. and Kaufmann, D. (1998) Corruption and Development, *Finance and Development* [Online] Available at: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/1998/03/pdf/gray.pdf>
7. Gupta, S., Davoodi, H. and Alonso-Terme, R. (2001) Does corruption affect income inequality and poverty?, *Economics of Governance* [Online] Available at: <https://pria-academy.org/pdf/ISA/m2/m2-1-Corruption-IncomeIneq-Pov.pdf>
8. Hammond, J. (2012) *Centre for Central Banking Studies State of the art inflation targeting*, Bank of England [Online] Available at: <https://www.bankofengland.co.uk/-/media/boe/files/ccbs/resources/state-of-the-art-inflation-targeting>

9. HM Revenue and Customs, (2017) *Tackling tax evasion: Government guidance for the corporate offences of failure to prevent the criminal facilitation of tax evasion* [Online] Available at: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/672231/Tackling-tax-evasion-corporate-offences.pdf
10. Kinsella Tax, (2014) *HMRC Tax Evasion UK* [Online] Available at: <https://www.kinsellatax.co.uk/tax-investigation-advice-and-services/hmrc-tax-investigation-penalties/>
11. McGee, R. (2006) *The ethics of tax evasion: A survey of international business academics.* Burry University [Online] Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=803964
12. Nadler, J. and McDonnell, M. (2012) Moral Character, Motive and the Psychology of Blame, *Cornell Law Review*, Vol.97 [Online] Available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1814309
13. Pregiorgio, V. (1998) Europe's tax penalties compared, *International Tax Review* London Vol. 9, Iss. 7, Jul/Aug 1998: 47-50)
14. Serious Fraud Office, (2019) *Deferred Prosecution Agreements* [Online] Available at: <https://www.sfo.gov.uk/publications/guidance-policy-and-protocols/deferred-prosecution-agreements/>
15. Übersetzung durch den Sprachendienst des Bundesministerium der Finanzen, (2002) *The Fiscal Code of Germany* [Online] Available at: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_ao/englisch_ao.html
16. Vasardami, M. (2011) Tax Evasion in Greece: An Overview, *Economic Bulletin No 35*, Bank of Greece [Online] Available in: <https://www.bankofgreece.gr/Publications/econbull201106.pdf>
17. Armstrong, M. (2019) Tax Evasion Costs EU Countries Billions
Available at: <https://www.statista.com/chart/17133/tax-evasion-cost-to-eu-countries/>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΥΠΑΛΛΗΛΟΥΣ ΕΛΕΓΚΤΙΚΩΝ-ΔΙΩΚΤΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ

Το παρόν ερωτηματολόγιο αποσκοπεί στην καταγραφή των απόψεων των υπαλλήλων ελεγκτικών-διωκτικών αρχών που είναι επιφορτισμένες με τη διερεύνηση φορολογικών και συναφών οικονομικών αδικημάτων. Η έρευνα πραγματοποιείται από τον ΤΣΙΟΡΒΑ Αθανάσιο ενόψει εκπόνησης διπλωματικής εργασίας στο πλαίσιο του Διδρυματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών 'Δίκαιο και Οικονομικά' που συνδιοργανώνεται από το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας και το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Θα τηρηθεί απόλυτη ανωνυμία, οι δε απαντήσεις θα διατηρηθούν μόνο για την εργασία και έπειτα θα καταστραφούν.

ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΠΟΥ ΥΠΗΡΕΤΩ:

- 1) Με ποιων αδικημάτων τη διερεύνηση ασχολείστε κατά το πλείστον; Αναφέρετε τους σχετικούς νόμους και ενδεχομένως επιμέρους διατάξεις αυτών.

- 2) Υπάρχουν και άλλοι ελεγκτικοί-διωκτικοί μηχανισμοί που έχουν αρμοδιότητα για τη διερεύνηση των αδικημάτων που αποτελούν αντικείμενο της Υπηρεσίας σας; Η ύπαρξη περισσότερων ελεγκτικών μηχανισμών, με παράλληλες αρμοδιότητες, συμβάλλει στην καλύτερη λειτουργία της Υπηρεσίας σας ή δημιουργεί προβλήματα; Περιγράψτε συνοπτικά.

- 3) Πιστεύετε ότι η Υπηρεσία σας διαθέτει την απαραίτητη υλικοτεχνική υποδομή και κατάρτιση για τον έλεγχο και την διαπίστωση των αδικημάτων, στη διερεύνηση των

οποίων αποσκοπεί; Αν όχι αναφέρετε προτάσεις χορήγησης κατάλληλων μέσων και εκπαίδευσης.

- 4) Υπάρχουν σημεία στη διατύπωση των νόμων που εφαρμόζετε τα οποία χρήζουν κατά την άποψή σας βελτίωσης, γιατί δυσκολεύουν σημαντικά την πρακτική του ελέγχου και τη διαπίστωση παράβασης ή καθιστούν ενδεχομένως αδύνατη των εφαρμογή την οικείων διατάξεων στην πράξη; Αναφέρετε συνοπτικά.
- 5) Τι θα μπορούσε να αλλάξει, κατά την άποψή σας, στη λειτουργία της Υπηρεσία σας, είτε σε θεσμικό είτε σε οργανωτικό επίπεδο, προκειμένου αυτή να γίνει αποδοτικότερη;
- 6) Συνεργάζεστε κατά την εκτέλεση των καθηκόντων σας με λοιπές εθνικές και διεθνείς ελεγκτικές Αρχές και αν ναι, είναι αποδοτική η συνεργασία σας; Ποια ζητήματα κρίνετε ότι θα έχρηζαν βελτίωσης.
- 7) Υπάρχει κάποια υπόθεση στην οποία παρουσιάστηκαν προβλήματα συνεννόησης μεταξύ των αρμόδιων ελεγκτικών Αρχών που ενεπλάκησαν ή όπου οι εφαρμοστές νομικές διατάξεις δεν ήταν επαρκώς σαφείς ή επαρκώς αποτελεσματικές σε ό,τι αφορά τη δυνατότητα διαπίστωσης αδικήματος ή / και επιβολής κυρώσεων; Περιγράψτε συνοπτικά την υπόθεση και τα προβλήματα που εμφανίστηκαν χωρίς αναφορά προσωπικών στοιχείων.

Σας ευχαριστώ πολύ για τη συνεργασία και τον διατιθέμενο χρόνο σας .

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

Το παρόν ερωτηματολόγιο αποσκοπεί στην καταγραφή των απόψεων του κ. Εισαγγελέα Οικονομικού Εγκλήματος που είναι επιφορτισμένος με την τη διενέργεια ερευνών, προκαταρκτικής εξέτασης ή προανάκρισης για την εξακρίβωση τελέσεως κάθε είδους φορολογικών και οικονομικών εγκλημάτων και οποιωνδήποτε άλλων συναφών. Η έρευνα πραγματοποιείται από τον ΤΣΙΟΡΒΑ Αθανάσιο ενόψει εκπόνησης διπλωματικής εργασίας στο πλαίσιο Διδρυματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών 'Δίκαιο και Οικονομικά' που συνδιοργανώνεται από το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας και το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

- 1) Με ποιων αδικημάτων τη διερεύνηση ασχολείστε κατά το πλείστον;(Αναφέρετε τους σχετικούς νόμους και ενδεχομένως επιμέρους διατάξεις αυτών).

- 2) Ποιές είναι οι κυριότερες αρμοδιότητές σας και σε ποιες ελεγκτικές Αρχές δίνετε παραγγελίες ;

- 3) Κατά την συνήθη πρακτική, ποια προβλήματα και δυσλειτουργίες εμφανίζονται κατά την εκτέλεση των παραγγελιών αυτών και ποιος ο τρόπος επίλυσής τους;

- 4) Σας παρέχεται η απαραίτητη υλικοτεχνική υποδομή και το αναγκαίο και καταρτισμένο προσωπικό για την εκτέλεση των καθηκόντων σας, και αν όχι ποιες προσθήκες θα πρέπει να γίνουν;

5) Υπάρχουν σημεία στην διατύπωση των νόμων που εφαρμόζετε που χρήζουν κατά την άποψη σας βελτίωσης, ώστε να γίνεται ευκολότερη η εξακρίβωση των οικονομικών εγκλημάτων και η επιβολή των νόμιμων κυρώσεων;

6) Συνεργάζεστε κατά την εκτέλεση των καθηκόντων σας με διεθνείς ελεγκτικές Αρχές και αν ναι, είναι αποδοτική η συνεργασία σας; Ποια ζητήματα κρίνετε ότι θα έχρηζαν βελτίωσης;

7) Υπάρχει κάποια υπόθεση στην οποία παρουσιάστηκαν προβλήματα συνεννόησης μεταξύ των αρμόδιων ελεγκτικών Αρχών που ενεπλάκησαν ή όπου οι εφαρμοστέες νομικές διατάξεις δεν ήταν επαρκώς σαφείς ή επαρκώς αποτελεσματικές σε ό,τι αφορά τη δυνατότητα διαπίστωσης αδικήματος ή / και επιβολής κυρώσεων; (Περιγράψτε συνοπτικά την υπόθεση και τα προβλήματα που εμφανίστηκαν χωρίς αναφορά προσωπικών στοιχείων).

8) Πιστεύετε πως η δημιουργία της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας θα υποβοηθήσει ή θα δυσχεράνει το έργο σας και με ποιο τρόπο θα συμβεί αυτό;

Σας ευχαριστώ πολύ για την συνεργασία και τον διατιθέμενο χρόνο σας.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΗΘΙΚΗ

Το παρόν ερωτηματολόγιο αποσκοπεί στη διερεύνηση των απόψεων των Ελλήνων πολιτών για το φορολογικό σύστημα, την φοροδιαφυγή και τα αίτια της. Η έρευνα πραγματοποιείται από τον ΤΣΙΟΡΒΑ Αθανάσιο στο πλαίσιο σύνταξης διπλωματικής εργασίας στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα 'Δίκαιο και Οικονομικά' του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Θα τηρηθεί απόλυτη ανωνυμία και οι απαντήσεις θα διατηρηθούν μόνο για την εργασία και έπειτα θα καταστραφούν

Διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου *

Εγκυρη διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου

Αυτή η φόρμα συλλέγει τις διευθύνσεις ηλ. ταχυδρομείου. [Αλλαγή ρυθμίσεων](#)

1. ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Επιλέξτε μία μόνο απάντηση

1. ΦΥΛΟ

- Άνδρας
- Γυναίκα
- Άλλο...

Ερωτήσεις Απαντήσεις 67

- 18-25
- 25-30
- 30-40
- 40-50
- 50-60
- 60-

3. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

- Επιχειρηματίας
- Δημόσιος Υπάλληλος
- Ιδιωτικός Υπάλληλος
- Φοιτητής
- Ανεργος
- Συνταξιούχος
- Ελεύθερος Επαγγελματίας
- Άλλο...

4. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

- Πρωτοβάθμια
- Δευτεροβάθμια
- Τριτοβάθμια
- Μεταπτυχιακό/Διδακτορικό
- Άλλο...

5. ΕΙΣΟΔΗΜΑ

- 0-8636
- 8636-10000
- 10001-20000
- 20001-30000
- 30001-40000
- 40001-

6. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

- Εγγαμος
- Άγαμος

7. ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΗΘΙΚΗ

Επιλέξτε μία απάντηση, με το 3 να δείχνει ουδετερότητα

7.1 Η φοροδιαφυγή είναι ηθική εάν οι φορολογικοί συντελεστές είναι πολύ υψηλοί

	1	2	3	4	5	
Καθόλου	☐	☐	☐	☐	☐	Πάρα πολύ

7.2 Η φοροδιαφυγή είναι ηθική εάν το φορολογικό σύστημα είναι άδικο

	1	2	3	4	5	
Καθόλου	☐	☐	☐	☐	☐	Πάρα πολύ

7.3 Η φοροδιαφυγή είναι ηθική, αν ένα μεγάλο μέρος των χρημάτων που εισπράττονται από τις δημόσιες αρχές χάνεται.

	1	2	3	4	5	
Καθόλου	☐	☐	☐	☐	☐	Πάρα πολύ

7.4 Η φοροδιαφυγή είναι ηθική ακόμη και αν το μεγαλύτερο μέρος των χρημάτων που συλλέγεται είναι κατάλληλα κατανομημένο στις ανάγκες των πολιτών.

	1	2	3	4	5	
Καθόλου	☐	☐	☐	☐	☐	Πάρα πολύ

7.5 Η φοροδιαφυγή είναι ηθική, ακόμη και αν ένα μεγάλο μέρος των χρημάτων που συλλέγεται δαπανάζεται για έργα που εγκρίνω

	1	2	3	4	5	
Καθόλου	☐	☐	☐	☐	☐	Πάρα πολύ

7.6 Η φοροδιαφυγή είναι ηθική εάν ένα μεγάλο μέρος των χρημάτων που εισπράττονται δαπανάζεται για έργα που δεν με ωφελούν.

	1	2	3	4	5	
Καθόλου	☐	☐	☐	☐	☐	Πάρα πολύ

7.7 Η φοροδιαφυγή είναι ηθική αν την κάνουν όλοι

	1	2	3	4	5	
Καθόλου	☐	☐	☐	☐	☐	Πάρα πολύ

7.8 Η φοροδιαφυγή είναι ηθική εάν ένα σημαντικό μέρος των χρημάτων που συλλέγονται καταλήγει στις τσέπες των διεφθαρμένων πολιτικών ή των οικογενειών και των φίλων τους

	1	2	3	4	5	
Καθόλου	☐	☐	☐	☐	☐	Πάρα πολύ

7.9 Η φοροδιαφυγή είναι ηθική εάν η πιθανότητα να πιαστώ είναι χαμηλή

	1	2	3	4	5	
Καθόλου	☐	☐	☐	☐	☐	Πάρα πολύ

7.10 Η φοροδιαφυγή είναι ηθική, αν δεν μπορώ να πληρώσω

	1	2	3	4	5	
Καθόλου	☐	☐	☐	☐	☐	Πάρα πολύ

7.11 Η φοροδιαφυγή είναι ηθική ακόμη και αν οι άλλοι πολίτες θα πρέπει να πληρώσουν περισσότερους φόρους για να καλύψουν την απώλεια δημόσιων εσόδων λόγω φοροδιαφυγής.

	1	2	3	4	5	
Καθόλου	☐	☐	☐	☐	☐	Πάρα πολύ

7.12 Η φοροδιαφυγή είναι ηθική, αν δεν είμαι πολίτης της χώρας στην οποία καταβάλλεται ο φόρος

	1	2	3	4	5	
Καθόλου	☐	☐	☐	☐	☐	Πάρα πολύ

7.13 Η φοροδιαφυγή είναι ηθική εάν η κυβέρνηση κάνει διακρίσεις εναντίον μου

	1	2	3	4	5	
Καθόλου	☐	☐	☐	☐	☐	Πάρα πολύ

8. ΑΙΤΙΑ ΚΑΙ ΛΥΣΕΙΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ

Περιγραφή (προαιρετικό)

8.1 Έχει τύχει να σας προτείνουν χαμηλότερη τιμή αν αγοράζατε ένα προϊόν/υπηρεσία χωρίς απόδειξη ή να αποφεύγουν συστηματικά να δώσουν μόνοι τους απόδειξη και να τη δίνουν μόνο όταν τη ζητήσετε εσείς;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

ΑΝ ΝΑΙ-((Επιλέξτε όσες απαντήσεις επιθυμείτε)

- Καταστήματα
- Καταλύματα
- Ιατροί,Δικηγόροι, Λογιστές
- Τεχνικές εργασίες (π.χ. υδραυλικοί,ηλεκτρολόγοι,ψυκτικοί,ελαιοχρωματιστές κτλ)
- Εστίαση- Κέντρα διασκέδασης
- Εκπαίδευση- Ιδιαίτερα μαθήματα
- Άλλο...

8.2 Από όσα έχετε ακούσει, είναι εύκολο για κάποιον που το επιθυμεί, να φοροδιαφύγει;

- Ναι
- Όχι

ΑΝ ΝΑΙ-ΛΟΓΩ:(Επιλέξτε όσες απαντήσεις επιθυμείτε)

- αδράνειας/αδυναμίας των ελεγκτικών μηχανισμών
- δωροδοκίας
- ανομίας
- μικρών ποινών
- προσδοκίας διακανονισμού πολλών δόσεων
- Άλλο...

8.3 Πιστεύετε ότι η θέσπιση κάποιου αφορολόγητου ορίου θα συντελέσει στην εξάλειψη της φοροδιαφυγής;

- Ναι
- Όχι

ΑΝ ΝΑΙ-ΕΠΙΛΕΞΤΕ (επιλέξτε μία απάντηση)

- €3000
- €5000
- €8000
- €10000
- €12000
- >€12000

8.4 Ποιο συνολικό ποσοστό εισφορών κατά την γνώμη σας θα βοηθούσε στην εξάλειψη της εισφοροδιαφυγής;

- Κάτω του 20%
- Περίπου στο 20%
- Κοντά στο 25%
- Περίπου στο 30%
- Κοντά στο 35%
- Περίπου στο 40%
- 45% και πάνω

9. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΔΙΩΚΤΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ

Επιλέξτε μία απάντηση, με το 3 να δείχνει ουδετερότητα

9.1 Αξιολογήστε την απόδοση των φορολογικών αρχών με βάση τη δική σας εμπειρία ή του οικογενειακού ή του κοινωνικού σας περιγύρου.

Περιγραφή (προαιρετικό)

Απόδοση δικαιοσύνης στους ελέγχους

	1	2	3	4	5	
Κακή	☐	☐	☐	☐	☐	Άριστη

Αποδοτικότητα-Αποτελεσματικότητα

	1	2	3	4	5	
Κακή	☐	☐	☐	☐	☐	Άριστη

Βοήθεια και ενημέρωση των πολιτών

	1	2	3	4	5	
Κακή	☐	☐	☐	☐	☐	Άριστη

9.2 Αξιολογήστε την διαφθορά των φορολογικών αρχών με βάση την δική σας εμπειρία ή του οικογενειακού ή του κοινωνικού σας περιγύρου.

Περιγραφή (προαιρετικό)

Πόσο μεγάλη είναι η πιθανότητα οι ελεγκτές να δέχονται να συγκαλύψουν φορολογικές παρατυπίες ή παραβάσεις έναντι κάποιας αμοιβής;

	1	2	3	4	5	
Μικρή	☐	☐	☐	☐	☐	Μεγάλη

Υπάρχει διαφθορά στα ελεγκτικά κλιμάκια :

	1	2	3	4	5	
Μικρή	☐	☐	☐	☐	☐	Μεγάλη

9.3 Αντιλαμβανόμενη πιθανότητα φορολογικού ελέγχου με βάση την δική σας εμπειρία ή του οικογενειακού ή του κοινωνικού σας περιγύρου

	1	2	3	4	5	
Μικρή	☐	☐	☐	☐	☐	Μεγάλη

9.4 Πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος

	1	2	3	4	5	
Καθόλου	☐	☐	☐	☐	☐	Πάρα πολύ

Σας ευχαριστώ πολύ για την συνεργασία σας και τον διατιθέμενο χρόνο σας.

Περιγραφή (προαιρετικό)